

Riksdagens protokoll

2008/09:68

Onsdagen den 11 februari

Kl. 09.00 – 15.25

16.00 – 16.16

Protokoll
2008/09:68

1 § Val av justitieombudsman

Följande skrivelse hade inkommit:

Riksdagen

Konstitutionsutskottet har berett frågan om omval av justitieombudsmannen Cecilia Nordenfelt.

Konstitutionsutskottet föreslår enhälligt att riksdagen för tiden från valet till dess nytt val har genomförts under fjärde året därefter omväljer justitieombudsmannen Cecilia Nordenfelt.

Stockholm den 27 januari 2009

På konstitutionsutskottets vägnar

Berit Andnor

Konstitutionsutskottet hade enhälligt föreslagit att justitieombudsman Cecilia Nordenfelt skulle omväljas för tiden från valet till dess nytt val hade genomförts under fjärde året därefter.

Kammaren biföll konstitutionsutskottets förslag och utsåg därmed för tiden från valet till dess nytt val hade genomförts under fjärde året därefter till

justitieombudsman

Cecilia Nordenfelt

2 § Avsägelser

Talmannen meddelade att *Maria Kornevik Jakobsson* (c) avsagt sig uppdraget som suppleant i socialutskottet och att *Per Lodenius* (c) avsagt sig uppdraget som suppleant i trafikutskottet.

Kammaren biföll dessa avsägelser.

3 § Anmälan om kompletteringsval till utskott

Talmannen meddelade att Centerpartiets riksdagsgrupp anmält Maria Kornevik Jakobsson som ledamot i socialutskottet, Gunnel Wallin som suppleant i socialutskottet och i trafikutskottet samt Per Lodenius som suppleant i kulturutskottet.

Talmannen förklarade valda till

ledamot i socialutskottet

Maria Kornevik Jakobsson (c)

suppleant i socialutskottet

Gunnel Wallin (c)

suppleant i trafikutskottet

Gunnel Wallin (c)

suppleant i kulturutskottet

Per Lodenius (c)

4 § Utökning av antalet suppleanter i utskott

Valberedningen hade, enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag, tillstyrkt att antalet suppleanter skulle utökas enligt följande:

från 24 till 26 i konstitutionsutskottet

från 25 till 26 i finansutskottet

från 24 till 25 i skatteutskottet

från 25 till 26 i justitieutskottet

från 24 till 26 i civilutskottet

från 25 till 26 i försvarsutskottet

från 26 till 27 i näringsutskottet

Kammaren medgav dessa utökningar.

5 § Val av extra suppleanter i utskott

Företogs val av extra suppleanter i utskott.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

suppleanter i konstitutionsutskottet

Eva Bengtson Skogsberg (m)

Otto von Arnold (kd)

6 § Särskild debatt om Försäkringskassan

Särskild debatt om Försäkringskassan

Anf. 1 Statsrådet CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Herr talman! Vi ska i dag diskutera den uppkomna situationen på Försäkringskassan – och framtiden. För att göra det på ett rätt och riktigt sätt gäller det att också ha historien klar för sig. Det är en historia som säkert de flesta här i kammaren känner väl men kanske inte alla som lyssnar eller ser på tv. Låt mig därför börja ett par år bakåt i tiden.

Redan innan den nya myndigheten Försäkringskassan bildades 2005 beräknade den dåvarande regeringen att resursbehovet skulle minska med 440 miljoner kronor det första året. Totalt kom det att handla om en besparing på 550 miljoner kronor åren 2005 och 2006.

I ett kompletterande budgetunderlag inför bildandet av den nya myndigheten finns också ett avsnitt som handlar om personalsituationen. Här står bland annat att Trygghetsstiftelsens uppdrag är att stödja och hjälpa arbetstagare som på grund av arbetsbrist är uppsägningshotade, uppsagda eller arbetslösa.

Detta var de ramar och villkor som Försäkringskassans styrelse hade att hålla sig till när de under våren 2005 på uppdrag av regeringen tog fram Försäkringskassans förändringsplan för 2005–2007.

En sådan förändringsplan med måldatum 2008 beslutades i styrelsen. En bit in på 2006 gjorde dock Försäkringskassan bedömningen att förnyelsearbetet inte gick tillräckligt fort; takten behövde ökas.

Herr talman! När alliansregeringen tillträdde på hösten 2006 gjordes ytterst små justeringar i Försäkringskassans administrativa anslag jämfört med tidigare regerings förslag. Tidigt 2007 blev regeringen medveten om att resurserna till Försäkringskassan inte räckte och förstärkte därför Försäkringskassans anslag genom ett tillskott på 700 miljoner kronor för att göra det möjligt för Försäkringskassan att planera och genomföra förändringsarbetet på bästa sätt.

För att sedan kunna genomföra regeringens reformpaket fick Försäkringskassan 2008 ett tillskott på 250 miljoner kronor och lika mycket 2009. Det var 20 miljoner kronor mer än vad Försäkringskassan själv trodde att man behövde. Dessutom fick man behålla 40 miljoner kronor på grund av sänkta arbetsgivaravgifter.

Sammanfattningsvis har alltså alliansregeringen givit Försäkringskassan ett tillskott på 1,2 miljarder kronor för att klara reformerna och förändringsarbetet. Man ska också komma ihåg att Försäkringskassan har tilldelats de extramedel som myndigheten har begärt.

Men återigen är Försäkringskassans situation prekär. Ett underskott på 135 miljoner kronor i slutet av oktober förbyttes raskt till ett minus på ungefär 1 miljard kronor två månader senare.

Dialogen med Försäkringskassans ledning är intensiv. Jag tänker inte här i dag ge några löften om ytterligare medel. Jag utesluter självklart inte detta, men sådana diskussioner pågår för närvarande och jag vill inte föregripa dem.

Försäkringskassan, herr talman, fick under 2008 ny styrelseordförande, Erik Åsbrink, och en ny generaldirektör tillsattes, Adriana Lender. Jag har stort förtroende för Försäkringskassans ledning. Jag vet att ett intensivt arbete pågår för att ytterligare förstärka Försäkringskassans ambition när det gäller service, tillgänglighet och handläggning. Försäkringskassans personal har också gjort stora insatser för att möta sina kunder på ett bra och riktigt sätt.

Herr talman! Vad gäller handläggningstiderna var situationen under sommaren akut. Förklaringen är enkel enligt Försäkringskassan men inte desto mindre tråkig och drastisk. Det handlade om att man inte hade planerat in semester som skulle tas ut. Det fick stora och olyckliga konsekvenser för många, ja helt oacceptabla konsekvenser. Nu är situationen dock betydligt bättre. I december 2008 fick närmare 90 procent sin sjukpenning inom 30 dagar.

År 2005 fick bara 71 procent sin sjukpenning inom 30 dagar. För trovärdighetens skull hade det varit bra om vänsteroppositionen också då hade begärt en extra debatt på grund av de långa handläggningstiderna. Då fick alltså bara 71 procent sina pengar inom 30 dagar. I dag är det över 90 procent. Men då hördes ingen kritik.

Handläggningstiderna ska bli ännu kortare. Rättssäkerheten ska också stärkas. Det är viktigt för socialförsäkringens legitimitet. Hur detta ska gå till ber jag, herr talman, att få återkomma till i mitt nästa inlägg.
(Applåder)

Anf. 2 VERONICA PALM (s):

Herr talman! Nej, Cristina Husmark Pehrsson, det duger inte efter den kritik som kommit från Statskontoret, Riksrevisionen, Justitieombudsmannen, den samlade oppositionen och framför allt från alla de människor som inte får sina ersättningar i tid att säga att man är ledsen, att det inte ska vara så här och att man eventuellt så småningom ska komma tillbaka och se vad man kan göra. Det duger inte.

Varje dag drabbas människor. Det är människor som är föräldralediga med sina små barn och inte får ut sina ersättningar i tid – ersättningar som man är berättigad till för att man är föräldraledig. Det är pensionärer som inte får det bostadsbidrag som de är berättigade till och därför har

svårt att betala hyran. Det är pensionärer med små ekonomiska marginaler. Det är sjuka människor som fortfarande har rätt till sjukersättning och inte får den och inte heller den rehabilitering som gör att man kan komma tillbaka till arbete.

De långa handläggningstiderna är ett problem för den enskilda individen. Det är fullständigt otillständigt. Men det är också ett problem för att det underminerar förtroendet för våra gemensamma välfärdsförsäkringar.

Statskontoret säger att det som har hänt framför allt under hösten är att rättssäkerheten i försäkringarna har underminerats genom att man från ledningen har fått uppdraget att inte lämna ut kontaktuppgifter om den som handhar min försäkring och mitt ärende. Det är fullständigt otillständigt. Som sjuk, förälder eller pensionär har jag inte rätt att få reda på vem som beslutar och kan inte få kontakt med den myndighetsperson som handhar mitt ärende. Det underminerar både förtroendet och rättssäkerheten i försäkringen.

700 anmälningar till Justitieombudsmannen talar sitt tydliga språk. Det är kaos på Försäkringskassan. Det kaoset ansvarar regeringen för.

Förvaltningsanslagen till Försäkringskassan har sjunkit med 700 miljoner kronor – samma summa som enligt Statskontoret är vad förändringarna och förändringsarbetet har kostat extra under 2007 och 2008. Det har försvunnit pengar. Man har forcerat ett förändringsarbete.

Ännu viktigare är att man har gett Försäkringskassan nya arbetsuppgifter och, enligt mitt perspektiv, nya dåliga arbetsuppgifter.

Det är en tandvårdsreform som lovade brett men som inte höll. Många äldre trodde att man nu skulle få möjlighet att få sina tänder reparerade. Det visade sig att det inte gav något. Det gav ökad administration och ökade arbetsuppgifter på Försäkringskassan.

Det är en jämställdhetsbonus som jag hoppades skulle leda till ett jämnare uttag av föräldraförsäkringen. Resultatet är att de som redan har ett jämnt uttag får mer pengar och en ökad administration på Försäkringskassan. Det har inte lett till ökad jämställdhet.

Det är en jakt på föräldrar som är hemma med snoriga ungar som är hemma från dagis. De tvingas springa med intyg mellan Försäkringskassan och dagis för att de är potentiella fuskare när deras ungar är snoriga. Det visade sig att siffrorna var överdrivna. Det var inte så många som fuskade. Det har lett till en ökad administration på Försäkringskassan och till att en massa människor som har som arbete att ta hand om våra barn tvingas till ökad administration också åt Försäkringskassan.

Det som jag tycker är det mest förskräckande är regelförändringarna i sjukförsäkringen. Vi har nu en sjukförsäkring som har ett bästföredatum. Det finns en sista dag när du har rätt att vara sjuk med ersättning i det här landet.

Det skrämmer mig. Jag vill använda ord av en partikollega till mig som för 30 år sedan i riksdagens kammare sade att högerns attack på sjukförsäkringen inte kan logiskt förklaras på något annat sätt än som en återklang av det gamla klassamhällets värderingar. Så sade Olof Palme i kammaren för 30 år sedan.

Klangen av de värderingarna är möjligen ännu högre i dag.

Min fråga är: Vad trodde ni? Ni minskar resurserna, ni ökar administrationen, ni lägger nya arbetsuppgifter på Försäkringskassan och ni for-

cerar ett förändringsarbete. Vad trodde ni? Det här är resultatet. Ansvarig är Sveriges regering.
(Applåder)

I detta anförande instämde Göte Wahlström (s).

Anf. 3 SOLVEIG ZANDER (c):

Herr talman! De senaste månaderna har Försäkringskassan varit föremål för mediernas intresse, lindrigt uttryckt, vilt påhejade av Socialdemokraterna och deras vänner. Det hörde vi nyss från Veronica Palm. Den ena historien efter den andra har målat upp bilder där människor väntat i månader på att få beslut och på att få sina pengar. Det har, enligt deras bild, varit svårt att få kontakt med handläggare. I vissa fall har det varit omöjligt. Dessutom har oppositionen framhåvt – det hörde vi också nyss – att den nya sjukskrivningsprocessen innebär att människor kommer att bli utförsäkrade och att hundratusentals kommer att vara tvungna att vända sig till kommunen och socialförvaltningen och leva på ekonomiskt bistånd.

Bilden i medierna har varit orättvis. Det har varit en skrämselfpropaganda som i själva verket har vilat på mycket bräcklig grund.

Oppositionen skyller på omorganisation och nya reformer – och det skulle vara regeringens fel.

Verkligheten är, vilket vi hörde av Cristina Husmark Pehrsson, att nio av tio får sin ersättning i tid, det vill säga inom 30 dagar. År 2005 var det, som vi hörde, 71 procent som fick det. Förra året vid samma tid, i december, var det 89 procent som fick det.

Jag, Centerpartiet och alliansen försvarar inte att människor får vänta på sin ersättning. Tvärtom. Det måste man göra allt för att ändra på.

Vid alla tillfällen när vi i utskottet, tillsammans med våra vänner i oppositionen, har haft möjlighet att träffa Försäkringskassans ledning har vi frågat och ifrågasatt hur omorganisationen fortskrider. Vi har fått positiva besked av ledningen. Alla, inklusive oppositionen, har ju vid dessa tillfällen haft förståelse för att omorganisation tar tid.

Av det skälet har regeringen, eftersom det också kostar pengar, skjutit till miljontals kronor. Vi hörde av Cristina Husmark Pehrsson att Försäkringskassan hade fått ett tillskott på 1,2 miljarder. Vem har räknat fel? Inte är det socialförsäkringsminister Cristina Husmark Pehrsson i alla fall.

Vad beror då allt detta på? Vem eller vilka var det som initierade den här gigantiska omorganisationen och gav processen sitt godkännande? Rätt! Det var inte den nuvarande regeringen.

Vi var alla överens om att vi behövde en ny myndighet, och vi behövde snabbare handläggningstider och bättre service. Försäkringskassan fick i uppgift att komma med förslag på hur omorganisationen skulle gå till. De fick klartecken från den förra regeringen.

Vi har också hört att det är 30 år sedan man senast gjorde en omstrukturering i den myndigheten. Det tar självfallet tid.

Statskontoret fick i uppgift att följa omorganisationen, och i den senaste rapporten säger man mycket riktigt att Försäkringskassans ekonomiska situation innebär en risk för verksamhetens kvalitet. Vidare påpe-

kar man – det får vi sällan höra i debatten – att detta borde ha klarlagts före omorganisationen, alltså före 2005. Vilka styrde landet då?

Från alliansen, dess regering och dess minister, har man följt detta mycket noga. Man har gett uppföljningsuppgifter till Försäkringskassan och till Statskontoret, och Riksrevisionen har granskat det. Man har hållit sig mycket väl informerad. Dessutom har departementet haft goda och täta kontakter med Försäkringskassans generaldirektör och styrelseordförande.

Men vi ska komma ihåg att det är Försäkringskassans styrelse som har det fulla ansvaret för att leda sin myndighet, och det är generaldirektören som har ansvar för att leda den löpande verksamheten. Det är viktigt att komma ihåg i detta sammanhang – skillnaden mellan myndighetens ansvar och regeringens ansvar.

Det senaste och viktigaste beslutet som har tagits är att vi nu får en ny granskningsinspektion för Försäkringskassan. Dessutom har vi hört från Försäkringskassan själv att man nu är på rätt väg för att komma till rätta med de problem som har varit. Detta är något som vi ska ta fasta på.

(Applåder)

I detta anförande instämde Fredrick Federley och Gunnel Wallin (båda c).

Anf. 4 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! Förra veckan hade socialförsäkringsutskottet en utfrågning med Justitieombudsmannen, JO. Då fick vi en redovisning av ett antal fall som JO hade undersökt. Vi fick höra om en kvinna som lämnade in sjukförsäkran i juni. Efter två månader hade ärendet inte börjat handläggas. Vi fick höra om att hon sökte kontakt med handläggare. Till sist, efter två tre månader, fick hon reda på att ansökan var felaktigt ifylld. Sedan gick det några veckor till innan hon fick hjälp att fylla i en ansökan. Vi fick höra olika exempel på mammor och pappor som har väntat i månader på att deras föräldrapenning ska betalas ut och om deras jakt på pengar och tillfälliga lån för att köpa mat. Vi fick också höra om en långtidssjuk som sökte sjukersättning men inte fick något besked på över ett halvår.

Detta är alltså exempel från JO:s utredning om olika anmälningar av Försäkringskassan. Det är många exempel på människor som har fått vänta i månader eller mer på besked eller på pengar.

Många av de människor som har drabbats av detta är allvarligt sjuka men har ändå fått ägna stora delar av sin tid till att jaga tjänstemän på telefon.

Herr talman! Det är naturligtvis så att det i de flesta ärenden inte alls har fungerat så här dåligt. Men det är naturligtvis helt oacceptabelt att handläggningen på vår offentliga obligatoriska försäkringskassa har haft så pass allvarliga brister som JO och även Statskontoret konstaterar. Det nämns bland annat att Försäkringskassan uppenbarligen i enskilda fall också har brutit mot förvaltningslagen när man till exempel inte har låtit människor komma i personlig kontakt med handläggare.

Jag känner väldigt mycket för dem som har fått kämpa för att få besked och berättigad ersättning, och jag känner också väldigt mycket för

Prot. 2008/09:68
11 februari

*Särskild debatt om
Försäkringskassan*

den stora majoritet av kompetenta tjänstemän på Försäkringskassan som har fått se hur rutiner har försämrats och som har fått uppleva hur människor som de har kommit i kontakt med har blivit förbittrade. Jag vet nämligen att de allra flesta som arbetar på Försäkringskassan vill göra ett riktigt bra jobb.

Varför blev det då så här? Som vi redan har hört började det med ett beslut om omorganisering – sammanslagning av myndigheter – 2005. Det var en omorganisering som planerades under dåvarande ansvarig socialdemokratisk minister och dåvarande styrelse och ledning. Personalen minskade, och många handläggare fick nya uppgifter.

JO skriver som en av sina huvudförklaringar:

Försäkringskassan har i arbetet med omorganisationen uppenbarligen försummat att i tillräcklig utsträckning beakta de förvaltningsrättsliga kraven på ärendehandläggning.

JO skriver vidare:

Det är tydligt att Försäkringskassan underskattade svårigheterna vid genomförandet av den nya organisationen.

Statskontoret har liknande formuleringar.

Däremot ser vi inga formuleringar som skulle stödja det som Veronica Palm och övriga i oppositionen säger, nämligen att det skulle bero på de reformer och förbättringar i försäkringssystemen som alliansregeringen har genomfört. Det är väldigt svårt att hitta något stöd för den argumentationen.

Vi i alliansen har verkligen följt Försäkringskassans utveckling, och vi har försökt stötta. Så sent som i höstens budget förstärkte, som vi hörde, regeringen Försäkringskassans budget med mer än vad myndigheten begärde.

Efter årsskiftet kom det plötsligt och för oss oväntat nya siffror som pekade mot ett ännu större underskott än vad man trodde någon månad tidigare.

Vi ska naturligtvis vara försiktiga med att peka ut syndabockar. Men vi ska samtidigt göra vad vi kan för att snabbt stödja förbättringsarbetet. Det är dags att visa handlingskraft i det arbetet, och jag tycker att regeringen gör det.

För det första har Försäkringskassans administration redan fått kraftiga resursförstärkningar. För det andra har det blivit en ny ledning för myndigheten. För det tredje inrättas en ny tillsynsmyndighet, en inspektion för socialförsäkringen. Folkpartiet stöder alliansregeringen i detta arbete.

Jag ska ta upp en annan fråga som också har diskuterats. Det är min övertygelse att när det gäller obligatorisk samhällsservice ska det inte vara bara enskilda människor som ska betala straffavgifter när det blir sena inbetalningar och när räkningar betalas sent. Även myndigheter och institutioner ska kunna kompensera medborgare. Jag tycker att människor som har drabbats av förseningar hos Försäkringskassan ska få ersättning i någon form, till exempel ränta. Folkpartiet har tidigare i motioner till riksdagen föreslagit en sådan compensation, och det är glädjande att ministern nu också har talat om att en utredning ska pröva ett sådant system. Jag hoppas att regeringen så snart som möjligt lägger fram ett förslag om detta och att det inte begravs i en alltför långsam utredning.

Vi i Folkpartiet och vi i alliansen tar vårt ansvar. Men Socialdemokraterna hade faktiskt det politiska ansvaret och hade tillsatt ledningsorganisationen vid tiden för omorganisationen. De borde naturligtvis också fråga sig om de har någon form av ansvar för att det blev så fel.
(Applåder)

Prot. 2008/09:68
11 februari

*Särskild debatt om
Försäkringskassan*

Anf. 5 LARS GUSTAFSSON (kd):

Herr talman! Försäkringskassan är ett kärt ämne. Försäkringskassan är den myndighet som svarar för de i särklass största utbetalningarna av offentliga medel till allmänheten och medborgarna. Det är därför viktigt att detta görs på ett korrekt sätt utifrån det givna uppdraget och enligt gällande regelverk. Försäkringskassan är också den myndighet som har de flesta personliga kontakterna med svenska medborgare. Myndighetens arbetssätt och servicefunktion får ett direkt genomslag i enskilda människors liv och i deras uppfattningar om samhällets förhållande till medborgarna.

Försäkringskassan omorganiserades till en myndighet efter ett beslut i denna kammare för drygt tre år sedan. Skälet till detta var att man skulle få en bättre sammanhållen myndighet med ökad servicefunktion och bättre beslutsstrukturer. Utvecklingen av organisationen har därefter fortsatt och är ännu inte fullt genomförd. Detta har givetvis varit nödvändigt och en förutsättning för en modern och anpassad myndighet som kan motsvara det uppdrag och de behov som finns i dag. Förändringarna har självfallet påverkat anställda och deras arbetssätt liksom ökat behovet av en strukturerad ledningsfunktion i hela organisationen. Det framstår tydligt att ett stort arbete har genomförts inom myndigheten, vilket har belastat anställda på Försäkringskassan, som vid alla förändringar.

Herr talman! Det intryck som jag som ledamot i socialförsäkringsutskottet har fått vid träffar med myndighetens ledning är att man har haft kontroll på organisationsförändringarna och att arbetet löpt på som önskat. Förra sommaren, 2008, kunde många av oss notera att många personer drabbades av stora förseningar av utbetalningar och mycket långa handläggningstider. Situationen blev på många håll helt oacceptabel och äventyrade människors försörjningsmöjligheter. Givetvis kan sådana brister i service till medborgarna inte godtas eller få fortgå.

Herr talman! Den här särskilda debatten är inte helt särskild. Om de partier som initierat debatten är särskilt intresserade ur ett medborgarperspektiv eller det handlar om att politiskt försöka skuldbelägga socialförsäkringsministern eller regeringen får var och en själv bedöma.

Om man ser vad som har kunnat läsas i medierna framgår att Försäkringskassan har haft problem.

Ett citat lyder: ”I dag kan människor få vänta i flera månader på utbetalning av sin sjukpenning. Särskilt allvarligt är att det kan ta lika lång tid innan människor får veta att de inte får någon sjukpenning alls.”

Finns det någon som känner igen citatet? Det är från oktober 2004 och kommer från dåvarande socialdemokratiska barn- och familjeministern Berit Andnor, när den genomsnittliga handläggningstiden var 40 dagar. I dag är den mellan 30 och 32 dagar.

I mars 2007 konstaterade förre generaldirektören Curt Malmberg:

”Vi har varken haft struktur, organisation eller metodik som erbjudit de rätta förutsättningarna för ett effektivt och serviceinriktat arbete. Det

har skapat frustration hos medarbetarna och försvårat deras utveckling i arbetet och möjlighet till specialisering i yrket.”

Inte undra på att medarbetarna är trötta!

Herr talman! Oppositionen anklagar regeringen för att ha ålagt Försäkringskassan för många nya förändringar och reformer. Med denna argumentering skulle alliansregeringen inte kunna genomföra viktiga reformer, som bland annat inneburit att hundratusentals människor kommit i arbete, rekordlångt ohälsotal – det är 75 000 färre än när vi tillträdde – och valfrihet i barnomsorgen, utan myndigheternas organisation skulle styra propositionsordningen. Det innebär att oppositionen bör akta sig noga att utfästa vallöften innan man vet om Skatteverket, Kronofogdemyndigheten eller någon annan myndighet har den lämpliga organisationen att genomföra förslagen.

Det bör i sammanhanget påpekas att alliansregeringen har tillskjutit extra resurser utöver gängse anslag till Försäkringskassan och i samförstånd med myndigheten. Nya förstärkningar kan vara behövliga, men dessa måste göras i samverkan med Försäkringskassan.

Herr talman! Kristdemokraterna anser att det är viktigt att Försäkringskassan nu fortsätter sitt arbete för en fungerande organisation och beaktar den kritik som Justitieombudsmannen och Statskontoret framfört, för en ny, serviceinriktad verksamhet i enlighet med förvaltningslagen, med medborgarna i centrum och en anpassad funktion.
(Applåder)

Anf. 6 LISELOTTE OLSSON (v):

Herr talman! När jag var nyvald i Försäkringskassans styrelse i Västerbotten för drygt tio år sedan hälsades jag välkommen till ”familjen”. Jag tyckte först att det var väldigt konstigt, och jag undrade var jag egentligen var. Men sedan förstod jag: Det fanns en samhörighetskänsla inom kassan och en känsla som baserades på att man kände och visste att man gjorde ett bra jobb. Man visste att man förvaltade arvet av något gemensamt och solidariskt uppbyggt. Jag tror till och med att det fanns en stolthet över att man var en viktig pusselbit i vårt välfärdssystem.

Sedan dess har mycket hänt. Och hur tror ni, alla här inne och ni som följer debatten på tv, att det känns att jobba på Försäkringskassan? Hur tror ni att det känns att vecka efter vecka se och höra om kris i kassan, läsa om sjuka som får gå från hus och hem, pensionärer som inte får sina pengar i tid, sjuka som tvingas ut på arbetsmarknaden?

Enligt en undersökning som ST gjort möter 47 procent av kassans anställda kritik och besvikelse från medborgare, och 16 procent utsätts för våld eller hot. Detta händer samtidigt som nästan hälften tvingas jobba övertid varje vecka. Det är ju faktiskt så att de anställda och de försäkrade är intimt förknippade med varandra. Har de anställda ingen möjlighet att göra ett bra jobb drabbas förstås de sjuka och handikappade i slutändan.

Jag tycker att det är skamligt hur regeringen har misskött ansvaret för Försäkringskassan. Högerregeringen och socialförsäkringsministern har varit fartblinda i sin iver att rasera våra trygghetssystem. Och av bara farten har man offrat Försäkringskassan.

Herr talman! För ganska precis ett år sedan hade jag en interpellationsdebatt med Husmark Pehrsson där jag berättade om den oro som

både handläggare och fackligt förtroendevalda från Försäkringskassan i Västerbotten kände över vad som höll på att hända inom kassavärlden, både utifrån ett handläggarperspektiv och ett fackligt perspektiv och, främst förstås, ur de försäkrades synvinkel.

Samtidigt som denna gigantiska omorganisation skedde ändrades en mängd regler inom socialförsäkringen, och dessutom skar man ned anslagen. Enligt ST har Försäkringskassans anslag minskat med 600 miljoner kronor sedan 2006. Under samma tid har antalet anställda minskat med 2 500 personer.

Vem i hela världen trodde att detta skulle gå ihop? Jo, den högerstyrda regeringen och socialförsäkringsministern. De har inte tagit till sig något av vare sig oppositionens kritik, mediernas rapportering, fackens, de anställdas och de sjukas förtvivlan – man har ångat på i samma takt.

Sedan halvårsskiftet i fjol har regeringen infört en rad nya regler som ytterligare ökar arbetsbelastningen, däribland historiska försämringar av sjukförsäkringen, någonting som kallas rehabkedjan, nya tandvårdsregler, krav på intyg från skola och förskola vid ansökan om tillfällig föräldrapenning, jämställdhetsbonus och så vidare.

Särskilt de nya reglerna i sjukförsäkringen har medfört stora problem, i första hand för de försäkrade men även för rättssäkerheten och förutsebarheten. Redan i remissvaret till förslaget om försämringarna i sjukförsäkringen skrev Försäkringskassan att man saknade en konsekvensanalys och att de nya reglerna skulle kräva mer personalresurser.

Men regeringen lyssnade inte – man hade bestämt sig för att genomföra den största förändringen av sjukförsäkringen på väldigt många år, till vilket pris som helst.

Redan i september 2008 fanns det siffror på att kassan gick med väldiga underskott, och inte heller det verkar ministern ha tagit till sig.

Och nu har Försäkringskassan av regeringen begärt ett anslag på 950 miljoner kronor för i år. Generaldirektör Adriana Lender säger: ”Vi har en mycket tuff ekonomisk situation. Jag kan konstatera att om vi inte får ett extra tillskott riskerar vi stora störningar i utbetalningar och service under 2009.”

Nu är det upp till regeringen att bevisa att man menar allvar med att Försäkringskassan ska ha en rimlig möjlighet att leva upp till sitt uppdrag. Jag tycker att ni från allianspartierna som har talat hittills verkar var mån om att det ska fungera.

Min fråga till Husmark Pehrsson är: Finns det någon möjlighet att regeringen beviljar de ytterligare 950 miljoner kronor som Försäkringskassan säger är ett måste för att få verksamheten att fungera?

Med dagens resurser måste 1 200 tillsvidareanställda och 500 tillfälligt anställda sluta på Försäkringskassan i år. För att besparingarna inte ska äventyra verksamheten vill Försäkringskassan upphäva det rådande anställningsstoppet och anställa ytterligare 200 personer. Det är klart att det behövs ett extra tillskott av pengar.

Försäkringskassan skriver också: En utebliven budgetförstärkning skulle innebära en mycket allvarlig situation för Försäkringskassan. För-senade utbetalningar, bristande kvalitet, sämre måluppfyllelse inom sjukförsäkringen, sämre service och arbetsmiljörisker är de områden som vi ser de allvarligaste följderna av en utebliven budgetförstärkning.

Prot. 2008/09:68
11 februari

*Särskild debatt om
Försäkringskassan*

Nej, regeringen måste ta sitt ansvar och ge Försäkringskassan både resurser och arbetsro.

Jag slutar mitt första inlägg med några frågor.

Hur vill regeringen och Husmark Pehrsson att medborgarnas och Försäkringskassans anställdas förtroende ska återupprättas?

Är ministern beredd att erkänna och ta sitt ansvar?

Kommer Försäkringskassan att få de resurser de behöver för att klara sitt uppdrag?

(Applåder)

I detta anförande instämde Egon Frid och Hans Linde (båda v).

Anf. 7 GUNVOR G ERICSON (mp):

Herr talman! Det har nu gått tre veckor sedan vi här i kammaren hade interpellationsdebatt om Försäkringskassan. Då hade ministern och de andra partierna i regeringen inga besked. Dagen efter debatten kom i varje fall ett besked. Det var att ministern önskar och vill att Försäkringskassan ska ha ett serviceåtagande gentemot medborgarna.

Det regeringen borde göra är ett serviceåtagande gentemot Försäkringskassan. Det handlar om att tillskjuta de medel som behövs i stället för att ge nya uppdrag till kassan som riskerar att förvärra situationen ytterligare. Myndigheten har fått allvarlig kritik från JO och riskerar att inte klara av sina uppgifter, vilket vi har hört om tidigare här i dag. Det leder till att människor som har en svår ekonomisk situation får det ännu värre.

Jag kan inte låta bli att förvånas över detta dribblande med siffror fram och tillbaka. I dag säger ministern att det handlar om ett tillskott på 1 200 miljoner. I interpellationssvaret för tre veckor sedan står det att det är ett tillskott på 1 400 miljoner kronor. Den fackliga organisationen ST har en annan bild. Det som vi inte hör här är hur man minskade anslaget med 1 miljard år 2007.

Försäkringskassans problem kom upp till ytan genom medierna. När det blev alldeles uppenbart skrev ministern i Aftonbladet att mediebilden av Försäkringskassan var skev. Jag kan inte tolka det på något annat sätt än att ministern försöker gömma sig. Vi hörde även Solveig Zander säga att bilden var fel.

Försäkringskassan gör ett jättebra jobb utifrån de förutsättningar som Försäkringskassan har. Med de resurser som Försäkringskassan har och med det regelverk som den borgerliga alliansen har genomfört kan det inte bli på annat sätt.

Visst är det bra att handläggningstiderna har kortats. Det är sant att nio av tio får handläggning inom rätt tid, men det har skett till ett pris. ST redovisade i sin undersökning bland 9 000 medlemmar på Försäkringskassan att 45 procent arbetar övertid varje vecka och att 39 procent upplever att de inte kan klara myndighetsuppdraget. Så kan vi inte ha det.

Kassan måste ges förutsättningar att göra ett bra jobb. Regeringen har misslyckats i sitt ledarskap. Ni har talat om att minska utanförskapet. Men det ni har åstadkommit är ett verkligt utanförskap.

Dessa förtvivlade människor vänder sig till kassan för att få ut sina pengar i tid och för att få besked: Kommer jag att få behålla min sjuk-

penning? Ingen kan ge tydliga svar. Det är inte lätt för vare sig handläggarna eller de personer som råkar ut för detta.

Mitt i denna stora omorganisation, som faktiskt är den största förändringen av sjukförsäkringsorganisationen sedan 50-talet, genomför ni en regelverksförändring. Mer byråkrati och mer otrygghet är resultatet av regeringens politik.

Regeringens sjabbel och klantighet skapar stora problem för enskilda människor. Är det möjligtvis en del i regeringens politik att göra trygghetssystemen sämre och mindre pålitliga? Är krisen i Försäkringskassan en medveten politik som bygger på en ideologisk hållning, eller är det bara ren inkompetens?

Med politisk vilja går det att vända kris till möjlighet. Det är uppenbart att den moderatledda regeringen inte har några sådana politiska ambitioner. Det svenska trygghetssystemet har brister redan från början, men regeringen har försvagat det ytterligare. Försäkringskassan har missbedömt behovet av service och direktkontakt. SOM-institutet har gjort en undersökning där man tittar på svenskarnas förtroende för tolv myndigheter. Försäkringskassan har rasat från 70 till 50 procent som har förtroende.

Miljöpartiet anser att det inte längre går att lappa och laga i trygghetssystemen. Det behövs större förändringar. Att få en ny sammanhållen arbetslivstrygghet blir en viktig fråga för Miljöpartiet i det rödgröna samarbetet så att vi kan ställa upp ett alternativ inför nästa val. Att slå ihop Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen och ge människor stöd att komma tillbaka är en arbetslivstrygghet. Nu talar man om en re-habkedja som inte finns. Det är en illusion från regeringen att tro att det ska lösa de här problemen.

Jag är övertygad om att vi behöver börja om från början. Vi ska ta den här krisen som en möjlighet att faktiskt göra någonting nytt som skapar en arbetslivstrygghet för människor. Kundmötet är det viktigaste i kassans uppdrag. Det är mötet med människor som vi ska organisera verksamheten kring.

Jag vill också se att små detaljer som ränta ska gälla åt båda håll. Det är jag glad åt att regeringen har tittat på. Jag har en fråga till ministern om man är beredd att göra det snabbt i en utredning i särskild ordning i stället för att lägga det i den stora parlamentariska utredningen.

(Applåder)

Anf. 8 Statsrådet CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Herr talman! Under år 2008 fick Justitieombudsmannen in många anmälningar. Det var 120 fler anmälningar än vad som brukade vara normalt. Det handlade om försenade utbetalningar och bristande tillgänglighet. Det här är inte bra. Revision och granskning måste stärkas.

Ett av de viktigaste uppdragen jag satte i gång med när jag blev minister år 2006 var att inleda arbetet med att tillskapa en kontroll- och granskningsmyndighet. Varför, undrar somliga? Jo, revision, kontroll och tillsyn var något som den förra regeringen glömde bort när man skapade den nya försäkringskassan och slopade Riksförsäkringsverket.

Den nya myndigheten ska heta Inspektionen för socialförsäkringen och kommer att vara i gång redan den 1 juli i år. Syftet är att stärka kontroll och granskning av Försäkringskassan och socialförsäkringarna. Det

Prot. 2008/09:68
11 februari

*Särskild debatt om
Försäkringskassan*

är en myndighet med 435 miljarder kronor i utbetalningarna. Den betalar ut 1,2 miljarder kronor dagligen, och det finns inte någon tillräcklig tillsyn och rättssäkerhet för detta.

Jag hoppas att också Socialdemokraterna i efterhand medger att man valde bort en tillsyn över denna stora myndighet när man tillskapade den år 2005. Man glömde bort tillsynen och rättssäkerheten för socialförsäkringarna.

För mig handlar socialförsäkringarna om att rätt ersättning ska betalas ut till rätt person i rätt tid. Därför kommer bland annat Försäkringskassan att få uppdraget att sammanställa ett serviceåtagande till svenska folket som handlar om att vi som medborgare ska få veta vad vi kan förvänta oss av Försäkringskassan.

Det handlar om information om handläggningstider och vad som gäller där. Det handlar om vilken återkoppling som Försäkringskassan ska ge, vilken tillgänglighet som ska erbjudas och vilka väntetider som är rimliga.

Herr talman! Sjukförsäkringen administreras av Försäkringskassan och finns till för alla dem som inte kan arbeta på grund av sjukdom. Jag blev därför förvånad när vänsteroppositionen nu kräver att Försäkringskassan av arbetsmarknadspolitiska skäl också ska behålla personer som bedöms ha arbetsförmåga.

Jag vill bara påminna om att den situationen känns igen. Så har det alltid varit tidigare när Socialdemokraterna har styrt. Man gömde undan människor och glömde bort i stället för att erbjuda rehabilitering och arbetsträning. Resultatet blev många gånger utslagning från arbetsmarknaden på livstid.

I stället ska man om man har eller med olika stöd kan utveckla arbetsförmåga få hjälp via Arbetsförmedlingens olika program. Den dagen när arbetsmarknadsläget blir bättre och mer gynnsamt och vi ser en ny högkonjunktur ska man vara redo att gå ut i den.

Socialdemokraternas egen utredning presenterades för mig år 2006. Den handlade om att man skulle titta på sin egen sjukförsäkring. I den skriver man: Sjukförsäkringen har tidigare tillåtits bli en parkeringsplats för problem som den inte var avsedd för. Brist på arbete enligt det regelverket kan aldrig vara ett skäl för sjukskrivning. Det skriver man i Socialdemokraternas egen utredning.

Jag vill avslutningsvis fråga Socialdemokraterna: Kommer med er politik socialförsäkringen fortsatt vara en försäkring, eller ska det vara en medborgarlön? Det vore intressant att få det rapporterat nu i dag i denna kammare hur ni ser på socialförsäkringen. Ska det vara en försäkring, eller vill ni behålla människor där fast de kan utveckla en arbetsförmåga för att de ska få någon form av medborgarlön?

(Applåder)

Anf. 9 VERONICA PALM (s):

Herr talman! Det måste vara obegripligt för den som följer den här debatten hemifrån att hålla ordning på vem som gjorde vad och när och med vilka pengar, och alla använder olika siffror. Jag tror att de som följer den här debatten är till mångt och mycket människor som är drabbade av det som är upprinnelsen till debatten. Det är sjuka människor som inte får sin ersättning, det är äldre människor som inte kan få sitt bostadstill-

lägg i tid och det är sjukskrivna som när de har passerat 180-dagarsgränsen och prövats mot hela arbetsmarknaden riskerar att kastas ut från sjukförsäkringen.

Jag vill inte på något sätt göra anspråk på att klara av att klargöra det här. Jag vill bara ge några bilder. Vi slänger oss med siffror, och det riskerar att bli en politikerkäbbelbild.

Justitieombudsmannen säger: Trots en mycket noggrann planering har problem i samband med förnyelsen av Försäkringskassan uppstått och främst under 2008. Det gjordes 500 anmälningar.

Statskontoret säger: Kostnaderna för förändringsarbetet har uppgått till 700 miljoner kronor 2007–2008. Samtidigt har Försäkringskassans förvaltningsanslag sjunkit med ungefär samma summa.

Riksdagens utredningstjänst säger att anslagen till Försäkringskassan 2006 var 7,6 miljarder. I innevarande års budget, 2009, budgeterar regeringen 7,0 miljarder, en tioprocentig minskning.

Statstjänstemännen, den fackliga organisation som organiserar anställda på Försäkringskassan, säger: Försäkringskassan har blivit en så besvärlig arbetsplats att personalen inte kan klara sina jobb. Hälften av de unga anställda vill lämna sitt arbete.

Jag är djupt oroad. Och jag är inte här för att vinna någon debatt och för att slänga mig med de snyggaste siffrorna. Det skulle jag kunna ägna mycket tid åt, men det är inte därför jag är här. Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet valde att begära en särskild debatt om situationen på Försäkringskassan därför att vi är oroliga. Vi är oroliga för situationen på Försäkringskassan. Vi är oroliga för grunden för välfärdsförsäkringarna. Därför valde vi att lyfta fram den här debatten. Och därför är det så viktigt att vi också diskuterar framtiden. Vad vill vi? Då duger inte de svar vi har fått från de borgerliga företrädarna här i dag.

Det duger inte att säga att det var värre förr, att sossarna gjorde fel eller att vi visst har hittat några pengar någon annanstans som vi har trollat in i budgeten. Det duger inte. Folk ser varje dag hur situationen på Försäkringskassan är, och det vill jag diskutera. Då duger inte heller ett serviceåtagande. När jag läste pressmeddelandet kände jag först att det kanske ändå är rätt bra, att man kanske kan få en personlig kontakt – ett servicekontrakt mellan mig som försäkrad och som är i behov av Försäkringskassans insatser och den handläggare som företräder min arbetsgivare – som är ett av de största problemen i dag. Men det visade sig att så var det inte alls, utan det där serviceåtagandet handlade bara om att Försäkringskassan skulle skriva ned vad det är de ska göra, men de ska inte göra det, för det får de inga resurser till.

Det här duger inte. Vi måste få en riktig diskussion om hur framtidens socialförsäkringar ska fungera och om att den myndighet som ska se till att pengarna betalas ut också fungerar.

(Applåder)

Anf. 10 SOLVEIG ZANDER (c):

Herr talman! I motiveringen till den här debatten skrev oppositionen att förtroendet för vårt generella välfärdssystem undergrävs om man fortsätter att jobba som alliansen gör. Min fråga är: Vad menar ni med det? Menar ni att välfärden är ett problem? Jag förstår inte det, därför att för

Prot. 2008/09:68
11 februari

*Särskild debatt om
Försäkringskassan*

mig är det generella välfärdssystemet någonting som är viktigt, någonting som vi alla ska slå vakt om och som vi har nytta av om vi blir sjuka.

Vad är det då man gör från Försäkringskassan för att bättra på det här? Jo, Försäkringskassan själv förkortar det med tre bokstäver: ESR. Det betyder att omorganisationen innebär att det för kunden ska vara enkelt, snabbt och rätt. Man har vidtagit oerhört många åtgärder för att detta ska bli möjligt.

Den största oron inför framtiden är att vi inte hanterar vårt generella välfärdssystem på rätt sätt, det vill säga att rätt person får rätt ersättning, som Cristina Husmark Pehrsson sade. Tidigare kunde man nämligen vara sjukskriven i ett år utan att någonting hände. Man fick ingen kontakt med någon handläggare, och ingen brydde sig. Man fick ingen rehabilitering. Det slogs fast i Försäkringskassans redovisning av SKA-projektet 2006. Där stod det att de som bodde i Norrland eller i Värmland var sjukare än de som bodde i Stockholm, och det vet vi var fel. Någonting att oroa sig för är om människor fick del av socialförsäkringssystemet fast de skulle ha haft a-kassa. Det kan man oroa sig för är något som kan undergräva välfärdssystemet. Det betyder alltså att det system vi hade var långt ifrån rättssäkert och innebar oerhörda mänskliga lidanden för dem som inte fick någon hjälp och behandling.

Om den här utvecklingen hade fått fortsätta undrar jag hur tilltron till vårt sjukförsäkringssystem hade utvecklats. Givetvis blir det förändringar om man får börja jobba på ett nytt sätt, som Försäkringskassan nu har fått göra när man, Gunvor G Ericson, på ett helt annat sätt jobbar tillsammans med Arbetsförmedlingen – någonting som ni ju tycker är bra och att man ska göra. Dessutom slipper nu Försäkringskassan ha rehabiliteringsansvaret. Det har nu landstingen. Det betyder att det blir mycket förändrade arbetsuppgifter för Försäkringskassan.

3 promille utgör de klagomål om handläggning som kommer in till Försäkringskassan. Det är 3 promille för mycket, och det är det som man nu på alla sätt försöker komma till rätta med. Jag undrar: När ska ni från oppositionen sluta med den skrämselfpropaganda ni bedriver gentemot de sjukskrivna och också handläggarna och tjänstemännen på Försäkringskassan? Är det inte dags att vi tillsammans inser att det är någonting på gång som är bra för vårt sociala välfärdssystem?
(Applåder)

Anf. 11 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! Det är intressant att flera talare från oppositionen har nämnt tandvårdsreformen som en besvärlig reform.

Jag pratade med en bekant hemma i Lund häromdagen som hade gjort en större tandvårdsbehandling. Vi räknade ut att det kostade honom ungefär hälften så mycket som det hade kostat honom med det gamla systemet med minimala subventioner.

Det är intressant att när alliansen äntligen genomför en stor tandvårdsreform som vi har talat om i Sverige i årtionden är det enligt oppositionen någonting som leder till krångel för systemet och som är orsak till besvär.

Över huvud taget är det en väldig blandning från oppositionspartierna i den här debatten. Å ena sidan handlar det om det vi alla är engagerade i,

nämligen att få Försäkringskassan att fungera så bra som möjligt, och å andra sidan om att angripa den politik som regeringen för. Det är två skilda saker.

Jag hävdar att det faktum att Försäkringskassan har haft problem inte i första hand har att göra med att vi har fått en tandvårdsreform. Det har inte första hand att göra med att förtidspensionärer har fått möjlighet att pröva på arbetsmarknaden. Det har inte i första hand att göra med att vi har fått en rehabiliteringsgaranti och andra regler för aktiv rehabilitering. Det är en väldigt dålig argumentation från oppositionen att blanda ihop det och samtidigt inte över huvud taget kommentera de förändringar och förbättringar med försäkringsinspektion, uppföljning och resurstillskott som regeringen gör när det gäller Försäkringskassan. Hade ni haft ett seriöst intresse av att få Försäkringskassan att fungera bättre skulle diskussionen i dag ha handlat om det och inte om det som vi har en massa andra tillfällen att diskutera, nämligen vår olika syn på hur sjukförsäkringarna ska vara upplagda, för det är den rent politiska diskussionen.

Min grundinställning när det gäller sjukförsäkringar och socialförsäkringar är att vem som helst kan råka ut för sjukdom eller drabbas av någonting. Då är det viktigt för oss att veta att det finns försäkringspengar som betalas ut till den som har rätt till det och att man har möjlighet att klara sin försörjning. I de sammanhangen är det naturligtvis också viktigt att vården är kvalificerad och kommer i rätt tid. Social trygghet och bra vård är det minsta vi kan begära när vi blir sjuka. Det är min och hela alliansregeringens uppfattning att vi verkligen ska följa detta och lägga ned en oerhört stor möda på att se till att den sociala tryggheten fungerar och att vi kan lita på den. En modern liberal välfärdsstat måste ha fungerande socialförsäkringar.

Som vi har sagt tidigare är de fall där människor har behövt vänta i månader på sin rättmätiga ersättning, föräldraförsäkring och sjukförsäkring, oacceptabla. Så ska det inte vara. Det ska ingen behöva acceptera.

De som arbetar på Försäkringskassan ska inte behöva känna sig presade av dåliga rutiner och oklara arbetsuppgifter och av att människor kommer dit och är missnöjda.

JO skriver, och det tycker jag är en bra utgångspunkt i arbetet, att när så många är beroende för sin försörjning ställs det särskilt stora krav på snabbhet, service och tillgänglighet. Det är just därför jag välkomnar det som ministern nämnde här, nämligen att vi får en inspektion över socialförsäkringen som ska kontrollera denna enkla och självklara men ändå så viktiga utgångspunkt att ersättningen går till rätt person, i rätt tid och vid rätt tillfälle.

(Applåder)

Anf. 12 LARS GUSTAFSSON (kd):

Herr talman! Med all respekt för denna kammare och Sveriges riksdags funktion kommer jag att tänka på att om man stänger av ljudet på en riksdagsdebatt ser det ibland ut som en Buster Keaton-film. Jag tänker på pajkastning. Det känns som om det är lite grann åt det hållet ibland här.

Nu pratar man om att de här stora reformerna, exempelvis vårdnadsbidraget, har belastat mycket. Vårdnadsbidraget infördes i Kungsbacka i höstas. Det innebar att kön till barnomsorgen försvann. Det var bra. Man

Prot. 2008/09:68
11 februari

*Särskild debatt om
Försäkringskassan*

behövde bara bygga ett par avdelningar i stället för 30. Det berörde 99 familjer. Jag tror inte att Försäkringskassans verksamhet går under på grund av 99 personer i en kommun med 60 000 invånare. Vi hörde Ulf Nilsson tala om tandvårdsreformen här också.

Det måste vara de medborgare vi ska serva som ska vara i fokus. Det måste vara myndighetsuppdraget.

När en myndighet sammanställer ett budgetförslag måste detta vara genomförbart. Om en uppdragsgivare dessutom är beredd att tillskjuta ytterligare medel, utöver detta, och det likväl inte är enligt behoven måste man – och det gör jag – fråga sig varför. 75 000 färre sjukskrivningar borde enligt alla förnuftsmässiga slutsatser innebära att arbetsuppgifter kan överföras till annan verksamhet. Det kan inte vara ett mål att fler ska vara långtidssjukskrivna eller bli förtidspensionerade även om detta underlättar myndighetens arbete. Det kan inte vara ett politiskt uppdrag att detaljstyra telefonfunktioner, handledningsordningar eller ärendehantering på Försäkringskassan. 349 riksdagsledamöter kan rimligen inte vara generaldirektörer eller organisationshandedare.

Kan oppositionen garantera att det nya anslagsäskandet är rätt? Så låter det om man lyssnar på oppositionen. När en båt tar in vatten finns det tre sätt att handla på. Man skaffar fler öskar, man tätar hålen eller man gör bådadera. Jag tror på det senaste alternativet. Överfört på Försäkringskassan innebär det en bättre organisation, raka regelverk och verklighetsförankrade budgetförslag. Om detta genomförs behöver vi inte ha fler sådana här debatter.

(Applåder)

Anf. 13 LISELOTTE OLSSON (v):

Herr talman! Jag ska börja med att lugna socialförsäkringsministern. Socialförsäkringen ska självfallet fortsätta att vara en försäkring. Det är inte från vänsterhåll som attacken mot försäkringen har kommit. Eller hur?

I mitt förra anförande tog jag upp de varningssignaler som fanns om att regeringens politik och brist på ansvar höll på att helt slå undan fötterna på Försäkringskassans möjlighet att göra det den skulle. Ingen har väl kunnat undgå hur situationen för de försäkrade har varit och till viss del fortfarande är. Det har vi pratat om här i en timme. Vi vet att det under sommaren och hösten ledde till att pensionärer fick vänta på pengar, sjuka fick sälja sitt hus och så vidare. Det var en katastrofsituation. Nu under hösten har situationen förbättrats när det gäller handläggningstider, men problemen kvarstår när det gäller de omänskliga beslut som Försäkringskassan tvingas fatta till följd av nya regler i sjukförsäkringen.

De allra flesta kan inte vänta en månad eller längre än en månad på en utbetalning. Därför har Vänsterpartiet drivit kravet på en garanti för utbetalning eller beslut inom en månad. Försenade utbetalningar från Försäkringskassan ska ge rätt till dröjsmålsränta efter 30 dagar och rätt till skadestånd efter 60 dagar. Därför är det väldigt roligt – och jag välkomnar det – att regeringen nu ska utreda det som Vänsterpartiet var ensamt om att rösta för i december. Men jag skulle vilja ha ett mer exakt besked om när denna utredning kommer och när den ska vara klar. Den som har drabbats av försenade utbetalningar och tvingats låna från vänner och

bekanta vill nog också ha ett besked om när staten tänker göra rätt för sig.

Herr talman! Utöver den kritik jag tog upp i mitt första anförande konstaterar Statskontoret i en rapport, vilket andra också har tagit upp, att Försäkringskassan på grund av omorganisationen inte har kunnat uppnå målen för handläggningstiderna 2008, och det finns risk för att utbetalningar till de försäkrade återigen försenas. Den ansträngda ekonomin riskerar också att leda till felaktiga beslut.

JO riktar också skarp kritik mot Försäkringskassan och säger att man försummat de förvaltningsrättsliga kraven på en ärendehandläggning. De försäkrade har till exempel inte fått veta vem deras handläggare är. Man har inte heller kunnat nå någon person per telefon. Jag tycker att det är allvarligt när en statlig myndighet inte klarar av det mest grundläggande i förvaltningslagen. Tilliten och förtroendet för vårt gemensamma välfärdssystem raseras när sjuka och handikappade inte kan lita på att de ska få sina pengar i tid.

Nu undrar jag: Kan ministern svara på vad kassan har gjort för att rätta till det här? Får de försäkrade nu möjlighet att kontakta sin handläggare?

Jag vill sluta med den fråga som jag ställde i mitt förra inlägg också. Lyssnar ni på signaler? Ni säger att oppositionen kommer med kritik och signaler. Men det är Försäkringskassans nya generaldirektör som talar om vad som kommer att hända om man inte får de här pengarna. Kommer ni att lyssna på det hon säger och det Försäkringskassan begär för att Försäkringskassan ska kunna klara sitt uppdrag? Om inte det är en tydlig signal, vad behöver ni då för att rätta till detta?

(Applåder)

Anf. 14 GUNVOR G ERICSON (mp):

Herr talman! Vi har nu hört att servicekontrakt och tillsynsmyndighet ska lösa de problem som har funnits inom kassan. Men myndigheten är ju inte till för enskilda människor att vända sig till. Som vi från oppositionen ser det måste vi få till en myndighet där kundmötet är det viktigaste, mötet med människor av kött och blod, inte blanketter eller ändlös väntan i telefon. Det är det som det handlar om.

Elisabeth Ström, vice vd på Posten, skrev i Dagens Industri för en tid sedan: "Vägen tillbaka för Försäkringskassan står och faller med förmågan att snabbt återställa kvaliteten i kundmötet." Det är det vi måste ha fokus på. Det är just det mötet det handlar om.

Det är regeringen som är ansvarig för de spelregler som man sätter upp för kassan. Det är därför det är ett politiskt ansvar. Vi ska inte in och diskutera i detalj, men spelreglerna är faktiskt ett politiskt ansvar, och det är det jag tycker att vi ska diskutera i den här debatten. Vad vill ministern åstadkomma för att värna mötet med kunden?

Ministern svarade inte på min fråga från det första inlägget om det här med ränta. Jag välkomnar beskedet att det blir en utredning, men jag skulle också gärna vilja höra lite mer om vilken form av utredning det blir. Ska det begravas i den parlamentariska utredningen om socialförsäkringar – vi vet inte när den kommer – eller kan en särskild utredning skyndsamt tillsättas? År 2007, när vi röstade om att vi skulle införa rätten för Försäkringskassan att ta ut ränta, röstade ni ju nej till att det också

Prot. 2008/09:68

11 februari

*Särskild debatt om
Försäkringskassan*

skulle gälla åt båda håll. Jag hoppas verkligen att ministern kan svara att det sker i en särskild ordning, för jag tycker att det är hög tid att de som har dabbats negativt av regeringens dåliga ledarskap också kan få ersättning när det blir försenade utbetalningar från Försäkringskassan.

Men det finns också behov av att diskutera vilka spelregler kassan faktiskt har. Vilka möjligheter har man? Vi har förändrat regelverket. Det var någonting som ni drev igenom den 4 juni 2008, mitt uppe i omorganisationen. Vi sade: Lugna er!

Försäkringskassan var jättetydlig i sitt remissvar och sade: Vi kan inte genomföra den gigantiska omorganisationen *och* göra de här förändringarna av regelverket.

Men ni gjorde det ändå. Det ansvaret måste ni ta.

Låt mig berätta om en tjej som heter Theres. Hon har skrivit till mig flera gånger och berättat om hur det faktiskt kan vara. Hon vill inget hellre än att komma tillbaka. Hon har varit sjukskriven i fem år på grund av utbrändhet och smärtproblematik. Förra våren försökte hon börja arbetsträna, men det fick avbrytas på grund av ett allvarligt diskbräck. Under hösten kom hon på benen igen och kunde göra små saker för att ha som mål att sakta kunna komma tillbaka i arbetsträning. Skrivbordsarbete har hon tidigare haft, men det klarar inte hennes kropp längre. Hon behöver ha ett annat arbete där hon kan röra på sig. Hon ville börja studera och skaffa sig en utbildning som leder till jobb, men Försäkringskassan säger nej; påbörjar hon studier dras sjukförsäkringen in.

Det är den typen av regelverk som vi måste diskutera tillsammans. Hur kan vi få ett regelverk som gör att människor kommer tillbaka? Reglerna låser nu snarare in människor i fack.

Sluta lappa och laga i ett trasigt system! Gör det möjligt att bygga ett nytt trygghetssystem som sätter mötet med kunden i centrum! Är socialförsäkringsministern beredd att anta den utmaningen? Finns den politiska viljan?

(Applåder)

Anf. 15 Statsrådet CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Herr talman! När det gäller resurser finns det svart på vitt: Alliansregeringen har tillfört 1,2 miljarder kronor till Försäkringskassan. Försäkringskassan har fått det anslag man begärde.

Herr talman! Jag skulle vilja diskutera något om det nya regelverket eftersom detta förs fram. Många vill att vi ska vänta och se. Men de av de 5 000 personer som har sjukersättning som jag har mött det senaste halvåret – många gånger är detta ett resultat av en tidigare sjukförsäkring som inte fungerade – ber om hjälp att komma tillbaka, och det ger nu denna regering, medan den gamla regeringen låste in de här personerna.

Jag har gjort många besök på försäkringskassor, och jag har läst Socialförsäkringsutredningens betänkande från Anna Hedborg. Det går naturligtvis inte att vänta och se. Det handlar om att ge människor hjälp och stöd att komma tillbaka, människor som bara satt hemma och väntade på ingenting.

770 000 personer befann sig i sjukförsäkringen när denna regering tog över. Många hamnade där därför att ingenting gjordes. Två år senare kunde regeringen presentera ett färdigt förslag, och den 1 juli 2008 trädde reglerna i kraft. Men vi lyssnade på Försäkringskassan och dess

remissvar, och i full kraft var inte reglerna förrän den 1 januari i år. Dessutom har pengar, mer än vad man ville ha, avsatts för detta ändamål.

Två år kan tyckas vara en kort tid om man jämför med att den förra regeringen inte lyckades göra någonting på tolv år, men två år är ingen kort tid om man är sjukskriven, sitter hemma och väntar på att någonting ska hända.

Här har vi hört oppositionen klaga på alliansregeringen. Vad vill ni göra i stället? Vill ni återta den gamla utsorteringskedjan med passiva insatser och byta den mot denna regerings aktiva insatser?

Jag kan i alla fall lova att vi i denna regering kommer att göra vad vi kan för att se till att Försäkringskassan kan ha den service som medborgarna förväntar sig av den.

(Applåder)

Anf. 16 VERONICA PALM (s):

Herr talman! För att göra det tydligt för socialförsäkringsministern och för kammaren: Jag vill ha en sjukförsäkring som håller hela vägen ut. Jag vill ha en sjukförsäkring som ger aktivt stöd tillbaka till arbete, som omfattar alla, som bygger på inkomstbortfallsprincipen och som *inte* har ett bästföredatum och du alltså inte kastas ut hur sjuk du än är. Så var den diskussionen avslutad!

I två år har den här regeringen nu skyllt på andra. Finansministern skyller på bankerna, statsministern skyller på bilindustrin, jordbruksministern skyller på Konsum för de höga matpriserna och socialförsäkringsministern skyller på Försäkringskassan. Det kanske är dags att börja ta ansvar och sluta gömma sig bakom finanskrisen, för det här landet lever i dag mitt i en jobbkris, som ni är ansvariga för, en klimatkris, som ni faktiskt kan hantera om ni vill, och en otrygghetskris som sprider sig, där tilltron till trygghetssystemen och välfärdsförsäkringarna undergrävs när man inte låter Försäkringskassan få möjlighet att göra sitt jobb.

Jag skulle önska att socialförsäkringsministern och regeringen tog ett ansvar för Försäkringskassan – inte för min skull, inte för att jag vill det utan för alla dem som drabbas varje dag, för alla oss som kan och sannolikt kommer att drabbas i framtiden och för tilliten till välfärdsförsäkringarna. Det är min sista önskan – inte för min skull, inte för att Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet så tydligt har stått upp och sagt att Försäkringskassan behöver resurser, utan för det faktum att Försäkringskassan behöver resurser för att kunna göra ett fullgott arbete när det gäller skyddet och försäkringarna i välfärdssystemet.

(Applåder)

Anf. 17 SOLVEIG ZANDER (c):

Herr talman! Jag måste ställa frågan till oppositionen: Vill ni ha tillbaka det som rådde på 1990-talet och i början av 2000-talet, det som Gunvor G Ericson så tydligt beskrev med hjälp av en person som hade väntat i fem år som sjukskriven innan något gjordes, eller som det var att 140 personer per dag blev förtidspensionerade?

Jag fick svaret av Veronica Palm när hon sade: Vi socialdemokrater vill att det ska vara en aktiv rehabilitering. Det är precis det som vi från alliansens sida har genomfört. Jag kan därför inte förstå vad ni, Veronica

Prot. 2008/09:68

11 februari

*Särskild debatt om
Försäkringskassan*

Palm, egentligen har synpunkter på. I själva verket vill ni att de passiva sjukskrivningarna ska fortsätta och att människor hamnar i utanförskap.

Försäkringskassan har en läxa att göra, en läxa som fortfarande inte är gjord. Vi litar på att de fortsätter med den. Vi lyssnar nämligen på de synpunkter som kommer bland annat i mötet med kunden. Vi ser nu att nya kontor öppnas där människor har möjligheter till personliga kontakter. Man utökar öppettiderna och försöker att på alla sätt se till att kunden ska få den bästa servicen.

När vi hade det öppna sammanträdet sade JO att en myndighet som Försäkringskassan, med så oerhört många reformer, måste vara beredd på nya reformer även under en omorganisation. Det betyder att Försäkringskassan har mycket att göra, men de är på god väg att lösa problemen på ett positivt sätt.

(Applåder)

Anf. 18 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! Flera av oss har talat om någon form av kompensation eller ränta när utbetalningarna eller handläggningen inte sker i tid. Det stöder jag. Det är bra att även ministern börjar tala om det. Det är en av de få saker som oppositionen tagit upp i dag. Sammanfattningsvis kan vi, efter flera debattrundor, konstatera att vi har en opposition där de tre partierna i dag inte har lämnat några gemensamma starka förslag till hur de vill garantera att socialförsäkringarna ska fungera i vardagen.

Verkligheten är den att det tidigare regeringspartiet, Socialdemokraterna, var helt oförberedda på de problem som deras omorganisation av Försäkringskassan orsakade. Först nu, när problemen i Försäkringskassan genom offentlig debatt och kritik blivit uppenbara, har de högljutt börjat tala om dem. Jag vill upprepa att de nu försöker säga att det är alla de nya reglerna som Försäkringskassan inte klarar av. När man läser JO:s kritik och spekulation över olika orsaker får man inte alls den bilden.

Jag konstaterar att vi inte fått något riktigt svar på frågan vilka förändringar oppositionen vill göra för att få Försäkringskassan att fungera bättre. Även om vi ser att Försäkringskassan nu fungerar bättre och bättre vill jag därför fråga: Vad vill ni göra? Vill ni avskaffa tandvårdsreformen, som jag nämnt som ett skräckexempel? Vill ni avskaffa jämställdhetsbonusen? Vill ni avskaffa möjligheten för förtidspensionärer att pröva att arbeta utan att gå miste om sin förtidspension? Nej, vi får inga svar.

Det viktigaste för mig, Folkpartiet och alliansen är att människor känner förtroende för socialförsäkringarna, och jag tror att vi är på rätt väg. Nu är siffrorna – antalet som får en bra handläggning inom en månad – bättre än de var när den tidigare regeringen lämnade över regeringsmakten 2006. Vi är på rätt väg, och regeringen är handlingskraftig. Däremot har vi inte fått några bra förslag från oppositionen.

(Applåder)

Anf. 19 LARS GUSTAFSSON (kd):

Herr talman! Jag skyller inte på klimatet. Jag tror att han som skapade klimatet gjorde världen beboelig. Han är mycket klyftare än vi i denna kammare.

När det gäller Försäkringskassan fick jag i höstas ett mejl från en förtvivlad kvinna. Hon fick en skada 1989, och nu var hon orolig för sin sjukförsäkring. Jag skyller inte på någon annan än Socialdemokraterna och de regeringar som inte tagit tag i detta. En människa ska väl inte 19 år senare behöva vara orolig för sin sjukförsäkring; då är det något som är totalt fel. Att i det läget säga att vi inte ska göra något på grund av att en myndighet har svårt att organisera sig vore oförskämt. Det vore en kränkning av denna kvinna. Vi har haft alldeles för många sådana.

Det innebär inte att saker och ting är bra. Jag är inte glad över att handläggningstiderna varit så långa. Jag har grannar som råkat ut för det. Det är helt orimligt. Men det är ett myndighetsansvar att tala om det i tid. Vi kan bara besluta utifrån de uppgifter vi får. Vi kan inte besluta utifrån vad 349 personer i kammaren tycker. Det är vad jag menar. Blanda inte in finanskris och annat! Det var inte på grund av finanskris som kvinnan blev påkörd.

Jag är helt övertygad om att den inriktning som nu finns och det arbete vi gör kommer att leda till en förbättring. Det gäller dock att fortsätta att hålla fast vid att reglerna ska vara korrekta. Man ska också få besked och hjälp samt utbetalning i tid. Det är det viktiga för medborgarna, och det har vi ansvar för. Det ska vi lägga resurser på. Vi ska inte hålla dem i tomma kärl som läcker. Vi vill se till att kärlen både är täta och kan bli överfyllda så att alla får del av överflödet.

(Applåder)

Anf. 20 LISELOTTE OLSSON (v):

Herr talman! Jag ska börja med att lugna Solveig Zander. Vi vill verkligen inte ha tillbaka det system som var tidigare. Det var ett system som tillät den borgerliga regeringen att 1993 pensionera 63 000 – om man nu ska prata historia, vilket alliansen verkar vara intresserad av och förtjust i.

Vi vill ha ett rättvist, solidariskt uppbyggt, generellt välfärdssystem. Folk ska våga vara sjuka, kunna lita på att få sina pengar i tid och veta att systemet fungerar. Vi ska vara beredda att betala för vår gemensamma välfärd. Det som alliansen nu har raserat kommer vi att ändra på 2010.

När vi började dagens debatt hade jag en förhoppning om att ministern skulle ha med sig ett positivt besked om vad hon och regeringen hade för avsikt att göra för att ge Försäkringskassan upprättelse och en verklig möjlighet att utföra sitt uppdrag. Tyvärr kom ministern tomhänt till dagens debatt. Det enda vi fått höra från högeralliansen är att de skyller ifrån sig och dribblar med siffror.

År 2007 betalade Försäkringskassan ut 436 miljarder till sjuka, småbarnsföräldrar, pensionärer, personer med funktionshinder, personer som behövde tandvård och så vidare. Utgifterna motsvarar nästan halva Sveriges statsbudget och är avgörande för alla medborgares trygghet. Att servicen är god är således av stor betydelse. Därför undrar jag: Hur ska inspektionen kunna göra något åt situationen vid Försäkringskassan när regeringen inte är villig att tillskjuta resurser?

Jag skulle vilja avsluta med att än en gång återge vad Försäkringskassan säger, nämligen att en utebliven budgetförstärkning skulle innebära en mycket allvarlig situation för Försäkringskassan. Försenade utbetal-

ningar, bristande kvalitet, sämre måluppfyllelse inom sjukförsäkringen, sämre service och arbetsmiljörisker är de områden där man ser de allvarligaste följderna av en utebliven budgetförstärkning.

Alliansen har nu chansen att ge kassan en reell möjlighet att klara av sitt uppdrag. Jag väddar därför: Ta chansen och rädda det som räddas kan!

Låt mig tillägga att om vi hade haft makten skulle jag verkligen ha tagit kassans oro och signaler på allvar.

(Applåder)

Anf. 21 GUNVOR G ERICSON (mp):

Herr talman! Ministern talar om problemen som om hon inte var ansvarig. Det är antingen den förra regeringens fel eller kassans fel. Ministern och övriga borgerliga företrädare har inte sagt ett ord i dag om hur de och regeringen vill förbättra förutsättningarna för Försäkringskassan så att människor åter ska kunna lita på den. Det handlar om mötet med kunden, och det har vi inte hört någonting om. Uppenbarligen tycker man att det fungerar bra som det är. Det sades visserligen att man nu, i vanlig ordning, ska bereda ärendet för att se om det kanske behövs lite mer pengar.

Solveig Zander lyssnar uppenbarligen inte på vad vi säger. Miljöpartiet vill ha ett nytt trygghetssystem som ger människor verklig möjlighet att kunna komma tillbaka. Er modell, Solveig Zander, är att lämna pengarna för rehabilitering till sjukvården och samtidigt införa skarpa tidsgränser. Men det systemet fungerar inte. Den tjej som jag tidigare berättade om behöver hjälp för att komma in på studier, men den hjälpen får hon inte av Försäkringskassan med det regelverk som ni infört. Det måste ni ta ansvar för!

Försäkringskassan måste jobba efter de regler som ni sätter upp. Det är de som har att utföra sitt uppdrag enligt det regelverk som ni skapar. Några andra regelverk kan de inte arbeta efter. Krisen i Försäkringskassan handlar om det som regeringen har satt upp spelregler för. Ta ert ansvar! Var en regering!

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Meddelande om utrikespolitisk debatt

Talmannen meddelade att den utrikespolitiska debatten skulle äga rum *onsdagen den 18 februari kl. 9.00*.

Meddelandet hade delats ut till riksdagens ledamöter.

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2008/09:277

Till riksdagen

Interpellation 2008/09:277 Åtgärder mot jobbkrisen

av Thomas Östros (s)

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 9 mars 2009.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresa och sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 5 februari 2009

Finansdepartementet

Anders Borg (m)

Enligt uppdrag

Erik Nymansson

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2008/09:279

Till riksdagen

Interpellation 2008/09:279 Begreppet utanförskap

av Monica Green (s)

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 9 mars 2009.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresa och sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 5 februari 2009

Finansdepartementet

Anders Borg (m)

Enligt uppdrag

Erik Nymansson

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2008/09:292

Till riksdagen

Interpellation 2008/09:292 Utanförskapet

av Patrik Björck (s)

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 9 mars 2009.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresa och sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 5 februari 2009

Finansdepartementet

Anders Borg (m)

Enligt uppdrag

Erik Nymansson

Expeditions- och rättschef

9 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositioner
2008/09:81 till utrikesutskottet
2008/09:115 till utbildningsutskottet

Motioner
2008/09:Fi15–Fi17 till finansutskottet

10 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Socialutskottets betänkande 2008/09:SoU6
Utbildningsutskottets betänkande 2008/09:UbU5

*Genomförande av
det tredje penning-
tvättsdirektivet*

11 § Genomförande av det tredje penningtvättsdirektivet

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2008/09:JuU13
Genomförande av det tredje penningtvättsdirektivet (prop. 2008/09:70).

Anf. 22 MARGARETA PERSSON (s):

Herr talman! I dag behandlar kammaren regeringens proposition 2008/09:70, *Genomförande av det tredje penningtvättsdirektivet*. Därmed ersätts den nuvarande penningtvättslagen med en ny lag om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorismen. Vi kan konstatera att det har tagit tid att komma till beslut, men nu är vi här, och det välkomnar vi. Bättre sent än aldrig, som man kan säga.

Grov organiserad brottslighet är ett växande samhällsproblem, och det finns i dag en stark koppling mellan denna typ av brottslighet och ekonomisk brottslighet. Penningtvätt är en ofrånkomlig del i nästan all kriminell verksamhet. Svarta pengar måste bli vita för att brottsligheten ska vara lyckad. Därför är det viktigt att det finns skarpa regler som motverkar penningtvätt.

Med den nya lagstiftningen, som bygger på ett direktiv från EU, skärps reglerna. Fler aktörer ska nu omfattas av reglerna. Ett riskbaserat förhållningssätt introduceras, och det ställs även mer detaljerade krav på information som aktörerna ska ta reda på om sina kunder. Därför välkomnar vi socialdemokrater den nya lagstiftningen. Det finns emellertid anledning att göra några påpekanden av betydelse när det gäller effektiviteten i lagstiftningen.

Ett problem med lagstiftningen om penningtvätt är att endast en bråkdel av alla företag som i dag har rapporteringsplikt rapporterar misstanke om penningtvätt till finanspolisen. Det är till och med så att antalet rapporter om misstänkt penningtvätt eller terroristfinansiering till finanspolisen i dag minskar årligen sedan 2005.

Vi anser bland annat mot denna bakgrund att det krävs åtgärder från regeringens sida för att följa upp effekterna av det nya regelverket samt för att se till att myndigheterna har de resurser och den teknik som behövs för ett effektivt arbete mot penningtvätt och finansiering av terrorismen. Vi anser inte som majoriteten skriver i betänkandet att det är tillräckligt med kommissionens aviserade uppföljning av lagstiftningens effektivitet, utan ansvaret för effektiviteten vilar också på regeringen.

Några av remissinstanserna har föreslagit att fler aktörer och verksamheter ska omfattas av lagstiftningen. Till detta har regeringen i propositionen hävdade att det fordrar ytterligare djupare analyser och skriver att den fortsatta utvecklingen på området får utvisa om även annan verksamhet ska omfattas av lagen. Också detta gör att regeringen bör följa upp lagstiftningens effektivitet för att kunna avgöra om ytterligare åtgärder behövs och ytterligare verksamheter ska omfattas av lagstiftningen.

Vi menar att finanspolisen kan spela en viktig roll för att förbättra rapporteringen genom att genomföra riktade utbildningsinsatser till företag som omfattas av reglerna. Justitiekontorets majoritet menar att sådana utbildningsinsatser ska utföras av det samordningsorgan som ska inrättas inom Finansinspektionen, och det har vi socialdemokrater inget principiellt emot. Samtidigt kan jag konstatera att utbildningen enligt vad som beskrivs i propositionen inte tillhör samordningsorganens huvudsakliga uppgifter.

Att få anmälningar när det finns misstanke om penningtvätt måste anses vara en prioriterad fråga. Därför krävs det tydlighet för hur regeringens arbete inom detta område ska organiseras. Denna tydlighet finns inte i dag, och det är naturligtvis inte bra för lagstiftningens effektivitet.

Ett annat akut problem är resursfrågan. Finanspolisen måste förstärkas för att kunna hantera de anmälningar den får, inte minst eftersom dessa lär bli fler med det tredje penningtvättsdirektivet. Visst kan finanspolisens samverkan med Skatteverket förbättras. Därigenom kan vissa effektivitetsvinster nås. Men situationen för polisen ser oroväckande ut.

Redan i år beräknas polisen dras med stora underskott på över 1 miljard. År 2011 är det prognostiserade samlade underskottet över 3 ½ miljard. Det handlar om enorma underskott. Som läget är nu körs polisens verksamhet på kredit under flera år framöver.

Att lägga ytterligare uppgifter på våra myndigheter utan att extra resurser följer med känns därför ganska svårsmält. Det är till och med så illa att polisen, som räknade med tillskott i år, i stället fick en total neddragning på 120 miljoner mot vad som utlovades så sent som för ett år sedan. Polisens underfinansiering kommer att drabba kampen mot den ekonomiska brottsligheten. De förstärkningar som behövs, inte minst inom finanspolisen, blir i stället neddragningar.

Det förtjänar att påpekas att vi socialdemokrater vill satsa nära en halv miljard mer på rättsväsendet än den borgerliga regeringen gör de kommande åren. Vi vill ge polisen 100 miljoner kronor mer per år. Vi ger finanspolisen bättre förutsättningar att bekämpa bland annat penningtvätt.

En annan viktig fråga för de institut som är skyldiga att tillämpa reglerna rör möjligheterna för företag att samköra sina penningtvättsregister. Om till exempel banker inom en koncern kan samköra sina register kan uppgifterna i dessa register komma till mer effektiv användning och öka

möjligheten att upptäcka och förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism.

Den lagstiftning som regeringen nu föreslår innebär att det befintliga förbudet mot samkörning förs vidare in i det nya regelverket. Propositionens motivering till att behålla förbudet är dock mycket kortfattat, och det går inte att utläsa vilken avvägning som legat till grund för regeringens ställningstagande i denna fråga.

Enligt vår mening bör frågan om samkörning av register mellan företag analyseras mer ingående så att möjligheterna till en mer effektiv bekämpning av allvarlig brottslighet kan vägas mot befogade integritetsintressen. Det är angeläget att bestämmelserna utformas så att arbete mot penningtvätt och finansiering av terrorismen kan bedrivas effektivt och rättssäkert. Vi tycker att regeringen bör återkomma snarast i frågan om samkörning av register.

Jag yrkar bifall till våra reservationer 2 och 3.

Anf. 23 MEHMET KAPLAN (mp):

Herr talman! Jag yrkar bifall till den gemensamma reservation vi har tillsammans med s och v, reservation 2.

Grov organiserad brottslighet är ett växande samhällsproblem, och det finns i dag en stark koppling mellan denna typ av brottslighet och ekonomisk brottslighet. När man stryper penningtillförseln skadar man den grova organiserade brottsligheten på ett väldigt starkt och viktigt sätt. Penningtvätt är en ofrånkomlig del i nästan all kriminell verksamhet. Svarta pengar måste bli vita för att brottsligheten ska vara lyckad. Därför är det viktigt att det finns skarpa regler som motverkar penningtvätt.

När vi i dag diskuterar och debatterar betänkandet JuU13, *Genomförande av det tredje penningtvättsdirektivet*, är det viktigt att vi lyfter fram en del saker som kanske inte platsar i just den här texten.

Det är mycket viktigt att de regler som finns är tillräckligt skarpa för att motverka penningtvätt men att de inte motverkar ett legalt utbyte av pengar med länder där de finansiella instrumenten är sönderslagna eller inte riktigt väl utvecklade. Vi har under den senaste tiden sett ett antal sådana problematiska fall. Människor som har skickat pengar till områden i världen där de finansiella instrumenten inte riktigt har fungerat på det sätt som vi är vana vid har hamnat i trubbel i Sverige.

Det sitter en man åtalad i dag i södra Sverige på grund av detta. Det har under föregående år varit uppe ett ärende där vi har sett att det kan medföra besvär och men att skicka pengar till länder med svåra förhållanden när det gäller de ekonomiska transaktionssystemen.

Jag kommer att lyssna på regeringspartiernas företrädare här och ställa adekvata frågor.

Anf. 24 OTTO VON ARNOLD (kd):

Herr talman! Svenska folket, kammarens ledamöter! Det är för mig en ära att få presentera regeringens förslag om det tredje penningtvättsdirektivet och utskottets betänkande. Det här är efterlängtat, och syftet är att vi ska kunna bekämpa penningtvätt och finansiering av internationell terrorism och även terrorism i Sverige.

Som tidigare talare har nämnt är den grova organiserade brottsligheten ofta förbunden med penningtvätt. Penningtvätten är i sig icke ett brott, och det är de bakomliggande brotten som man vill komma åt. Penningtvätt är ett sätt för brottslingar att göra svarta pengar vita.

De regler som vi inför är av administrativ art och brottsförebyggande. Låt mig få dra lite grann om bakgrunden.

Det första penningtvättsdirektivet utfärdades av EU-kommissionen redan 1991. Det var för att förhindra missbruk av de fria kapitalrörelserna. Man tittade främst på narkotikabrott. Det riktades till de finansiella instituten och kreditinstituten. År 2001 kom det andra penningtvättsdirektivet. Det var bredare och riktade sig till flera aktörer och avsåg också andra brott. Även revisorer och jurister, fastighetsmäklare, handlare som hanterade varor med värde över 15 000 euro, däribland juvelhandlare, auktionsfirmor och kasinon, innefattades i det. Det tog ända fram till den 1 januari 2005 innan lagen blev antagen i Sverige.

Den här lagstiftningen bygger på rekommendationer av ett mellanstatligt organ som förkortas FATF, Financial Action Task Force. Det har sitt säte i Paris. De har tagit fram ca 40 rekommendationer för att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism. De utfärdar rekommendationer för policyer och följer upp hur länderna ligger till. Det publiceras.

Därför är det ganska beklagligt att enligt den rapport som kom i februari 2006, notera datumet, under den gamla regeringens tid var det på 20 av de totalt 40 punkterna som det visade sig att åtgärderna i Sverige var helt otillräckliga. Jag kan förstå Socialdemokraternas önskan om att det här ska genomföras. Det är positivt. Sverige blev ett paradys för penningtvätt. Den dåvarande regeringen fallerade verkligen i sina förpliktelser för att leva upp till internationell rätt.

Därför är det i dag oerhört viktigt att vi så fort som möjligt och redan i mars inför det tredje penningtvättsdirektivet.

Det är min förhoppning – och med utskottsbetänkandet, regeringens proposition och de nödvändiga anpassningar som kommer att göras av verksamheten har vi goda chanser – att vi kommer att klara den prövning som FATF kommer att göra den 25–27 februari. Det är väldigt viktigt att vi klarar det.

Det har jobbats mycket på Finansdepartementet kring de här frågorna, och de är högt prioriterade.

Lagförslaget skiljer sig lite grann från det första och andra penningtvättsdirektivet. Det här tredje ersätter de två tidigare. Det gäller alltså hur företag och personer ska kunna arbeta mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Det viktigaste är att man måste ha en riskbaserad kundkännedom. Det är rätt så fritt och upp till varje organisation att ha koll på sina kunder och veta vad de har för sig i de här sammanhangen.

Man dokumenterar transaktionerna. ID-kontroll är väldigt viktigt. Det här gäller inte bara inom EU och i ESS-området utan även de finansiella institutens dotterbolag utanför nämnda områden. Det finns en skyldighet att rapportera till finanspolisen, och det ska ske efter en intern utredning.

Man kan också säga att för vissa grupper som har nära kundrelationer kan det uppstå subtilitetsproblem. Givetvis har det uppmärksammats av utskottet, och vi måste åter påpeka att de här grupperna absolut inte får medverka i hantering av vare sig penningtvätt eller finansiering av terror-

ismen. Det finns också ett meddelarförbud under den pågående utredningen.

Det finns också en möjlighet för finanspolisen att ställa frågor direkt till revisorer och advokater.

Hur ligger vi då till i det här sammanhanget? Det här håller på att införas i de flesta länder. I Österrike infördes det den 29 december 2007, i Cypern den 1 januari 2008, Republiken Tjeckien den 1 september, Danmark den 1 mars 2006 redan och så vidare. De flesta länder har gjort någonting. Polen kommer att införa det under 2009. Vi ligger sist.

Det är, herr talman, väldigt viktigt att det här kommer att ske nu.

Få jag lite grann bemöta oppositionens kritik mot förslaget. Det är viktigt, precis som påpekats, att samverkan sker mellan myndigheterna. Jag kan glädja oppositionen med att det finns en alldeles ypperlig samverkansmöjlighet genom regionala underrättelsecentrum mellan skattemyndighet, finanspolis och så vidare. Det kommer att öka effektiviteten på ett påtagligt sätt.

Det är upp till myndigheterna att finna formerna. Här ser vi åter filosofin där alliansen ger myndigheterna förtroende, vi litar på dem, medan oppositionen vill detaljstyra allt.

Jag kan också glädja oppositionen med att samkörning inom koncern är fullt möjlig, så vi slipper det problemet. Bara man har ett gemensamt register är det fullt klart.

Vi menar att det är tillfyllest att en utvärdering kommer att ske den 15 december. Det kommer att ske en uppföljning successivt av det hela i och med att det är en ny lagstiftning. Vi har även EU:s ögon på oss.

Jag ser fram emot att få genomföra det här. Jag tillstyrker utskottets förslag i betänkandet och avstyrker samtliga motioner.

Anf. 25 MEHMET KAPLAN (mp) replik:

Herr talman! Det var verkligen i sista stund jag lyckades trycka på knappen för replik. Det handlar nämligen om det som Otto von Arnold tog upp när det gäller samverkan. Jag tackar honom för en bra genomgång av det betänkande som vi i dag debatterar.

Men jag har två frågor till Otto von Arnold. Den ena handlar om samverkan. Trots denna samverkan verkar systemet falla. Människor som försöker hjälpa andra människor i nöd misstänks och åtalas. Penningtvättsdirektivet innefattar finansiering av terrorism. Enligt artikel 1 finns förutom en definition av penningtvätt även en definition av begreppet finansiering av terrorism. Det finns även en hänvisning till rådets rambeslut, som det också står i en proposition som skrevs redan 2002. När det gäller finansiering av terrorism avses tillhandahållande av medel oavsett tillvägagångssätt.

När man i dag skickar pengar till exempelvis det aktuella fallet Gaza riskerar man att misstänkas och även åtalas, vilket är fallet i Malmö i dag. Där misstänks en person för detta. Jag undrar hur man ska kunna hantera denna samverkan så att den inte fallerar så starkt som den verkar göra, Otto von Arnold. Hur ska vi göra för att ha kontroll så att människor inte misstänks och lagförs för saker som de faktiskt inte har gjort?

Anf. 26 OTTO VON ARNOLD (kd) replik:

Herr talman! Jag väntade på att du skulle ställa den här frågan, Mehmet Kaplan, och tackar för den.

Ingen är dömd förrän det är bevisat. Det måste vara upp till respektive myndighet att pröva huruvida lagstiftningen är tillämplig. Vi har ju inte genomfört det tredje penningmarknadsdirektivet än, så det är alltså gammal lagstiftning som du pratar om. Jag trodde att vi skulle prata framåt, men jag kan givetvis bemöta det.

Här sker redan en samordning mellan myndigheterna. I Malmö finns det ett RUC sedan tidigare. De har säkert goda grunder för att åtminstone väcka åtal om det hela. Vi vet att lagstiftningen för terrorism är ganska vid.

Samtidigt är det viktigt att man har rent mjöl i påsen – för att citera mig själv från tidigare – och kan visa det här. Det sker transaktioner på många sätt ned till både Somalia och Gaza och så vidare. Om man gör det på ett legalt sätt kan man i och för sig ändå bli misstänkt för terrorism, men det är upp till respektive person att bevisa sin oskuld. Det har egentligen inte med lagstiftningen att göra.

Anf. 27 MEHMET KAPLAN (mp) replik:

Herr talman! Det är riktigt som Otto von Arnold säger – det här har inte genomförts än. Men det kommer att ytterligare stadga den situation vi i dag befinner oss i. Det kommer inte att underlätta.

Problemet som jag vill lyfta fram, herr talman, är just att det är så svårt att göra rätt när man vill skicka pengar till Somalia och Gaza i dag. Detta är människor i nöd. Vi ser det på tv, lyssnar till det i radio och läser om det i tidningarna. Hur ska man i dag kunna skicka pengar till Somalia om man vill göra det, vilket många medborgare i vårt land vill? En del har släktingar och vänner där. Andra vill göra det för att människor är i nöd. Hur ska man kunna göra det utan att misstänkas för terrorism eller finansiering av terrorism enligt direktivet? Det är där jag tycker att problemet finns.

Annars tycker jag naturligtvis att så länge man har rent mjöl i påsen ska man inte vara orolig. Men även de som har rent mjöl i påsen och vill skicka pengar är oroliga för att åtalas. Det är inte bara det att åtalet i sig behöver vara problematiskt, utan det kan medföra att man enligt andra terrorlagar som vi har antagit i Sverige kan bli inspärrad. Man kan bli av med sitt jobb, om man har ett sådant. Detta kan alltså skada på många olika sätt.

Jag tror att det här inte bara handlar om penningtvätt generellt, utan det handlar specifikt också om finansiering av terrorism. I dag ska man kunna skicka pengar till Somalia från Sverige. När jag frågade justitieministern om detta svarade hon, till en början i alla fall, att man skulle kunna använda Western Union eller någonting. Tyvärr finns inte de systemen i Somalia. Så länge de systemen inte finns, så länge det finns människor i nöd och så länge det finns svenska medborgare här i Sverige som vill hjälpa människor Gaza, i Palestina och i Somalia måste vi ge dem en möjlighet att göra rätt.

Prot. 2008/09:68

11 februari

*Genomförande av
det tredje penning-
tvättsdirektivet*

Anf. 28 OTTO VON ARNOLD (kd) replik:

Herr talman! Jag håller självfallet med Mehmet Kaplan om att det är oerhört viktigt att vi kan hjälpa människor i nöd och att det finns fungerande betalningssystem. De måste kunna användas utan att man blir misstänkt för något.

Egentligen pratar Mehmet Kaplan om terrorismlagstiftningen, och det är inte det vi pratar om. Men vi kan ändå ta upp det eftersom det är ett bekant ämne, om man säger så.

När det gäller att skicka pengar finns det vad jag förstår antingen Western Union eller kurirer som man använder sig av. Man har någon betrodd person där nere som det hela kan fungera med. Den personen kan betala ut pengarna mot någon som finns här hemma. Det är alltså någon form av informellt banksystem.

Problemet i det här är att man på något sätt måste bevisa sin oskuld. Varför inte bara gå in och tala med finanspolisen och be dem om hjälp och råd? Då tror jag säkert att man kommer att lösa det här på ett alldeles praktiskt och bra sätt. Det är min rekommendation.

Anf. 29 INGE GARSTEDT (m):

Herr talman! Det här handlar om införandet av tredje penningtvättsdirektivet. Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Penningtvätt är inte att man kör pengarna i tvättmaskinen eller tvättar dem i handfatet, utan det innebär att man måste redovisa de pengar som man tjänar. Det finns många olika metoder att göra det på ett svart sätt. Det är det man vill förhindra genom penningtvättsdirektivet.

Den grova brottsligheten går efter pengar. Det är vinning som är dess incitament. Det är därför människor begår brott. Om man kan hindra användandet och utnyttjandet av de pengar som man får in på brottslig verksamhet minskar man långsiktigt den brottsliga verksamheten. Därmed minskar man också viljan att ingå i olika former av kriminalitet. Det är viktigt framför allt för de unga som ofta rekryteras till brottslighet och sedan kommer in i grov organiserad sådan.

Det är viktigt att polisen har resurser. Därför har alliansregeringen beslutat att Sverige vid halvårsskiftet år 2010, mitt i 2010, ska ha 20 000 poliser. Justitieutskottet – de i riksdagen som har hand om den här typen av lagstiftning, kriminallag, poliser och så vidare – fick i går en föredragning av rikspolischefen. Han konstaterade att polisens ekonomi är i balans. Man har alltså de pengar man behöver för 2009.

Alliansregeringen har sagt att det är väldigt viktigt att varje skattekrona som finns inom rättsväsendet används på bästa sätt av dem som ska jaga de svarta otvättade pengarna. Därför gör man nu en genomlysning av polisens ekonomi som är klar. Man tittar på resten av rättskedjan, och sedan kommer man fram till ett resultat.

Detta ska naturligtvis ligga till grund för de pengar som rättsväsendet ska få 2010 för att vi ska kunna fortsätta att jaga svarta pengar, grov organiserad brottslighet och terrorism. Sverige har en ekonomi i balans när det gäller rättsväsendet.

Anf. 30 MARGARETA PERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag ville rikta en fråga till Inge Garstedt. Vi har i vår motion sagt att man behöver hjälp med att utbilda människor. Man behöver teknik. Ni säger att samordningsorganet kan sköta det.

Då är min fråga: Kan ni nu garantera att detta blir en uppgift för samordningsorganet och att man har tillräckliga resurser för detta?

Anf. 31 INGE GARSTEDT (m) replik:

Fru talman! Vad jag förstår är det regeringens klara avsikt att det här uppdraget ska ligga på samordningsorganet. Det kommer dessutom att göras en uppföljning redan i september 2009, och den lär följas av fler uppföljningar från EU. Det är också så att den svenska regeringen på olika sätt följer de verksamheter som vi betalar skattepengar till. Jag är därför mycket säker på att utbildningen kommer att ske på rätt sätt.

Anf. 32 MARGARETA PERSSON (s) replik:

Fru talman! Vi får hoppas på det, och vi kommer naturligtvis att följa upp det här på vårt sätt.

En annan fråga handlar om Advokatsamfundet. Man har framfört kritik mot det här förslaget, bland annat vad gäller beredningsförfarandet, att remissinstanserna inte har beretts tillfälle, och man har synpunkter på att det här förslaget går utöver direktivet. Det hävdas i betänkandet att det inte gör så, men inga andra länder i vår närhet har implementerat förslaget på det sättet och gått lika långt som regeringen gör.

Hur ser ni på kritiken från Advokatsamfundet vad gäller remissförfarandet men främst deras syn på utvidgningen? Vad tänker ni ta för initiativ till att föra en diskussion med Advokatsamfundet?

Anf. 33 INGE GARSTEDT (m) replik:

Fru talman! Först och främst kan jag konstatera att vi trots allt är tämligen överens över partigränserna om vikten av införandet av tredje penningtvättsdirektivet.

Sedan är det så att det är Advokatsamfundets uppgift att vara kritiskt och komma med synpunkter. Det gör de på nästan varje proposition om lagstiftning som läggs fram.

Dessutom finns det flera länder som har gått lika långt som Sverige på olika sätt. Jag tror att fyra av EU-länderna har gjort det. Jag är inte helt säker på den siffran.

Det regeringen har konstaterat, som också utskottet har konstaterat, är att man behöver ha den här bestämmelsen för att kunna genomföra det viktiga direktivet hela vägen ut.

Jag tycker att det är viktigt, och det tror jag att Margareta Persson egentligen kan instämma i, att det ingenstans ska finnas en frizon för att kunna tvätta svarta pengar. Har man inte den här bestämmelsen kan det utvecklas en frizon. Det finns alltså problem inom alla seriösa verksamheter med enstaka oseriösa individer. Det är det man vill täcka upp.

Anf. 34 JOHAN LINANDER (c):

Fru talman! Nästan all organiserad grov kriminalitet har ett och samma mål. Det målet är att tjäna pengar. Vilken typ av brottslighet det är kvittar. Narkotikasmuggling, alkoholsmuggling, människosmuggling, människohandel, utpressning – det är inte det som är det intressanta. Vilka människor som drabbas, som kränks och utnyttjas av den här kriminaliteten kvittar också. Det viktiga är att tjäna pengar. Det är möjligheten i olika branscher att tjäna pengar som avgör vilken bransch de ägnar sig åt.

När pengarna sedan är intjänade kvarstår ett relativt stort problem för de kriminella. Det är att tvätta de svarta pengarna vita så att de blir möjliga att använda på precis det sätt som de själva vill. Uppfinningsrikedomen när det gäller hur man ska göra de här pengarna lagliga har alltid varit stor. Ofta använder man legala branscher med stor kontanthantering för att stoppa in sina egna svarta pengar och plocka ut dem som vita.

Att föra över pengar mellan olika konton i olika länder på diverse snillrika sätt är mer avancerat men säkert också förekommande.

Varje land har ett ansvar för att bekämpa pengatvätt för att göra kriminaliteten mindre lönsam. Men det räcker inte att varje land gör jobbet för sig självt. Därför krävs det ett internationellt samarbete. Precis som Otto von Arnold var inne på tidigare finns det en organisation som förkortas FATE, Financial Action Task Force, som nu har 34 medlemsländer som också ger rekommendationer. Det är med de här rekommendationerna som grund som det tredje penningtvättsdirektivet har skrivits. Det är alltså det som vi behandlar här i dag när Sverige ska genomföra detta EU-direktiv.

Det allra mesta av direktivet är redan svensk lag. Direktivet bygger också på det första och andra penningtvättsdirektivet. Den största skillnaden med det här nya är att fler aktörer kommer att omfattas. Exempel på nya aktörer är registrerade revisionsbolag, försäljare eller förmedlare och juridiska personer samt yrkesmässig auktionsförsäljning över vissa belopp.

Om jag kort ska gå in på oppositionens reservationer kan jag notera, som också är sagt, att samkörning av register inom ett företag eller en koncern är okej. Jag kan hålla med om att det uttrycks något oklart, men Finansinspektionen menar att det är okej med koncerngemensamma penningtvättsregister.

Vidare finns det en reservation om uppföljning av den nya lagstiftningen. Det är möjligt att det behövdes sådana påpekanden från riksdagens sida när vi hade en socialdemokratisk regering. Men nu när vi har alliansregeringen behöver inte riksdagen säga att regeringen ska följa upp den nya lagstiftningen. Det är något som görs i alla fall. Självklart ska all ny lagstiftning följas upp.

Till slut finns det också två reservationer om resursfrågor. Vi fattade beslut om rättsväsendets resurser före årsskiftet, och det kommer en vårproposition. Vi kommer att diskutera resursfrågor igen. Det kanske inte är just när vi behandlar tredje penningtvättsdirektivet som det är tillfälle att fatta nya beslut om resurser.

Jag kan nämna att när Socialdemokraterna hävdar att de vill tillföra några promille extra till polisen glömmer de att berätta att deras samarbetspartner i den rödgröna alliansen vill dra ned på de totala resurserna

till polisen. Margareta Persson glömde också att berätta att vi från alliansens sida har tillfört oerhört mycket pengar den här mandatperioden till svenskt rättsväsen i allmänhet och till polisen i synnerhet. Men i dag fattar vi som sagt inga beslut om resurser.

Med det, fru talman, vill jag yrka bifall till förslagen i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 35 MARGARETA PERSSON (s) replik:

Fru talman! Det gör skillnad vilka som sitter i regeringen, det har vi upptäckt också. Det var inte det jag skulle fråga om.

När det gäller samkörning av register står det faktiskt i betänkandet att man får ha ett gemensamt penningregister men inte att man skulle få samköra. Om det är möjligt, som Johan Linander och dessutom Otto von Arnold säger, varför tar man då inte bort det här förbudet? Det verkar ju lite konstigt.

Det var inte det heller jag begärde ordet för, utan jag vill uppehålla mig vid Advokatsamfundet. Det är klart att det inte ska finnas några frizoner. Men det är väl ett alldeles speciellt regelverk som gäller för Advokatsamfundet, både de delar som handlar om deras etik och att man i rättegångsbalken har en fastslagen tystnadsplikt. Det handlar inte om att advokater inte ska kunna rapportera om de misstänker penningtvätt eller så, utan det handlar om att finanspolisen utan den här rapporteringen kan begära uppgifter från Advokatsamfundet. Det är alltså ganska få länder som har implementerat detta.

Min fråga återstår: Har ni inte för avsikt att ändå ta en diskussion med Advokatsamfundet om varför det här finns med och om vilka åtgärder ni ämnar vidta? Jag tycker inte att man kan säga att de alltid kommer med synpunkter så att man därför egentligen inte behöver bry sig om det.

Anf. 36 JOHAN LINANDER (c) replik:

Fru talman! Det är skillnad mellan register inom företag och koncerner och register mellan företag. Det handlar också om integritet. Man ska vara tydlig med att det när det gäller undantaget för advokater inte handlar om mål där en advokat försvarar en klient, utan det handlar om när en advokat hjälper en klient att till exempel föra ut pengar och liknande.

Att regler som gäller för alla andra även ska gälla för advokater tycker jag är självklart såvida det inte handlar om den sekretess som finns inom ett mål – det kan till exempel gälla en försvarsadvokat i förhållande till dennes klient.

När det gäller vem som infört vad har ju Otto von Arnold från en föredragande i finansutskottet fått svaret att elva länder redan har infört precis det som vi nu gör i Sverige.

Jag håller med om att man självklart ska lyssna på alla remissvar. Det gör vi också. Men det är inte alltid som man kan följa alla åsikter i remissvaren. Ofta går de isär. Det är helt omöjligt att göra som alla vill. Den avvägning som vi här gjort tycker vi är fullt rimlig.

Anf. 37 MARGARETA PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jo, jag har förstått att ni tycker att det är riktigt. Ändå återstår frågan om att det gäller alla. Men det här träder lite grann Advokatsamfundets fastslagna rätt till tystnadsplikt förnär. De har inte haft

möjlighet att yttra sig över detta eftersom det fanns med efter det att tiden för remissförfarandet hade gått ut när det gäller det här direktivet. Därför tycker jag att man kanske lite mer borde lyssna i det avseendet, men det har alliansregeringen inte för avsikt att göra. Det är väl bara att konstatera att så är det.

Anf. 38 JOHAN LINANDER (c) replik:

Fru talman! Jag kan börja med att konstatera att Socialdemokraterna inte har reserverat sig på den punkt som Margareta Persson tog upp när det gäller advokaterna.

Slutligen kan jag också konstatera att den här lagstiftningen kommer att följas upp. Det kommer att ske ganska snart. Skulle det visa sig att det är något problem med en lag som införs ska den givetvis förändras. Vi har inte någon prestige som säger att det vi gör alltid kommer att vara rätt. Visar det sig att det behövs förändringar är vi självklart öppna för sådana. Något annat vore främmande för oss.

Anf. 39 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp):

Fru talman! I dag kan en känd yrkeskriminell person stövla in på ett bankkontor med 200 000 kronor i kontanter i en väska och växla in de pengarna till ett annat lands valuta. Att växla in kriminellt intjänade pengar till ett annat lands valuta är ett sätt att tvätta pengar i Sverige. När en känd yrkeskriminell på det sättet stövlar in på en bank kan polisen inte göra någonting; så är det i dag.

Precis som redan varit uppe i debatten i Sverige har vi fått kritik från det internationella organet FATF som har granskat hur 40 olika länder jobbar mot penningtvätt. FATF har konstaterat att Sverige och Grekland inom EU är sämst på att bekämpa penningtvätt. Vi har fått kritik för dålig tillsyn, ett ineffektivt rättssystem och alltför milda straff. Sverige har helt enkelt varit ett penningtvättsparadis. Det kommer vi i och med dagens beslut att göra någonting åt.

Det är väldigt allvarligt att vi haft det så här. Alltmer kommer den grova organiserade brottsligheten att handla om ekonomisk brottslighet. Det handlar då inte bara om narkotika, utan den blandas med trafficking, utpressning och ekonomisk brottslighet.

Detta är väldigt allvarligt eftersom den grova organiserade brottsligheten är ett hot mot vår demokrati i och med att man hotar vittnen, domare, advokater och poliser och på det sättet utmanar vår rättsstat. Utan en fungerande rättsstat kan vår demokrati inte fungera. Det är därför som det är så viktigt att vi i dag fattar beslut om detta. Vi får därmed en modern och effektiv tillsyn så att banker, försäkringsbolag och mäklare inte utnyttjas för penningtvätt.

Det är sant att, som Socialdemokraterna påpekar, utbildning behövs. Det är också sant att, som vi i majoriteten i utskottet säger, vi kommer att se till att människor utbildas. Det uppdraget har Finansinspektionen. Dessutom kan jag berätta att det i vårt land finns en mängd småföretag som redan är på gång med att utbilda människor – kreativa företagare som ser att de kan leverera IT-lösningar till banker och fastighetsmäklare när den här lagstiftningen ska genomföras.

Jag vet att företag som ska tillämpa lagstiftningen redan vid ett 240-tal olika tillfällen har fått utbildning. Men självklart ska vi förstärka här när det gäller de insatser som det privata näringslivet gjort. Förhoppningsvis kan det leda till att fler anmälningar kommer in till Finanspolisen.

Hur som helst, fru talman: Dagens beslut blir kraftfullt, tillsammans med alla övriga åtgärder som alliansregeringen vidtar med syftet att komma åt den grova organiserade brottsligheten. Vi ser till att det till år 2010 blir 3 000 fler poliser i Sverige – alltså redan nästa sommar. Dessutom har vi sett till att få en effektiv lagstiftning på plats – dagens lagstiftning, buggningslagstiftningen och förra årets lagstiftning om att kunna förverka kriminellas tillgångar som kommer från brott.

Vi har också tagit det viktiga beslutet om en nationell mobilisering mot den grova organiserade brottsligheten. Det här är ett problem inte bara för polisen. Alla myndigheter ska verka tillsammans för att jaga de yrkeskriminella. Det kan då vara Försäkringskassan, Skatteverket eller en kommun som till exempel har möjlighet att noggrannare granska restaurangbranschen.

Jag vill också, fru talman, ta upp två frågor där vi i Folkpartiet tycker att det är viktigt att gå vidare. I höstas tog vi fram en rapport om penningtvätt, mycket utifrån att vi var oroade över FATF:s tidigare kritik mot Sverige. Redan 1999 föreslog faktiskt en utredning förändringar på området. Men den utredningen lät den socialdemokratiska regeringen ligga i brevlådan. Man tog inte problemen på allvar.

Jag tror att det är viktigt att nu försöka gå vidare med att förändra penningtvättslagstiftningen. Konstruktionen där är gammalmodig jämfört med andra länders lagstiftning. I dag kan polisen inte ingripa och göra en brottsutredning när penningtvätt pågår om man inte vet från vilket brott pengarna kommit. Innan polisen kan ingripa och stoppa en penningtvätt måste man alltså ha reda på vilket narkotikabrott pengarna kommit från.

Precis som Otto von Arnold sagt är penningtvätt i sig inte kriminellt. Men det i sig måste betecknas som brottsligt även i Sverige. Dessutom behöver vi en frysningsmöjlighet så att polisen kan frysa pengar i väntan på en brottsutredning. I dag försvinner pengarna lätt som en plätt; de flyttas från ett konto till ett annat – detta medan polisen utreder brottet.

Förhoppningsvis kan alltså dagens kraftfulla beslut följas av ännu kraftfullare beslut på penningtvättsområdet.

En sista sak som jag vill ta upp och som är väldigt viktig: Till alla som tittar på tv eller som sitter på riksdagens läktare och lyssnar på vår debatt vill jag säga att kampen mot den grova organiserade brottsligheten inte ska föras bara av myndigheter och av regering och riksdag. Det är väldigt viktigt att också alla vi medborgare hjälps åt i den här kampen.

Risken finns att vi förlamas av oron för en mc-väst och tystnar och backar. Men vi ska alltid komma ihåg att dessa yrkeskriminella utgör mindre än 1 procent av befolkningen. Ja, de utgör säkert bara någon promille av befolkningen. Alla vi andra är så många fler. Om vi håller ihop och inte backar, viker undan, kommer de yrkeskriminellas utrymme att minska.

Kontakta polisen när ni utsätts för brott! Vi ska se till att man vittnar om en medmänniska utsätts för brott. Vi ska också sluta med att under-

Prot. 2008/09:68
11 februari

*Genomförande av
det tredje penning-
tvättsdirektivet*

stödja den svarta ekonomin inom byggbranschen och restaurangbranschen – ett sätt för dessa kriminella att tvätta pengar.

Jag tror att det är viktigt och att det är dags att alla vi svenskar beträffande den attityd som vi kanske haft till svartarbete – tyvärr har svartarbete varit lite allmänt accepterat i Sverige – inser att svartarbete i dag inte är någonting oskyldigt. I och för sig har det aldrig varit det. Men det har blivit organiserat av kriminella gäng, och våldsinslag har kommit in i de svarta branscherna.

Låt oss alltså tillsammans säga nej till svartarbete och tillsammans motarbeta den grova organiserade brottsligheten!

I detta anförande instämde Helena Bargholtz (fp).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 20 §.)

12 § Kommunal demokrati

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2008/09:KU11
Kommunal demokrati.

Anf. 40 PHIA ANDERSSON (s):

Fru talman! I betänkandet *Kommunal demokrati* behandlas 32 motionsyrkanden från de allmänna motionstiderna 2007 och 2008. Motionerna rör begreppet stad, kommunal revision, den offentliga partifinansieringen, det politiska förtroendeuppdraget och frågor om delaktighet, jämställdhet, pensionärsråd och trängselskatter.

Ett enigt utskott avstyrker samtliga motioner, men jag vill ändå lyfta fram den utredning av det kommunala partistödet som konstitutionsutskottet den 7 juni 2007 beslutade om. Där var uppdraget att se över det kommunala partistödet. Utvärderingen leddes av Johan Lantto och redovisades i juni 2008 i form av en rapport från riksdagen kallad *Utvärdering av det kommunala partistödet*.

Kommuner och landsting har sedan 1969 haft rätt men inte skyldighet att ge ekonomiskt stöd till partierna. I förarbetena till kommunallagen 1991:900 framhölls att stödet bör ses som ett allmänt samhälleligt stöd för att förbättra partiernas möjligheter att utveckla en aktiv medverkan i opinionsbildningen bland medborgare och därigenom stärka den kommunala demokratin.

Då utvärderingen visar att det råder osäkerhet från både kommunernas och partiernas sida när det gäller utrymmet för att använda det kommunala partistödet föreslår ett enigt utskott att riksdagen tillkännager för regeringen att en översyn bör ske av kommunallagens bestämmelser om partistödet i syfte att undanröja denna osäkerhet.

Fru talman! Jag som socialdemokrat vill med detta yrka bifall till utskottets förslag.

Fru talman! Diskussion och samtal om demokratifrågor måste alltid pågå. Då många av mina kolleger riksdagsledamöter har en bakgrund som kommunpolitiker och följer lokal- och regionalpolitiken noga är det naturligt att lagstiftningen på detta område särskilt uppmärksammas.

Kommunallagen ger visserligen stora möjligheter för kommuner och landsting att utforma ett väl fungerande demokratiskt system med medborgarinflytande och transparent beslutsordning, men av de många motionerna – 32 till antalet – som behandlas i betänkandet förstår man att det kan finnas vissa behov av lagändringar.

Fru talman! Jag tänker uppehålla mig vid ett par motioner och särskilt redovisa utskottets förslag om tillkännagivande i fråga om översyn av det kommunalpolitiska partistödet.

Tobias Krantz föreslår en genomgripande analys av vilka effekter nuvarande utformning av den offentliga partifinansieringen har för partierna när det gäller demokrati, idéproduktion och opinionsbildning. I en interpellationsdebatt vid den här tiden för ett år sedan framhöll statsrådet Beatrice Ask att partistödet har utformats på ett sätt som beaktar partiernas roll i demokratin och som respekterar deras självständighet i förhållande till staten. Statsrådet framhöll vidare att utgångspunkten även fortsättningsvis borde vara att det är de politiska partierna som själva har att bestämma hur stödet ska användas i det partipolitiska arbetet. Hon var inte beredd att ta några initiativ i den riktning som motionären föreslog. Utskottet har inte gjort någon annan bedömning än den justitieministern redovisade i februari 2008.

Flera motionärer tar upp frågan om pensionärsråd och deras roll i en levande demokrati. Frågan om att i lag reglera pensionärsråden har varit uppe tidigare. Socialstyrelsen lämnade 2000 en rapport som byggde på enkäter och jämförelser med andra länder. Slutsatsen blev att det var osäkert om lagstiftning verkligen skulle leda till större inflytande.

Våren 2001 avstyrkte socialutskottet en motion om lagstiftning om pensionärsråd. Utskottet gjorde samma bedömning, nämligen att det var osäkert om en lagstiftning skulle leda till ökat inflytande. Äldreberedningen *Senior 2005* framhöll att människor i alla åldrar måste omfattas av arbetet med att utveckla inflytande och delaktighet. Pensionärsråden kunde inte kompensera bristen på äldre personer i politiskt valda församlingar. KU gör ingen annan bedömning än den socialutskottet tidigare gjort och som riksdagen ställt sig bakom.

Fru talman! Utskottet föreslår på eget initiativ att riksdagen tillkänner för regeringen vad utskottet anför om behovet av en översyn av det kommunala partistödet. Sedan 1969 har kommuner och landsting haft rätt att ge ekonomiskt stöd till partier som är representerade i fullmäktige. Stödet ska ses som samhälleligt stöd för att förbättra partiernas möjligheter till opinionsbildning och därmed stärka demokratin. Partistödet ska uteslutande användas till den partiverksamhet som är knuten till kommunen eller landstinget. Riktigt så fungerar det inte i dag. Det finns flera exempel på att det lokala stödet används för att finansiera regional och central partiverksamhet.

Den utredning som KU tillsatte 2007 kom fram till att det finns anledning att se över nuvarande regler. Det gäller bland annat partistödets former och var gränsen går mellan stöd till partierna och stöd till förtroendemannaorganisationen. En översyn behövs enligt utskottet för att undanröja den osäkerhet som råder från både kommunernas och partiernas sida när det gäller utrymmet för att använda partistödet och för att uppnå en högre grad av transparens när det gäller kommunernas och landstingens utbetalningar av stödet till partierna.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 42 STEFAN TORNBERG (c):

Fru talman! I dag har vi att behandla två betänkanden som lite grann går in på varandras områden: kommunal demokrati och regional demokrati. En del av de principiella frågor som rör även kommunerna kommer att behandlas i nästa betänkande, om regional demokrati.

Den kommunala demokratin och det kommunala självstyret är en vital och grundläggande del av det svenska folkstyret. Därför känns det angeläget att få diskutera det här i Sveriges riksdag. Jag tänkte beröra två ämnen som också tidigare talare har berört, nämligen behovet av en översyn av partistödet och något kort om det politiska ideella uppdraget.

Som tidigare talare har sagt har det på KU:s initiativ skett en översyn av det kommunala partistödet. Den visar ju också att det kommunala partistödet är viktigt för demokratin i Sverige och att det numera har en stor betydelse för finansieringen av partiernas verksamhet. På den lokala nivån visar översynen att hela 84 procent av partiernas intäkter kommer från partistödet, och på den regionala nivån är det hela 87 procent.

Det ska erkännas att vi i Centerpartiet kände viss tvekan när man inledde denna översyn, för partistödet är olika och måste kunna se olika ut i olika kommuner, och det måste kunna hanteras olika av olika partier. Men jag tycker att den översyn som har gjorts visar att det finns anledning att göra en fortsatt översyn av partistödet.

Vi kan se att utformningen skiftar. Det är viktigt med en transparent jämförelse. Man räknar in politiska sekreterare, kanslier, lokaler och så vidare på olika sätt i de olika kommunerna. Det är i grunden inte något problem, men det gör det svårare för oss väljare att se hur pengarna används.

Den viktiga delen anser jag är att partistödet ska avse just den parti-verksamhet som är anknuten till den kommun respektive det landsting där det utbetalas. Även överföring av partimedel berörs i KU:s rapport. Där ser man att det skiftar också mellan partier.

Det beror mycket på att partierna har olika uppbyggnader och använder resurserna på olika sätt. Men vi kan också se att det här minskar i omfattning hos de flesta partier.

Det utredaren lyfte fram, som pekar på ett behov av en översyn, gäller just partistödets former, att det ska klargöras vad ett partistöd är och att det ska tillämpas på samma sätt överallt. Men det handlar också om ett krav på betalningsmottagarna. Vad krävs för att ett partistöd ska utbetalas i en kommun, i ett landsting? Vilka krav har vi på att det ska finnas till exempel en juridisk person på orten som tar emot partistödet? Det är något som jag kan tycka är självklart.

Utredaren pekar också på att det är en otydlighet i regleringen. Mycket av praxis kring det här har utarbetats via förarbeten och praxis som har utvecklats med tiden. Det kan finnas skäl att titta på hur lagstiftningen kan bli tydligare.

Fru talman! En översyn av partistödet är alltså på sin plats. Men det är viktigt att det sker med respekt för såväl föreningsfrihet som det kommunala självstyret. Och självklart ska skattepengar användas endast på avsett sätt. Det är särskilt viktigt att det sker i det här fallet när det egentligen inte finns någon annan offentlig kontroll.

Det är också viktigt för väljarna att kunna jämföra hur partistödet används i olika kommuner men även att det är en ökad transparens i partierna. Det finns också skäl att undanröja den osäkerhet som finns om tillämpningen av lagstiftningen.

Vi har motioner i vårt betänkande som berör det politiska ideella uppdraget, och det är en mycket viktig del i Sveriges politiska liv. Vi har sett en utveckling mot en ökad professionalisering av politiken men också en förändrad syn på det politiska uppdraget, inte minst från de yngre generationerna som också lite grann utmanar formerna för det politiska systemet och inte minst de politiska partierna.

Det har funnits en vilja från politiken att antalet förtroendevalda ska öka, men vi kan konstatera att antalet förtroendevalda i Sverige minskar.

Vi ser också att antalet avhopp ökar. Inte minst kan vi konstatera att det ofta är unga, och bland de unga är det till övervägande del kvinnor som lämnar sina förtroendeuppdrag. Det finns skäl för oss att ha en diskussion om det. Vad beror det här på? Hur kan vi motverka en sådan utveckling?

Fru talman! Representativitet är viktig. Utan delaktighet och legitimitet hotas vårt demokratiska system. Det här är en viktig utmaning. Jag tror inte att det handlar om, som det i motionerna fokuseras mycket på, arvoden och förmåner, utan jag tror att det handlar om makt och inflytande, om att vi som politiker inte bara ska ha ansvar utan också makt. Vi ska ha en reell möjlighet att vara med och påverka i vårt uppdrag.

Fru talman! Då är jag tillbaka där jag började, med demokrati och självstyre. De delarna hänger ihop. Demokratin förutsätter självstyre, och utan makt finns det inte en vilja att ta det ansvar som ett politiskt uppdrag kräver.

Med det vill jag yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Anf. 43 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp):

Fru talman! Vår demokrati är en grundsten för det svenska samhället, och för att demokratin ska fungera måste vi också ha politiska partier. Det är därför som vi i kommunallagen tillåter kommuner att betala ut kommunalt partistöd för att stimulera partierna och se till att vi har livaktiga partier på kommunal nivå.

Det är bra att utskottet har enats om det här tillkännagivandet till regeringen om en översyn av den här lagen för att vi ska få en tydlig lag och för att vi ska få bort den osäkerhet som i dag råder om hur pengarna kan användas men också för att se om vi i högre grad kan öppna för insyn och öppenhet när det gäller hur kommunernas pengar används.

I många länder, som i Danmark, Finland och Norge, finns det generella rättsliga regler för att garantera öppenhet och insyn i partiernas finansieringskällor, oavsett om det kommer från kommunen eller någon annan.

Sådana regler har vi inte i Sverige. I samband med våra folkomröstningar poppar det ibland upp sådana här diskussioner. Vilken sida har mest pengar? Är det ja-sidan eller nej-sidan? Är det därför resultatet blev som det blev i folkomröstningen? Är det därför den politikern säger som hon säger, för att hon får pengar därifrån eller inte? Ibland kommer sådana diskussioner upp.

För Folkpartiets del är vi positiva till att på något sätt införa motsvarande öppenhet och insyn i Sverige, så som våra grannländer har. Däremot anser vi inte att det bör ske genom rättsliga regleringar, utan det är någonting som vi partier tillsammans borde kunna komma överens om.

Med det, fru talman, vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet.

I detta anförande instämde Helena Bargholtz (fp).

Anf. 44 KJELL ELDENSJÖ (kd):

Fru talman! Det är inte alltid som så här många ställer upp på ett anförande när det är ett enigt utskott. Men jag tror att det i det här fallet beror mycket på att vi är många som är väldigt intresserade av kommunpolitik och då också kommunal demokrati.

Själv har jag suttit i kommunfullmäktigeförsamling i drygt ett kvarts sekel. Ränderna går liksom aldrig ur, utan man talar gärna lite om kommunpolitik.

Vårt samhälle är i ständig förändring. Det som gällde för 100, 50 eller till och med 10 år sedan har successivt förändrats på många områden, till det bättre i många avseenden och kanske någon gång till det sämre.

Att upprätthålla och stärka de demokratiska grundvärderingarna på nationell och regional nivå och på kommunnivå är en process som måste fortlöpa, diskuteras och säkert då och då också leda till revideringar för att det ska förbli en vital och stark angelägenhet som stärker sammanhållningen, de mänskliga rättigheterna och andra för människorna viktiga principer vad gäller integritet, människovärde och alla människors lika värde.

Jag vill nu ta upp bara några av de frågor som det här betänkandet innehåller.

Jag ska säga något om det kommunala partistödet. I utvärderingen när det gällde att se över det kommunala partistödet, som KU beslutade om 2007, framgår det att det kommunala partistödet används och utformas lokalt på vitt skilda sätt, också när det gäller omfattning. Bland annat råder det oklarheter i både lagstiftning och praxis om vad som är en del av partistödet. Detta plus kommuners olika syn på partistödet och dess användning har i dagens betänkande föranlett KU att ge regeringen till känna vad utskottet anför om behovet av en översyn i fråga om det kommunala partistödet.

Det är ett viktigt tillkännagivande. Det är tydligt att det behövs ett klargörande och ett mer stringent regelverk avseende begreppet kommunalt partistöd.

Jag ska säga något om frågeställningar som handlar om det ideella förtroendeuppdraget. Utskottet tar i det här betänkandet upp resonemang runt dessa frågor och påpekar att mycket har gjorts och kommer efterhand att göras på det här området. Det gäller bland annat utveckling av politiskt ledarskap och uppdrag som förtroendevald men också frågan om hur man bättre kan stödja och stärka fritidspolitikernas roll i det politiska systemet. Utskottet vill dock avvakta regeringens behandling av de här frågorna.

Till slut ska jag säga något om kommunala pensionärsråd och äldres roll i politiken. Det är väl ingen tvekan om att dessa råd har mycket att tillföra i den politiska sfären på olika politiska områden. En enkät har emellertid visat att till exempel mindre än hälften av pensionärsråden fungerar tillfredsställande.

Äldreberedningen *Senior 2005* framhöll att människor i alla åldrar bör utveckla inflytande och delaktighet i samhället. Detta gäller inte minst de äldre. Därför är det angeläget att de politiska partierna tar till vara kompetens, erfarenhet och kunskap som dessa har. Deras medverkan i större utsträckning i inte bara pensionärsråd utan också i andra kommunala nämnder och styrelser är av stor betydelse för lokalsamhällets utveckling.

Men det är först och främst en sak för partierna själva att ta tag i.

Anf. 45 MARGARETA CEDERFELT (m):

Fru talman! Jag ska ta upp ett litet avsnitt ur betänkandet men ack så viktigt. Det märks inte minst av att det är en fråga som återkommer i motioner år efter år. Det handlar om begreppet stad.

Stad som begrepp avskaffades, kan vi säga, 1969 genom ett riksdagsbeslut då det i stället blev benämningen kommuner. Men jag vill tillägga att ett enigt konstitutionsutskott också har uttalat genom åren att det fortfarande är möjligt för de städer eller kommuner som så önskar att fortsätta att kalla sig stad så länge det har en betydelse utöver ren administrativ karaktär och heller inte har någon kommunalrättslig betydelse.

Begreppet stad har en väldigt lång tradition i Sverige, ända sedan historien bakåt till folkungaregenterna. Då talar vi om medeltiden.

De 40 år som har förflutit sedan kommunbegreppet infördes här i riksdagen har likväl ordet stad behållit sitt värde och sin betydelse för såväl medborgare som just lokala politiker. Med detta perspektiv är det viktigt att lyfta fram att ett enigt utskott genom årens lopp har slagit fast att det inte finns något som hindrar de kommuner som så önskar att kalla sig stad.

Jag vill lyfta upp ytterligare ett perspektiv när det gäller varför begreppet stad är viktigt. Det handlar om de omfattande internationella kontakterna, inte minst med anledning av vårt medlemskap i EU. Det säger så mycket mer att kunna använda begreppet town eller city än community.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 20 §.)

13 § Regional demokrati

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2008/09:KU16
Regional demokrati.

Anf. 46 PHIA ANDERSSON (s):

I betänkandet *Regional demokrati* behandlas motioner från allmänna motionstiderna 2007 och 2008. Flertalet motioner rör frågor som anknyter till Ansvarskommitténs förslag. Andra motioner gäller regionala styrelseformer och samverkan mellan regioner över nationsgränserna.

Utskottet föreslår att samtliga motioner avslås framför allt för att Ansvarskommitténs förslag fortfarande är under beredning, och utskottet anser att denna beredning inte bör föregripas. Vi socialdemokrater delar denna uppfattning och har inga reservationer i detta betänkande.

Det hindrar inte att man kan göra vissa reflexioner över utvecklingen vad det gäller regional demokrati, framför allt om man som jag har varit med om att förbereda och delta i försöket Västra Götalandsregionen. Det är ett försök som tillsammans med Region Skåne varat i tio år.

Fru talman! Ansvarskommittén lade fram sitt slutbetänkande *Hållbar samhällsorganisation med utvecklingskraft* den 27 februari 2007. Där lade man fram förslag på hur Sveriges framtida samhällsorganisation ska se ut för att klara ansvaret för välfärdstjänster. Avsikten med utredningen var att åtgärda olikheter i landets regionala indelning och förbereda stat och kommuner på att vidmakthålla en vital demokrati för framtida utmaningar.

Det förslag som Ansvarskommittén lade fram innebär att landstingen läggs ned och ersätts med direktvalda regionala församlingar, regionkommuner. Dessa regionkommuner ska omfatta flera län med ett sammanlagt invånarantal på mellan en och två miljoner. Byggstenarna för regionkommunerna ska vara lokala arbetsmarknadsregioner såsom de beräknas se ut 2030. Det är en klar framtidsinriktning.

Övriga kriterier som ska vara uppfyllda är att regionkommuner ska ha minst ett universitet med betydande fasta forskningsresurser och ett regionsjukhus, alternativt ett institutionaliserat samarbete med andra regionsjukhus, samt att regionindelningen ska bygga på medborgarnas känsla av identitet och anknytning.

Motivet enligt Ansvarskommittén för att lägga ihop flera län är ett geografiskt storleks- och befolkningsunderlag som ger bättre förutsättningar för regional kraftsamling, kunskapsutveckling och överblick inför nödvändiga prioriteringar. Motivet för att lägga regional utveckling under en direktvald regional fullmäktigeförsamling är att garantera medborgarnas rätt till politiskt ansvarsutkrävande.

Fru talman! Vad har då hänt efter att Ansvarskommittén har lagt fram sitt förslag? Sveriges olika kommuner och landsting har med stort allvar tagit förslaget till sig och ägnat mycket tid åt att komma med förslag på hur olika regionindelningar skulle kunna se ut. De har också lämnat in ansökningar om dessa. Följden av detta är att många positiva förändringsprocesser nu sker runt om i vårt land.

Vad gör då regeringen? Man lägger locket på. Den 28 januari går man ut i en presskonferens och meddelar att den borgerliga regeringen är enig i regionfrågan. Nuvarande regionförsök permanentas. Hallands och Gotlands ansökningar om att omvandlas till regionkommuner beviljas. Övriga landet får vänta till 2014.

Som skäl anges att vid förändringar som påverkar medborgarna så tydligt måste noggrannhet sättas före snabbhet. Denna klokskap från regeringen hade passat bättre vid förändringen av a-kassan och socialförsäkringen än vid regionbildandet när man har tio års erfarenhet från Skåne och Västra Götaland och dessutom har Ansvarskommitténs förslag att utgå från och de positiva förändringsprocesser och samtal som nu förs runt om i landet. Problemet är nog snarare att Moderaterna inte vill ha några regioner, vilket medför att regeringen inte är överens i den här frågan.

Statsminister Fredrik Reinfeldt sade vid presskonferensen att om tre partiledare i regeringen gärna vill får den fjärde backa. Ödmjukt, kan man tycka, men det är nog snarare så att man ställs inför fullbordat faktum. Man kan inte stoppa regionförsöken. De fungerar för bra. Men att gå med på fler – där går nog gränsen för Moderaterna.

Fru talman! Vi socialdemokrater välkomnar att man permanentar regionförsöken i Skåne och Västra Götaland men är oerhört besvikna på hur regeringen har hanterat Ansvarskommitténs betänkande och hela regionfrågan.

En politikers viktigaste uppgift är att förstå historien, hantera nuet och bygga för framtiden. Den borgerliga regeringen har inte klarat den uppgiften i regionfrågan.

Men med detta sagt vill vi ändå yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 47 PER BILL (m):

Fru talman! Precis som Phia Andersson sade handlar det här betänkandet om regional demokrati. Det är viktiga frågor. Även om vi nu avstyrker samtliga motioner och säger att vi yrkar bifall till utskottets förslag innebär det inte att de här frågorna inte är viktiga.

Det är tre typer av motioner som vi diskuterar i detta betänkande. Det är motioner som rör regionala och kommunala styrelseformer – det kommer Stefan Tornberg från Centerpartiet att gå in på mera i detalj. Det andra är frågor som rör regionsamarbete över nationsgränser. Det säger sig självt med vårt EU-samarbete och vårt långvariga nordiska samarbete att det är viktigt och bra att man ser till att göra det möjligt för dem som så vill – till exempel i Öresundsregionen, mot den norska gränsen eller mot den finska gränsen – att hitta möjligheter för att bättre kunna samarbeta.

Men där får vi vänta på en proposition som ska komma. Likadant är det för den tredje och dominerande bunten av motioner som handlar om Ansvarskommitténs förslag. Det handlar om organisationen av stat, kommuner, regionkommuner och landstingskommuner. Vi vet att regeringen håller på att bereda frågan. Det finns ingen anledning att gå ut i förväg, utan jag tror att det är klokt att lugnt och försiktigt ta sig an de här frågorna, för det är viktigt att det blir rätt från början. Att få gränser som

inte stämmer överens eller att utestänga någon del från en region som de tycker att de tillhör är en väldigt oklok politik.

Anf. 48 STEFAN TORNBERG (c):

Fru talman! För ett par veckor sedan kom ett välkommet besked i regionfrågan från alliansens partiledare. Försöksregionerna Västra Götaland och Skåne permanentas samtidigt som Halland och Gotland ska få bli regionkommuner. Därmed är regionaliseringen av Sverige ett faktum. Spelplanen är klar, och vi kan se fram emot att det under nästa mandatperiod kommer att bildas ytterligare regionkommuner över hela landet.

Sverige håller nämligen på att stöpas om. Runt om i vårt land har tagits initiativ för att stärka demokratin och den lokala och regionala utvecklingskraften. Ambitionen är att makt och inflytande ska flyttas närmare medborgarna. Tyvärr finns samtidigt en stark utveckling i en annan riktning – mot ökad centralisering av samhällsorganisationen och en professionalisering av demokratin.

Ofta beskrivs demokrati som synonymt med folkstyre, men folket har inte en vilja utan många. Det är den enskilda människan som tillsammans med andra människor utgör grunden för demokratin. Demokratins styrka är att den ger alla samma rätt att påverka det politiska beslutsfattandet.

Demokratiska system kan samtidigt utformas olika. För mig som centerpartist är det självklart att sätta människan i centrum och ge henne ett så stort inflytande som möjligt över det som är henne nära. Därför vill jag se en decentraliserad demokrati med spelregler som förhindrar centralisering. Det är lätt att tro att regionalisering och lokalt självstyre är en fråga som bara berör kommun- och landstingspolitiker. Ingenting kan dock vara mer felaktigt, för när vi genom regionaliseringen flyttar makt från den statliga nivån till kommuner och regioner får alla medborgare, alla väljare mer att säga till om.

Därför är det också angeläget att diskutera och förbereda nästa steg för att bygga demokratin underifrån genom att flytta makt och inflytande närmare medborgarna. Detta görs också i den motion som jag och Annie Johansson har skrivit och som behandlas i detta betänkande.

Vi anser bland annat att kommunallagen bör omarbetas så att kommunerna och regionerna ges frihet att själva utforma sin organisation utifrån sina egna förutsättningar och medborgarnas önskemål. Ett grundlagsskydd av det kommunala och regionala självstyret är också nödvändigt för att hindra den nationella nivån från ingrepp och styrning som kränker den lokala och regionala kompetensen.

Fru talman! Det krävs en attitydförändring och ett nytt synsätt, både på medborgarnas roll i samhället och på centralmaktens uppgifter – en syn där mångfald är en styrka och där varje region har möjlighet att utifrån sina egna överväganden fatta beslut om hur och inom vilka områden man vill stödja den regionala utvecklingen. Det är en syn på demokratin där medborgare har möjlighet att vara med och påverka i en öppen demokratisk process, och där beslut fattas av politiker som jag som väljare också kan ställa till svars.

Den nuvarande kommunallagen är alltför styrande för hur varje kommun ska bygga upp sitt politiska styrsystem. Kommunerna borde till exempel ges möjlighet att avskaffa kommunstyrelsen och endast utse ett fullmäktige som kan utgöra både fullmäktige och kommunstyrelse. Det ska vara upp till varje kommun om de vill ha en direktvald borgmästare. Det borde också finnas möjlighet att pröva majoritetsstyre i kommun-, region- och landstingsstyrelser. Hur kommuner och regioner formar sin demokratiska organisation borde inte vara en nationell angelägenhet så länge organisationen är demokratisk.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 49 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! Phia Andersson sade något väldigt viktigt: att det är betydelsefullt att förstå historien. Det är det även i den här frågan. Ett antal år tillbaka i tiden var nämligen den dåvarande socialdemokratiska regeringen inne på att slopa regionaliseringen och regionförsöken. Moderaterna gillade också detta, men de hade lite problem med Skåne. Därför skrev de med anledning av regeringens proposition en motion om att Skåne skulle få ha kvar sitt försök, vilket var totalt inkonsekvent.

Det fanns alltså egentligen en bred majoritet för att slopa regionförsöken och regionaliseringen av Sverige. De fem andra partierna var för denna utveckling, och det blev väldigt konstigt för oss. Helena Bargholtz var väl kanske med i den här processen.

Hur skulle vi lösa ut den här frågeställningen på ett bra sätt? På detta funderade jag nästan en hel natt, och plötsligt ramlade en 25-öring ned. Det var lätt för oss att lägga fram en huvudreservation mot regeringens förslag, och när den sedan föll kunde vi ha en villkorsreservation där vi stödde Moderaterna i att regionförsöket i Skåne skulle få fortsätta.

Jag skickade ett mejl till mina kolleger i fempartikonstellationen och påpekade detta, men redan innan jag hade hunnit få svar blev det ett möte där Per Unckel, som var ordförande i det läget, var med. Jag berättade för honom om min tanke, och han tyckte att den var intressant. Han pratade sedan med Göran Magnusson, och vi fick en dominoeffekt. I det läget när en majoritet för Skåne var räddad ville Göran Magnusson nämligen också ha Västra Götaland kvar som ett försök. Det var alltså en bonus.

Det gäller att förstå historien. Det har alltså växlat fram och tillbaka i synen på regionaliseringen.

Jag vill bara säga att det finns inget lock på, som Phia Andersson sade, när det gäller hanteringen av regionutvecklingen, utan regeringen har gjort ett övervägande om hur tidsaspekten är. Om vi ska tala klartext är det intressanta egentligen att Moderaterna har uppgett sin tvånivåmodell och accepterar att det finns tre nivåer. Alla ansökningar som kommer in kommer att skickas till Kammarkollegiet för hantering, och regeringen har, vad jag förstår, gjort en tidsbedömning att man möjligtvis kommer att klara Norrlandsregionen om man hinner lösa upp detta i god tid före valet 2010. Alla ansökningar är dock välkomna och går in i den här processen. Det finns alltså inget lock på i den delen.

Anf. 50 PHIA ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! Historien är också sådan att det tilläts två försök, Västra Götaland och Skåne. De har visat sig fungera väldigt bra, inte minst med Socialdemokraterna, Centern och Folkpartiet tillsammans. Västra Götaland är ett bra försök som visar på det.

Men processen har ändå kommit i gång genom att Jan-Åke Björklund har varit ute och samtalat. Värmland har lagt in om en ansökan, och då förstår inte Värmland varför man förlänger tiden och processen genom att gå genom Kammarkollegiet. Varför kan de inte få svar om de får påbörja samtal och samarbete med Västra Götaland, vilket är önskvärt för deras del?

Anf. 51 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Det finns ingen process som är stoppad, utan alla ansökningar kommer att gå vidare. Den normala gången när det gäller indelningsförändringar är att det går via Kammarkollegiet, så varför skulle regeringen i det här läget avvika från det?

Skåne har varit en fungerande region under lång tid, och likadant är det med Västra Götaland. Sedan kan man fundera över vad Halland och Gotland är för typ av regioner. Det ska dock ske en normal process.

Det finns alla möjligheter här, men det finns tidsbegränsningar. Jag tror dock inte att det finns någon ambition att stoppa några utvidgningar eller förändringar i detta avseende.

Anf. 52 PHIA ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! En sak har vi gemensamt, Ingvar Svensson. Vi undrar hur Ansvarskommitténs förslag stämmer överens med Halland och Gotland. Här är ändå processer i gång. Varför kom det inte tidigare att man skulle lägga in detta?

Någon proposition har inte lagts fram, utan detta har hittills bara funnits på DN Debatt.

Man sade klart ifrån att detta kommer att ta längre tid än vad många trodde. Nu är de besvikna.

Anf. 53 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Det har jag full förståelse för. Men för alla regeringar som måste förhandla inom sig eller med samverkande partier gäller att det kan dra ut på tiden. Det kan vara bekymmersamt. Jag delar Phia Anderssons uppfattning att det har tagit för lång tid. Det kan jag dock inte göra något åt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 20 §.)

Föredrogs
näringsutskottets betänkande 2008/09:NU13
Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning 2008–2010
(skr. 2008/09:34).

*Sveriges handlings-
program för tillväxt
och sysselsättning
2008–2010*

Anf. 54 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s):

Fru talman! Strategin för tillväxt och sysselsättning, den så kallade Lissabonstrategin, är EU:s gemensamma ramverk för att främja en långsiktig utveckling med hållbar tillväxt och full sysselsättning. Det handlar om att stärka Europas konkurrenskraft i en växande global ekonomi och att ställa om till klimat- och miljömässigt hållbar utveckling.

Det är alltså Lissabonstrategin vi behandlar. Det kan vara lätt för den som inte är fullt insatt att förväxla den med Lissabonfördraget som handlar om något helt annat. Det är viktigt att poängtera detta, fru talman.

Det handlar om att stärka Europa och Sveriges konkurrenskraft och tillväxt. Jag har noterat att ministern tyvärr inte kommer att delta i debatten. Jag har också noterat att varken Centerpartiet eller Kristdemokraterna är uppsatta på talarlistan. Med tanke på hur det ser ut i såväl Sverige som runt om i Europa och världen är jag lite förvånad över att man inte har prioriterat en sådan här viktig fråga som hur vi ska arbeta med tillväxt och sysselsättning i ett europeiskt perspektiv.

Jag har haft förmånen, fru talman, att under de senaste två veckorna vara ute i Europa och möta andra parlamentariker. Vid varje tillfälle är det frågan om sysselsättning, finanskris och hur vi tillsammans i Europa ska jobba med detta som kommer upp. Tjeckien som är ordförandeland har tagit ett mycket positivt initiativ till att ha ett extra möte med parlamentariker måndag och tisdag i Bryssel. Där ska vi diskutera just denna fråga kopplad till finanskrisen och hur vi tillsammans kan bli starka i Europa.

Det är ett bra initiativ och viktigt för framtiden, inte minst när vi i finanskrisens spår kan se hur protektionismen ökar i vissa länder runt om i världen. Denna fråga är viktig att diskutera och ha med sig under resans gång. Här har vi alla ett ansvar att diskutera, debattera och lägga fram förslag som inte går i denna riktning. Vi ska med andra ord inte kopiera det som händer i bland annat Frankrike.

Vi socialdemokrater stöder Lissabonstrategin och arbetet med den fullt ut. Däremot tycker vi att den inriktning som regeringens politik har försvagar Sveriges konkurrenskraft. Det är en politik som leder till ökade klyftor. Den ger sämre trygghet och på sikt också lägre löner. Större klyftor gör också att vi får en sämre konkurrenskraft.

Tryggheten spelar stor roll och påverkar människor i vardagen. Med det i åtanke kan man fundera på vad det är som händer och vad vi ser i Sverige och runt om i Europa och världen. Dels råder finanskris, dels stundar lågkonjunktur. Vi möts dagligen av nya varsel, och varje dag går människor ut i arbetslöshet när de varsel som lades före jul verkställs.

Hur jobbar då regeringen och Sverige med detta? På s. 7 i Sveriges handlingsplan kan man läsa att regeringen har genomfört en rad förändringar i arbetslöshetsförsäkringen under 2008. Karensvillkoren utökades med ytterligare två dagar, från fem till sju dagar och möjligheten att använda ersättning från arbetslöshetskassan som utfyllnad vid deltidarbetslöshet begränsades till 75 dagar. Det är ett av de sätt som Sverige möter lågkonjunkturen.

På vilket sätt känner människor i Sverige tillit och trygghet att våga göra investeringar när regeringen nästan lite stolt skriver om hur man har försämrats och ökat utslagningen av människor i samhället? Man kan i strategin för svensk del utläsa en systematisk jakt på sjuka och arbetslösa. Det känns lite märkligt att läsa att Sverige ska stärkas och bli mer konkurrenskraftigt när så många människor hamnar i otrygghet.

Vi kan också konstatera att på grund av regeringens politik – inte på grund av finanskrisen – har nästan en halv miljon människor lämnat akassan. En del av dem är nu arbetslösa. En del av dem vet inte hur de ska få mat för dagen och tak över huvudet på sikt. Detta kommer att få nya konsekvenser för svensk räkning. Sveriges regering har varit med och underbyggt detta och förstärker på detta sätt lågkonjunkturen.

En annan sak som också finns med i skrivelsen är privatiseringen av såväl apotek som hälso- och sjukvård. Där må vi skilja oss ideologiskt, men på vilket sätt ökar det sysselsättningen? Det kan man fundera över. Många människor jobbar redan i dag med detta. Det kommer kanske rent av att vara samma människor som jobbar med det i morgon. Det är bara någon annan som är huvudägare, och en privat ägare stoppar eventuella vinster i egen ficka. På vilket sätt gynnar det skattebetalarna?

Finanskrisen drabbar hela världen på olika sätt. Det är viktigt att understryka att finanskrisen är något som finansmarknaden själv ligger bakom och har lagt grunden till. Det som handlar om sysselsättning och att företag inte kan sälja sina varor och tjänster är till viss del en konsekvens av finanskrisen men ska för den skull inte behöva drabba enskilda individer i form av utslagning från de olika trygghetssystem som vi har byggt upp i Sverige sedan lång tid tillbaka. Vi har gjort det tillsammans med våra nordiska grannar.

Det är nu när vi står inför den stundande lågkonjunkturen som vi behöver ha olika åtgärder för att tillväxten och sysselsättningen ska öka.

Det finns ett ganska märkligt exempel. Tidigare, när vi hade högkonjunktur i Sverige, valde regeringen att stimulera fordonsindustrin med en miljöbilspremie. Nu, när fordonsindustrin behöver stimulans, väljer man att ta bort den. Det är svårt att få det att gå ihop.

Vi vet att det är industrin som drabbas mest under den här finanskrisen och lågkonjunkturen. Samtidigt upplever vi att det inte görs speciellt mycket för att industrin fortsättningsvis ska stå starkt inför framtiden. När vi pratar om att vi vill ha en stark industri i Sverige handlar det om att satsa på forskning och utbildning. När vi pratar om utbildning gäller det också arbetskraften och att på det sättet stödja så att arbetskraften är redo när lågkonjunkturen vänder så att man då har kompetent personal. Det saknas helt.

Det är lite märkligt att man i skrivelsen på s. 9, på tal om arbetskraften och hur sysselsättningen ser ut inför framtiden, noterar: Den samlade bedömningen av den långsiktiga effekten av regeringens hittills vidtagna och i budgetpropositionen för 2009 föreslagna reformer är att sysselsättningen ökar med 2,8 procent eller 120 000 personer.

Det är den verkligheten regeringen lever i, eller levde i åtminstone i oktober 2008 när den här skrivelsen lämnades till riksdagen.

Det känns lite som att man inte har läst in alla siffror och allt material som hade kommit och de signaler vi då kände till när man presenterade det här.

Nu kan vi konstatera att i januari 2009 har mer än 19 000 personer varsplats. Vi kan också konstatera att industrin mellan november och december tappade 8,7 procent av produktionen.

Det är oroväckande siffror. Det stämmer inte alls med det som finns med i det svenska handlingsprogrammet för tillväxt och sysselsättning.

Vi kan också konstatera att man, när näringsutskottet hade behandlat detta och det hade gått ytterligare lite tid innan vi justerade och det fanns möjlighet för majoriteten i näringsutskottet att komma med nya förslag, ändå väljer att helt och fullt ställa sig bakom regeringens förslag till handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning för 2008–2010. Det kan vi inte ställa oss bakom. Vi har i vår motion redogjort för ett helt annat samhällsbygge.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till reservation 1.

Anf. 55 KENT PERSSON (v):

Fru talman! Jag börjar med att från Vänsterpartiet yrka bifall till reservation 2.

Det vi nu ska debattera är alltså regeringens skrivelse och årliga uppföljning av handlingsprogrammet för tillväxt och sysselsättning. Det är en strategi för sysselsättning som ligger inom Lissabonstrategin.

I den strategin säger man att EU ska bli världens mest dynamiska ekonomi med full sysselsättning och social integration som mål. Det är en av hörnpelarna.

Jag och Vänsterpartiet har inte motionerat i frågan i år, inte för att vi inte tycker att frågan är viktig utan för att vi efter närmare analys kan se att det vi motionerade om förra året är lika giltigt i år. Den motionen har inget sista datum. Jag tror tyvärr att vi blir tvungna att upprepa den nästa år också.

Vår kritik är fortfarande i högsta grad berättigad och, om möjligt, ännu mer befogad med hänsyn till den häftiga avmattning av konjunkturen som vi har upplevt de senaste månaderna.

Dessa helt nya ekonomiska förutsättningar har regeringen över huvudet inte beaktat i handlingsprogrammet.

Min uppfattning är densamma som förra året. Den politik som regeringen driver och som avspeglas i handlingsprogrammet har lett till stagnerad tillväxt, ökad arbetslöshet, större utanförskap och djupare klass- och könsklyftor. Därmed har Lissabonstrategins grundtankar om långsiktig och hållbar tillväxt och sysselsättning inte uppfyllts.

Utskottets uppfattning är att den ekonomiska politik som kommer till uttryck i skrivelsen, nämligen att sträva efter att få folk i arbete och att främja företagande, fortfarande är den rätta vägen för att långsiktigt säkra den svenska konkurrenskraften.

Att den akuta ekonomiska krisen har tvingat den svenska regeringen, liksom EU och många andra stater, att vidta extraordinära åtgärder innebär, enligt utskottets uppfattning, inte att man ifrågasätter den allmänna inriktningen.

Politiken ligger fast. Vi fortsätter på den inslagna vägen. Jag återkommer till vilka effekter den har fått för svenska löntagare.

Regeringens sysselsättningsstrategi bygger på förhoppningar om att avregleringar, utförsäljningar, riktade skattesubventioner och hårdare press på sjuka och arbetslösa ska leda till ökad sysselsättning och minskad arbetslöshet. Har den gjort det, kan man fråga sig.

Dessutom har en stor del av arbetsmarknadspolitiken bantats bort, vilket leder till sämre möjligheter till omställningar och kompetensutveckling av arbetskraften vid arbetslöshet.

Vänsterpartiet avvisar den politiken. Den är orättfärdig. Den leder inte alls till ökad sysselsättning. Om den gör det gör den det på bekostnad av löner och anställningsvillkor. Det innebär att Sverige slår in på en väg där vi tävlar om konkurrenskraften med länder med väsentligt lägre produktivitet, lägre kompetensnivå hos arbetskraften och svagare facklig organisering.

Den svenska välfärdsmodellens grund vilar på en arbetsmarknadsmodell där arbetsmarknadens parter kan förhandla fram trygga och flexibla villkor, solidariskt finansierade och med heltäckande socialförsäkringar samt allmänt tillgängliga välfärdstjänster. Den bevaras till gagn för en utveckling i linje med Lissabonstrategins övergripande målsättningar om hållbar sysselsättning och social sammanhållning.

Den politik som avspeglas i handlingsprogrammet innebär det motsatta, det vill säga att svensk välfärdsmodells fundament ska monteras ned. Tillväxt ska i stället grundas på framväxt av en låglönemarknad kännetecknad av ökade inkomst- och förmögenhetsklyftor.

Den politik som redovisas i regeringens skrivelse är också felriktad när det gäller små och medelstora företag. Jag är övertygad om att Vänsterpartiets sammantagna politik på det området skulle gynna utvecklingen i dessa företag på ett mer effektivt sätt än de insatser som regeringen redovisar i skrivelsen.

Om vi tittar lite närmare på vad kampen för full sysselsättning och social integration har inneburit i Sverige kan vi konstatera att svensk akassa är sämst i Norden. Den har enligt OECD:s senaste rapport fallit från 6 till 15 plats. Den är sämre än den i Nederländerna. Den är sämre än den i Tyskland. Den är sämre än den i Frankrike.

På vilket sätt ökar den sociala sammanhållningen när vi på ett sådant sätt försämrar för de arbetslösa och sjuka?

Detta är en allvarlig och missriktad politik som slår mot dem som hamnar i utanförskap.

Vi kan också konstatera att löneklyftorna i Sverige har ökat dramatiskt under de två senaste åren till följd av regeringens politik. Barnfattigdomen har ökat enormt mycket i Sverige. 12 procent av barnen i Sverige räknas i dag som fattiga enligt den senaste rapporten.

Vi kan också se att den politik som i dag förs som ett resultat av La-valdomen har lett till att vi har strejker i Frankrike, i de baltiska staterna och inte minst i Storbritannien. Det är inte strejker för högre löner, utan det är strejker mot lönedumpning, mot att arbetsgivare och företag anställer utländsk arbetskraft på andra villkor än den inhemska arbetskraften med kollektivavtal. Detta är resultatet av en regeringspolitik som inte ökar den sociala sammanhållningen utan som driver politiken i en riktning där gapet ökar.

Vi har en möjlighet här, och vi har haft det under generationer, som bygger på att arbetsmarknadens parter gör upp om villkoren i Sverige. Det har visat sig vara en bra modell som ger social sammanhållning och som också ska kunna vara ett föredöme för övriga Europa.

Vad vi nu kan se är en tävling mot botten när det gäller arbetsvillkor och social sammanhållning här i Sverige.

Det som vi också kan se nu i Europa är ökad protektionism. När Sarkozy i Frankrike lägger fram förslag om stimulansåtgärder omgärdar han dem med krav på att detta ska användas i Frankrike. Produktionen får inte flytta utomlands. Detta är ett stort och kanske avgörande test på vad EU orkar med när det gäller sammanhållningen. Detta är också ett hot mot hela tanken med Lissabonstrategin om ökad tillväxt och social sammanhållning i en hållbar och trygg värld. Vi har lång väg att gå, och jag hoppas att regeringen med den politik som man nu för slår in på en annan väg så att vi kan få ett samhälle som bygger på en solidarisk tanke.

Anf. 56 LAGE RAHM (mp):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till Miljöpartiets reservation 3.

För ett år sedan stod företrädare för samtliga riksdagspartier här i kammaren och diskuterade förra årets version av handlingsprogrammet för tillväxt och sysselsättning. Vid det tillfället hade vi en ganska unik situation genom att ett enigt näringsutskott ställde sig bakom ett yttrande om att regeringen till nästa år skulle fokusera mer på socialt företagande och på bekämpande av skattefusk. Det beslutet från utskottets partier upplevde jag som mycket glädjande. När det finns total enighet i en fråga i riksdagen borde det gå ganska fort att få i gång praktiska åtgärder för att förverkliga denna vilja.

Det är därför med stor besvikelse som jag ser hur regeringen i detta års skrivelse har förvaltats detta ställningstagande från riksdagen. I stället för att välkomna enigheten och fokusera på att ta fram konkreta förslag för att underlätta det sociala företagandet väljer regeringen att knappt ens notera denna fråga. Utskottets tillkännagivande nämns över huvud taget inte i propositionen. De frågeställningar som tas upp i tillkännagivandet nämns i förbigående i några bisatser, men inte en enda ny åtgärd har presenterats för att möta utskottets önskemål. Jag tycker att det är ett lågvattenmärke i relationen mellan riksdag och regering och ett tecken på att den sittande regeringen inte är intresserad av att riksdagen blandar sig i deras arbete.

Frågan är om man behöver poängtera för regeringen att det är regeringen som ska följa riksdagens uppdrag och inte tvärtom. Hur bra kommunikation har egentligen mina kolleger i de borgerliga partierna med sina partikamrater i kanslihuset?

Fru talman! Med anledning av regeringens undermåliga sätt att hantera utskottets tillkännagivande har vi valt att återigen lyfta fram krav på åtgärder för att förstärka miljöaspekterna av Lissabonprocessen och underlätta för sociala företag.

När det gäller miljöaspekterna ska Lissabonstrategin enligt planerna vila på tre ben. Den tidigare regeringen var, med brett stöd av riksdagen, länge drivande i ansträngningarna för att få in ett stabiliserande tredje ben som utgörs av miljöaspekterna. Ansträngningarna gav också utdelning, och ett av de positiva besluten vid EU-toppmötet i Göteborg 2001 var att lyfta in miljöaspekterna som likställda med ekonomiska och sociala aspekter. Det är därför mer än beklagligt att den borgerliga regeringen verkar inrikta sin politik totalt på den klassiska ekonomiska politiken utan att ta hänsyn till den tredje hörnstenen som är miljöpolitiken. Det blir extra tydligt med skrivelsen *Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning 2008–2010*. I stället för att ignorera miljöaspekterna i arbetet för att skapa tillväxt och sysselsättning borde regeringen använda handlingsprogrammet för att ta fram ett antal konkreta och genomförbara förslag för att förbättra havsmiljön och minska Sveriges klimatpåverkan.

Sociala företag har möjlighet att förena meningsfull verksamhet och sysselsättning för personer i utkanten av arbetsmarknaden samtidigt som värdefulla tjänster i samhället kan bli utförda. Den sociala ekonomin verkar mellan och i samverkan med både den offentliga och den privata sektorn. Man kan säga att den sociala ekonomin har en överlappande roll och fyller ett glapp i samhället som inte fylls av de båda övriga. Vi anser att regeringen tyvärr helt glömmer denna viktiga sektor för att i stället snävt fokusera på den privata sektorn eller, mer sällan, på den offentliga sektorn. I stället borde regeringen mycket mer genomgripande studera hur andra länder har valt att arbeta för att stärka den sociala ekonomin. Tyvärr har regeringen hittills inte visat att den verkligen vill gå från ord till handling.

Vi i Miljöpartiet har lagt fram ett antal konkreta förslag för att ta bort de hinder som finns för sociala företag. De finns i en partimotion om social ekonomi som heter *Social ekonomi – en sektor med möjligheter*.

Om regeringen den här gången verkligen vill göra insatser för de sociala företagen är den varmt välkommen att använda sig av dessa förslag.

Anf. 57 MARIA PLASS (m):

Fru talman! Regeringen ska i handlingsprogrammet för tillväxt och sysselsättning lägga grunden för en långsiktig och hållbar ekonomisk tillväxt, skapa utrymme för ökad tillväxt och möta kommande utmaningar.

Kärnan i vår moderata politik är att skapa förutsättningar för en långsiktig ekonomisk tillväxt, stabila statsfinanser och sysselsättning. Denna politik kommer vi att fortsätta föra i Sverige och inom Europasamarbetet.

Regeringens förda politik är en politik för starkt svensk konkurrenskraft. Den bygger på en framåtsträvande ekonomisk politik och en trovärdig sysselsättningspolitik. Vår strävan, att få människor i arbete och främja företagandet, är och förblir den rätta vägen för att långsiktigt säkra den svenska konkurrenskraften. Oppositionen, och då framför allt Socialdemokraterna, hävdar att de vill ha en annan politik. Men den po-

litiken är inte en politik för tillväxt och sysselsättning. Tillväxt skapas inte genom oansvarig stimulans och kortsiktig utjämning. Jobb skapas inte genom att man låser in skattebetalare, det vill säga våra medborgare och företag, i transfereringar. Hållbar tillväxt skapas inte heller genom kortsiktiga insatser som endast blir en form av konstgjord andning.

För att möta nedgången och rådande finanskris har regeringen satsat på jobb och företagande, forskning och utveckling samt utbyggd infrastruktur för framtiden. Krisen har ytterligare förvärrats, och alliansregeringen har därför arbetat intensivt på flera fronter för att stärka den finansiella stabiliteten och skapa fungerande lånemarknader. Svenska exportföretag får förstärkta krediter. Företag får skatteuppskov för att klara likviditeten. Insatser har gjorts för den hårt drabbade fordonsindustrin.

Ytterligare insatser för gradvis återhämtning har, som är väl känt, inriktats på jobb och omställning. Bland insatserna finns förstärkt stöd för arbetslösa, förstärkta yrkesutbildningar och satsningar på infrastruktur, och ROT har införts. Berörda branscher, såsom byggbranschen, vittnar också om att detta ger effekt.

Alliansens kraftfulla, expansiva satsningar har gjorts med ansvar och förnuft. Vi ska mildra den ekonomiska nedgångens effekt på arbetsmarknaden, skapa förutsättningar för sysselsättning att ta fart när det vänder och fortsätta att värna om sunda offentliga finanser.

Fru talman! Den sociala ekonomin och det sociala företagandet är en mycket viktig del av vårt samhälle, och det finns i dag många bra exempel att peka på.

Jag tänker till exempel på Vägen ut! och Karins Döttrar, som finns i Göteborg men också på andra orter i Sverige. Här får personer med sociala problem, missbruk och tidigare kriminalitet en andra chans. Kraven på dessa personer är hårda, och resultatet är bra. Här slussas man tillbaka i arbete och ett så kallat vanligt liv genom att arbeta i organisationens eget tryckeri, bed and breakfast, hotell och så vidare. Arbete pågår med en svensk strategi för socialt företagande, och regeringen har satsat 10 miljoner kronor i två år på det sociala företagandet just för att ta till vara förmågan och viljan till ett aktivt liv.

Miljöpolitiken har integrerats i näringspolitiken genom alliansens klimat- och energiöverenskommelse som bygger på EU:s klimat- och energipaket. Tydliga mål har förenats med förbättrade förutsättningar för bland annat industrin. Överenskommelsen stöder arbetet för stärkt konkurrenskraft, tillväxt och sysselsättning.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut om att lägga regeringens skrivelse till handlingarna och att avslå motionerna.

Anf. 58 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s) replik:

Fru talman! Det var ett intressant debattanförande som Maria Plass hade, framför allt om trovärdighet i sysselsättningspolitiken. Vad jag kan uppfatta utifrån hur det ser ut i Sverige just nu verkar det inte som att marknaden och företagen riktigt har tagit till sig av just det som är regeringens tillväxt- och sysselsättningspolitik. Det känns på något sätt som att man inte riktigt litar fullt ut på den politik som regeringen och majoriteten i riksdagen driver.

Det som gör mig lite förvånad är just att byggbranschens folk påstås säga att det här ger effekter. Jag får nästan tvärtombudskap från byggbranschen – att det behövs ytterligare, framför allt det som handlar om exempelvis ROT-avdrag, för att stimulera byggbranschen. Regeringen har ju med det ROT-avdrag som nu gäller valt att rikta det enbart till privatpersoner. Då är det bara privatpersoner med tjocka plånböcker som i dagsläget har råd att göra de här investeringarna.

De andra medborgarna i samhället känner inte trygghet på grund av försämringarna i a-kassan och sjukkassan, och det som Maria Plass omnämnde som ”låses in i transfereringar” och ”konstgjord andning”. Det är också ett sätt att se på det som är våra trygghetssystem, som handlar om försäkringar. Det är inga bidrag. När det blir så pass mycket försämringar känner människor osäkerhet och vågar inte göra investeringar.

Det byggbranschen behöver, fru talman, är ett ROT-bidrag som riktar sig till miljonprogramsområdet.

Anf. 59 MARIA PLASS (m) replik:

Fru talman! När man hör Carina Adolfsson Elgestam prata kommer man osökt att tänka på *Paint it black* av Rolling Stones, som har varat betydligt mycket längre än Carina Adolfsson Elgestams anförande och längre än någon lågkonjunktur. Jag ska försöka svara på de påståenden som framfördes.

Det är ganska intressant att komma in på byggbranschen. Jag vet inte om Socialdemokraterna lyssnade på nyheterna i morse, men om man gjorde det kunde man konstatera att folk nu återanställs i byggbranschen. Peab i Göteborg har återanställt personal. Man säger inte upp den personal som blivit varslad på samma sätt som man förutspådde. Facket, som ni brukar ha kontakt med, säger att det nu har vänt. Jag tycker att vi ska fokusera på att inte bara måla svart utan också titta på det som är positivt. Det här var en positiv nyhet.

Jag har också fått andra signaler från handeln, där man säger att människor konsumerar mer och oftare än vad de gjorde för ett par månader sedan. Det är positiva nyheter. Vi behöver inte, som sagt, måla allting i svart. Vi kan titta på det som för oss framåt.

När det gäller ROT-bidraget är det väl känt att ni tycker att det är miljonprogrammet som ska ha det. Jag kan säga att enligt mina kontakter med branschen, vilket jag har utifrån egna erfarenheter, tycker man att detta är väldigt bra. Man har alltså arbeten framåt i tiden. Man sade före jul att man hade arbete kanske fram till midsommar inom de mindre företagen, vilka vi också värnar om.

Anf. 60 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s) replik:

Fru talman! Det Maria Plass säger om byggbranschen är rätt intressant. Visst gynnar det ROT-avdrag som nu är infört småföretag och en och annan som nu får ett jobb att göra, beroende på att det finns precis det som jag sade, nämligen privatpersoner som fortfarande har gott om pengar, som vågar ta steget att göra en investering.

Det som skiljer oss åt är att vi tycker att det är viktigt att man gör investeringar i hela samhället. Och nu under lågkonjunkturen har vi möjlighet att investera oss ur krisen. När man ska få stora projekt med mycket order är det viktigt att använda just miljonprogramsområdet, inte bara

för att det är ett miljonprogramsområde utan på grund av att det finns så oerhört många fastigheter runt om i hela Sverige som har ett jättebehov av renoveringar, av olika orsaker, men också för att investera för hållbar utveckling. Många av dessa fastigheter är byggda på såväl 40- och 50- som 60-talet. Om man byter fönster och dörrar i de fastigheterna, och kanske det som har med vattenledningar och rör att göra, kommer det att få effekter på energieffektiviteten som även påverkar miljön.

Det ger alltså en dubbel vinst om man kan åtgärda detta. På det sättet gynnar det alla i samhället, inte bara privatpersoner med tjocka plånböcker, utifrån det som är regeringens alternativ med ROT-avdrag i dag. Det är det som vi tycker är allvarligt.

Utifrån det kan man känna: Vem i hela världen kan man lita på? Ja, inte verkar det vara regeringen.

Anf. 61 MARIA PLASS (m) replik:

Fru talman! Tack för den byggtekniska föreläsningen! Jag skulle vilja säga så här.

Socialdemokraterna fokuserar mer på husen än på dem som arbetar. Var är jobbpolitiken i det? Fler jobb, mer sysselsättning och fler i arbete – här pratar vi bara om hus.

Jag skulle också vilja prata om ROT-bidraget ur den synvinkeln att det ger företagen och småföretagen arbete. Det är viktigt. Det tar också bort svartjobben, vilket är mycket viktigt. Det har välkomnats från branschen. Jag har inte hört så många där som har pratat om miljonprogrammet, utan man har mer fokuserat på vad det ger, det vill säga mindre svartjobb och mer jobb.

Jag skulle också bara vilja kommentera en sak som jag tyckte var lite konstig i Carina Adolfsson Elgestams anförande tidigare, och det var detta med privatiseringen och apoteken.

Jag tycker nästan att det är en förolämpning när man säger att människor stoppar pengarna i egen ficka. Det är inte vad som är avsikten och har heller inte varit avsikten. Det framfördes som att det är någonting fult att privatisera. Tänk i stället på de personer som nu får en utmaning och kan förverkliga en dröm. Vad vi har hört har det också mottagits väldigt väl på apoteken från dem som arbetar där.

När det gäller tryggheten kan jag återkomma till företagande och trygghetssystemet för företagen som har välkomnats väldigt mycket. Det finns en rad väldigt bra förslag, och det är en väl genomarbetad utredning. Vad jag har förstått har inte Socialdemokraterna haft så hemskt mycket att protestera mot i de förslag som kommit från utredaren och som vi alla har tagit fram. Det har varit tankar som också kommer från företagen.

Anf. 62 LAGE RAHM (mp) replik:

Fru talman! Maria Plass nämnde i sitt anförande att det var positivt och bra med socialt företagande också med en bra miljö. Det är glädjande att vi åtminstone är eniga så långt.

Jag tycker ändå att behandlingen som regeringen har gjort av riksdagens tillkännagivande, eller snarare icke-behandlingen, förtjänar att uppmärksammas. Den har inte gjort någon behandling eller tagit hänsyn till det som riksdagen har sagt.

Det förtjänar att vi frågar oss: Varför har det blivit så här? Varför har man inte ens noterat att riksdagen har gjort ett tillkännagivande? Vad har ni i den borgerliga majoriteten för kontakt med regeringen?

Varför har det inte kommit fram några nya förslag på det här området trots att regeringen skulle komma med det? Det skulle vara intressant att få reda på det.

Anf. 63 MARIA PLASS (m) replik:

Fru talman! Jag tog upp i mitt anförande att man har tillfört 10 miljoner på två år till det sociala företagandet. Jag tror att vi fattade det beslutet i höstas i november. Jag tycker att det är en form av åtgärd. Jag kan inte se det som någonting annat.

Man jobbar också med ett tvärsektoriellt program för att ta fram åtgärder för sociala företag. Jag vet inte riktigt vad Lage Rahm egentligen avser. Vad är det mer man ska göra? Jag kan instämma i att det kan göras hur mycket som helst. Är det något specifikt som Lage Rahm tänker på, eller är det mer en fråga om pengar?

Anf. 64 LAGE RAHM (mp) replik:

Fru talman! Det var skönt att Maria Plass ändrade sig från att det enda man kunde göra var att satsa 10 miljoner till att man kan göra hur mycket som helst. Det är visserligen sant. Men om man nu kan göra betydligt fler saker och det här är ett viktigt område kan man fråga sig varför regeringen inte gör mer.

Det är väl bra med den här satsningen. Problemet är att man kan göra mycket annat. Varför har inte regeringen hanterat riksdagens tillkännagivande? Varför nämnde man inte det i handlingsprogrammen när man skulle återkomma?

Vi menade här i riksdagen för ett år sedan att regeringen nästa år skulle fokusera mer på socialt företagande och skattefusk. Varför har inte regeringen återkommit till det? Det nämns knappt i handlingsprogrammet.

Det är okej att regeringen kanske har gjort en annan satsning på annat håll. Det görs ju många satsningar, vilket förstås ska göras. I förhållande till statsbudgeten är inte 10 miljoner så mycket. Men det verkar som att regeringen struntar i riksdagens tillkännagivande.

Det var vad jag ville lyfta upp. Jag upplever inte att Maria Plass gav ett svar på den frågan. Jag skulle gärna vilja ha ett svar. Jag hoppas att det inte kommer några nya uppgifter som Maria Plass anser att jag ska svara på när jag nu inte har möjlighet till någon replik.

Anf. 65 MARIA PLASS (m) replik:

Fru talman! Jag kan bara konstatera att Lage Rahm i detta fall mer fokuserar på orden än på handlingen. Frågan om varför det inte står något skrivet är återkommande.

Jag talade ganska mycket om socialt företagande. Det sociala företagandet och social ekonomi över huvud taget ligger mig oerhört varmt om hjärtat. Man gör en otrolig insats på olika ställen.

Det är också därför det uppmärksammas och man bidrar med 10 miljoner. Man ska ta fram ett program för hur man ska kunna fortsätta att stödja det sociala företagandet.

Lage Rahm krävde inte att jag ska svara för regeringen, men det pågår ett arbete. Det har jag nu nämnt vid tre tillfällen. Det går också bra att ställa en fråga till ministern om mina svar inte duger.

Anf. 66 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Regeringen har i en skrivelse till riksdagen redovisat Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning. Det är Sveriges handlingsprogram för vår del av genomförandet av den så kallade Lissabonprocessen.

Det handlingsprogrammet är i huvudsak en beskrivning av den ekonomiska politik som genomförs på de områden som Lissabonstrategin särskilt tar upp. Därför är inte skrivelsen som sådan något dokument som är underlag för beslut om den ekonomiska politiken för sysselsättning, jobb, företagande, social sammanhållning och så vidare utan en redovisning av politiken.

Detta är i enlighet med Lissabonstrategin, som är det gemensamma EU-arbetet på det här området för att göra Europa till världens mest konkurrenskraftiga region fram till år 2010. Utvärderingen av Lissabonstrategin är väl inte fullständigt klar ännu. Men det finns all anledning att befara att vi inte kommer att nå målet till år 2010.

Det var precis det man kunde konstatera vid halvtidsöversynen år 2005. Det var väldigt lång väg kvar, och alla länderna behövde skruva upp ansträngningarna högst betydligt för att kunna nå det målet. Detta är enligt Lissabonstrategin och de riktlinjer som finns i den såsom de är överenskomna i Europeiska rådet.

Det handlar om de exakta avvägningarna av olika typer av reformer, nivåer på skatter, skattesänkningar, skattehöjningar, arbetsmarknadspolitikens omfattning i antalet utbildningsplatser och så vidare, och summan av det som görs. Det är klart att det avvägs efter det ekonomiska läget från år till år.

Så här långt kan vi ändå konstatera att den huvudstrategi som alliansen lade fram inför valet 2006 som ledde till regeringsskifte och som sedan har konkretiserats i olika fall på väldigt många sätt kan bedömas som lyckosam.

När vi gick in i det ekonomiska läge som vi befinner oss i med den väldigt snabba skiftningen som kom efter sommaren var det betydligt fler människor som hade jobb än vad som annars hade varit fallet.

Det betyder att när ekonomin sedan i stort sett hamnade i fritt fall, nästan snabbare och snabbare för varje vecka, var det från ett utgångsläge som var betydligt bättre än om det då hade varit fler människor som varit arbetslösa, långtidssjukskrivna, överförda i förtidspension än vad fallet var.

Prot. 2008/09:68
11 februari

*Sveriges handlings-
program för tillväxt
och sysselsättning
2008–2010*

Sedan skrivelsen lades fram vet vi att det har uppstått en mycket kraftfull finanskris inte bara i Sverige som ett resultat av den globala finanskrisen, och den har också slagit väldigt hårt i Sverige. Det i sin tur har fått en mycket stark inverkan på den lågkonjunktur som var i antågande och som nu är en mycket kraftfull lågkonjunktur.

Landskapet har sålunda förändrats, och det har förändrats i en sådan takt att den normala beslutsgången med budgetar, skrivelser och annat inte har fungerat utifrån de åtgärder som man har behövt vidta. Bara så sent som i morse sänkte Riksbanken sin ränta ytterligare med ett stort steg till 1 procentenhet.

Dess prognos visar att förväntningarna för den närmaste framtiden är ännu sämre än vad de var vid dess förra prognos. Arbetslösheten ökar, antalet varsel ökar mer än vad man trodde, bnp går ned mer än vad man trodde och så vidare.

Det gör att extraordinära åtgärder behöver sättas in, och det är vi alla överens om. Vi är inte helt överens om vilka, hur mycket, hur fort och med vilket konkret innehåll de ska fyllas. Men prioritet nummer ett har varit, som jag återkommer till, att få finansmarknaden att fungera för att därigenom också hejda den kraftfulla inverkan på den reala ekonomin.

Parallellt med behandlingen av den här skrivelsen, som nu känns rätt mycket som gårdagens nyheter, pågår till exempel en behandling av en tilläggsbudget, som inte brukar komma så här års, med fler utbildningsplatser, arbetsmarknadspolitiska insatser och så vidare.

Vi vet också att det här inte bara har slagit oerhört hårt mot världsekonomin som sådan, utan det stärker också de politiska strömningarna i Europa och i världen mot mer protektionism och bakslag när det gäller synen på öppenhet i handel.

När det gäller den fortsatta Lissabonprocessen har Sverige hört till de länder som verkligen har betonat Lissabonprocessens externa dimension, för att använda ett politikord, det vill säga EU:s roll i att driva på världsekonomin för tillväxt och sysselsättning genom öppenhet, frihandel och öppna marknader. Det är någonting som är otroligt viktigt inom EU för ett litet, öppet, extremt export- och importberoende land som Sverige men också otroligt viktigt för de fattigaste i världen, för de svagaste människorna, de mest utsatta och de människor som bor i de länder som är stadda i en utvecklingsprocess framåt och uppåt när det gäller tillväxt och inkomster. Därför har vi i Sveriges riksdag verkligen all anledning att ta varandra i hand och som en röst ställa oss upp och argumentera kraftfullt för att protektionistiska strömningar måste stoppas, vare sig det handlar om olika typer av mer eller mindre förtäckt statsstöd inom unionen eller bromsar för den fria handeln mellan Sverige, EU och resten av världen. Det hoppas jag att vi alla kan hjälpas åt med.

Det är också så att de extraordinära åtgärder som vi behöver genomföra på hemmaplan måste inriktas på det som det faktiskt fattas beslut om, på sådant som är genomarbetat och genomförbart. Då är det klart att sådant som kan genomföras snabbt kan det komma förslag om fortare för beslut än sådant som tar lite mer tid att arbeta igenom och förbereda.

Det är också väldigt viktigt att vi inte bränner av allt krut och alla möjligheter på en gång. Sverige står ju i läget att vi, jämfört med många andra länder, förutom att vi har haft fler i jobb än vad vi annars skulle ha haft har ekonomiska resurser att sätta in. Men börjar vi bränna dem för

fort, fel och för ineffektivt står vi snart i ett läge där effekterna bromsas upp av räntehöjningar och inflationsspiraler. Många har redan börjat varna för att vi håller på att ladda upp för en rejäl inflationsbrasa som verkligen inte kommer att göra någon lycklig. Och vi vet att inflationen alltid drabbar dem mest som har minst att ta av.

Att nu i stället göra ett nytt handlingsprogram för Lissabonprocessen verkar vara felprioriterade resurser, och det är vi väl alla överens om.

Handlingsplanen ska nu vägas samman med de andra ländernas handlingsplaner i en framstegsrapport från kommissionen, som i år har bestämt sig för att inte göra landspecifika rekommendationer utifrån handlingsplanerna utan fokusera mer på genomförandet av den så kallade recovery-planen. Det är redan aviserat att det kommer att vara ett extra toppmöte i slutet av februari och inte bara det vanliga vårtoppmötet. Men även det vanliga vårtoppmötet kommer naturligtvis att ha mer fokus på de mer akuta frågorna och den akuta ekonomiska situationen än på Lissabonstrategins långsiktiga arbete.

Herr talman! Det är också så att Lissabonstrategin såsom den ser ut nu tar slut 2010. Under det svenska ordförandeskapet kommer de första stegen att tas mot en ny fortsatt strategi. Sverige har redan ställt sig bakom att ett sådant arbete ska genomföras. Kommissionen kommer att lägga fram sitt underlagsförslag under det svenska ordförandeskapet. Förhoppningsvis kommer det att läggas fast under det spanska ordförandeskapet våren 2010. Då kommer vi att få mycket mer anledning att också här i Sveriges riksdag och i näringsutskottet diskutera hur vi tycker att Sverige ska driva på i frågan om hur de exakta riktlinjerna ska vara utformade. Det nämns lite översiktligt i en del av reservationerna. Det kommer att finnas stor anledning att återkomma till det när det arbetet börjar konkretiseras.

Jag tänker bara ägna några sekunder åt en reservation och Lage Rahms invändning mot redovisningen av tillkännagivandet i skrivelsen. Han kallade den i sitt inlägg för ett lågvattenmärke. Jag måste säga att om man kallar det här för ett lågvattenmärke har man inte särskilt stora pretentioner när det gäller lågvattenmärken.

Vad vi gjorde förra året var inte att göra något tillkännagivande om en förändring av politikens innehåll utan om hur den ska redovisas i skrivelsen. Och det är helt klart så att redovisningar av såväl jämställdhetsåtgärder som socialt företagande och åtgärder mot skattefusk har lyfts in i skrivelsen. Man har inte uttryckligen skrivit att det är ett resultat av riksdagens tillkännagivande. Inte heller kan jag se att det är någon stor formfråga att göra en så stor affär av. Det är nämligen så att regeringen årligen redovisar sin hantering av just riksdagens tillkännagivanden i en särskild skrivelse. Skulle man missa det där finns det väl anledning att fråga om man har riktig koll på administrationen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag att lägga skrivelsen till handlingarna.

Anf. 67 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s) replik:

Herr talman! Ett starkt Europa tror jag att vi kan vara överens om att vi vill ha. Det vi säger är att vi vill ha en tredelad Lissabonstrategi som bygger på ekonomi, miljö och socialpolitik och att detta går hand i hand.

Prot. 2008/09:68
11 februari

*Sveriges handlings-
program för tillväxt
och sysselsättning
2008–2010*

Det är det som framför allt skiljer oss åt. Jag tänker strax återkomma till det.

Jag kan bara inte låta bli att fundera över en sak som Karin Pilsäter sade i sitt anförande, att man inte kan satsa allt krut på en gång utan att man måste ha lite kvar. Det kunde vara intressant om vi möjligtvis kunde glänta lite på den dörren för att se vad det är som kan finnas kvar, vad regeringen mer har för krut att sätta in nu när det så väl behövs.

Vi kan konstatera att i Sverige under januari månad, som är den värsta månaden någonsin sedan man började mäta antalet varsel, hade 17 049 personer varslats. Under januari månad har 22 000 personer gått ut i öppen arbetslöshet. Det är någonting som regeringen behöver fundera över, och inte minst med tanke på det som står i Lissabonstrategin och den skrivelse som vi har fått hit till riksdagen och som är Sveriges handlingsprogram.

Det må hända att Karin Pilsäter och majoriteten anser att det här är gårdagens material, men det är ändå detta som gäller för svensk del och i de förslag som är framlagda. Förvisso är det en redovisning av politiken, men det står ju klart och tydligt i den här skrivelsen exakt vad regeringen och majoriteten gör. Just därför vill jag, herr talman, kommentera detta med höjd inflation och höga räntor. Som jag sade i mitt anförande är det så märkligt att när fordonsindustrin i Sverige skriker efter reformer...

Anf. 68 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Herr talman! Nej, jag tänker inte glänta på några dörrar. Så fungerar inte verksamheten i politiken. Som jag sade innehåller den här skrivelsen gårdagens nyheter genom att den ekonomiska situationen har förändrats radikalt efter det att den här skrivelsen och budgeten lades fram, och den förändras i stort sett för varje dag som går eller i varje fall varje vecka. Det är också så att en lång rad förslag har lagts fram och beslutats eller är på väg att beslutas av denna riksdag. De förslag som man då lägger fram måste vara av den karaktären att de är beslutsmöjliga vid beslutstillfällena.

Sedan finns det andra saker som man kan fundera på och väga av mot annat som kan komma senare. Bland annat ska det komma en ekonomisk vårproposition. Det är klart att den kommer att innehålla en tilläggsbudget. Exempelvis måste man ta ställning till kommunernas ekonomi och de helt annorlunda prognoser som finns för kommunernas skatteinkomster nu jämfört med när budgeten lades fram i september. I samband med det får man väga av om man behöver ge ett extra stöd utöver det som finns för den kommunala ekonomin, vilket har en direkt inverkan utan avbränningar på arbetstillfällena i Sverige, för att ta ett exempel. Man har lagt fram förslag och fattat beslut om tidigareläggning av sådana infrastrukturinsatser som faktiskt går att genomföra väldigt snabbt. Sådana saker som tar lite längre tid att genomföra finns det ingen anledning att hasta fram beslut om eftersom situationen kan vara helt annorlunda vid den tidpunkt då man skulle kunna verkställa detta och man då kanske skulle vilja göra en annan avvägning.

Anf. 69 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s) replik:

Herr talman! Jag finner det lite märkligt att när Sverige gick för högttryck, när vi hade hög tillväxt, valde regeringen och majoriteten här i riksdagen att stimulera fordonsindustrin med en miljöbilspremie. Nu när fordonsindustrin behöver en stimulans plockar regeringen och majoriteten här i riksdagen bort den stimulansen. Det blir lite märkligt. Jag får inte ihop det riktigt. Det var det jag ville ha med i mitt förra anförande.

Man tänker inte alls glänta på dörren, men samtidigt får vi en känsla av att någonting kanske kommer. Då får vi hoppas att det faktiskt kommer ett ROT-avdrag som alla i samhället kan få del av, även de som bor i hyresrätt och i våra miljonprogramsområden.

Herr talman! Jag kan inte låta bli att fundera lite grann över regeringens politik och hur långsiktigt man tänker. Om jag kommer ihåg rätt fick vi den här skrivelsen till riksdagen den 9 oktober. Där skrev regeringen: ”Den samlade bedömningen av de långsiktiga effekterna av regeringens hittills vidtagna och i budgetpropositionen för 2009 föreslagna reformer är att sysselsättningen ökar med 2,8 procent, eller 120 000 personer.” Det ska sättas i relation till de 22 000 som nu är ute i öppen arbetslöshet. Har inte regeringen en mer långsiktig politik än så? Det varierar från dag till dag.

Jag fick en känsla av att Karin Pilsäter sade i sitt anförande att man inte skulle hasta fram beslut. Nej, det ska man nog inte göra, även om vi har en finanskris. Oron för den finanskris som drabbade hela världen under hösten hade vi flaggat för redan för ett år sedan, precis som Kent Persson redogjorde för i sitt anförande, men då ville inte regeringen lyssna. Ni tog inte till er det.

Anf. 70 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Herr talman! Jag kan inte riktigt se att Socialdemokraterna eller Carina Adolfsson Elgestam tidigare har redovisat några prognoser som har varit mer långsiktigt hållbara än vad någon annan har. Jag ber om ursäkt, men det har jag faktiskt inte noterat. Jag såg inte att ni för ett år sedan prognostiserade någon finanskris eller att de ekonomiska siffrorna nu skulle befinna sig i stort sett i fritt fall. Den prognos som regeringen gjorde vid den tidpunkten, i september, var inte mer missvisande än de prognoser som andra prognosmakare inte bara i Sverige utan i resten av världen också presenterade.

Det är alltid lättare att säga efteråt vad man borde ha gjort och borde ha förstått. Jag tror inte att det är särskilt trovärdigt att utmåla vare sig riksdagsledamöter eller regeringsledamöter inom alliansen som avsevärt sämre när det gäller förutseende än någon annan i samhället som ägnar sig åt detta.

Låt mig gå tillbaka till det Carina Adolfsson Elgestam sade i sin första replik och som jag då underlät att ta upp därför att jag fokuserade så mycket på den senare delen av repliken. Det handlar om den framtida utformningen av Lissabonstrategin, det vill säga Lissabon 2.0, och hur avvägningen mellan ekonomi, socialpolitik och miljö ska se ut. Carina Adolfsson säger att vi skiljer oss åt där. Det vore mycket intressant att höra hur hon kan avgöra det.

Prot. 2008/09:68
11 februari

*Sveriges handlings-
program för tillväxt
och sysselsättning
2008–2010*

Det handlar konkret om vilken utformning av de olika riktlinjerna man gör. Det gäller både balansen mellan olika riktlinjer och innehållet i desamma. Vi har ännu inte påbörjat något arbete med att formulera en svensk ståndpunkt när det gäller hur de kommande konkreta riktlinjerna ska se ut. Jag ser fram emot ett sådant arbete också.

Anf. 71 KENT PERSSON (v) replik:

Herr talman! Karin Pilsäter uppehöll sig väldigt mycket vid jobb och företagande i sitt anförande. Hon sade inget om den sociala dimensionen, inget om lönearbetarnas villkor i Europa och inget om att krav ställs på att lönearbetarna ska vara flexibla. Hon sade inte ett ord om företagens ansvar. Som jag ser det är det här mer en anpassning till Lavaldomen.

Det vi kan se i dag, vilket jag också tog upp i mitt anförande, är att en rad av strejker drar över Europa. Många säger att det delvis beror på Lavaldomen och uttolkningen av den. Företagen tar nu möjligheten att anställa folk på helt andra villkor än vad kollektivavtal i olika länder medger.

Detta är en politik som leder till en ökad social oro i stället för den sociala sammanhållning som är så viktig inom Lissabonstrategin. Det leder också till ökad protektionism.

Min fundering är: På vilket sätt kommer regeringen nu att lägga om sin politik när det gäller jobb och företagande så att vi får en social sammanhållning här i Sverige som inte leder till den utveckling som vi kan se i övriga Europa?

Anf. 72 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Herr talman! Jag vet inte riktigt hur man ska tolka Kent Perssons fråga. Det känns som att den ligger på ett helt annat ämnesområde än det som är temat för dagens debatt. Jag tror att om Kent Persson hade varit med i *På minuten* hade någon tryckt häftigt på knappen och sagt: Avvikelse från ämnet!

Vi har haft en Lavalutredning under ledning av Claes Stråth. Den har lagt fram sitt förslag, och det är ute på remissbehandling. De föreslår ett antal inte särskilt stora förändringar i svensk lagstiftning utifrån detta, och de ska väl, som det heter, beredas i vanlig god ordning och sedan fattas beslut om. Vår bedömning är inte att det kommer att behövas några radikala förändringar av de svenska regelverken för att kunna gå i takt med den domen och den så kallade svenska modellen.

När det gäller sammanhållningen är det oerhört viktigt att vi har sådana villkor i vårt land att så många människor som möjligt har ett jobb, att man, om man inte har ett jobb, har bra möjligheter att rusta sig för att få ett jobb och att man själv ser framför sig att man snart kommer att kunna komma tillbaka. Det gäller inte bara dem som blir arbetslösa utan också dem som är utanför därför att de har haft någon typ av skavank som har gjort att man har blivit sjukskriven. Det tror jag är den allra viktigaste frågan för sammanhållningen i ett land. Där har den nuvarande regeringen och den nuvarande majoriteten lagt en helt annan tonvikt än vad man gjorde förut, när man i stället tyckte att förtidspension var en bra utväg för dem som inte riktigt höll måttet. Personligen tycker jag inte att det är acceptabelt. Jag tycker att det är en av de mest kränkande behandlingar som människor kan utsättas för.

Det är helt riktigt att Lissabonstrategin i sig handlar om otroligt många fler frågor än den övergripande frågan om jobb och företagande. Men så som den ekonomiska situationen har utvecklats under hösten och vintern har det känts som de mer akuta frågorna. Det mer långsiktiga arbetet måste självfallet fortsätta.

Anf. 73 KENT PERSSON (v) replik:

Herr talman! Effekten och uttolkningen av Laval domen spelar givetvis en roll för den sociala sammanhållningen som en av grundpelarna. Vi kan ju se vad som händer i övriga Europa i dag. Företag tar detta som intäkt för möjligheten att anställa folk till helt andra löner och villkor än vad de nationella kollektivavtalen medger. Det är effekten och uttolkningen av detta. Jag menar att det är en politik som strider mot själva andan i Lissabonfördraget.

Karin Pilsäter pratar om att rusta sig för ett jobb. Vad har regeringen gjort? Man har dragit ned på de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Först nu när krisen är ett faktum kommer man med förslag. Då måste man bygga upp hela den organisation och det kunnande som har funnits en gång i tiden.

På vilket sätt rustar vi folk för jobb genom att sänka nivån i a-kassan eller i försäkringssystemen över lag? Maten blir inte billigare, hyran blir inte lägre och energipriserna sjunker inte när ni gör detta. Ni skapar ett tryck på människor som innebär en risk för att den sociala sammanhållningen skjuts i sank. Det är ju det som är resultatet av den politik som regeringen har fört inom ramen för Lissabonstrategin. Lissabonstrategin i sig ställer jag och Vänsterpartiet upp på. Den är bra. Det är själva den politik som förs från regeringens sida som går åt fel håll och ökar utanförskapet i stället för att ge ett samhälle som håller ihop.

Anf. 74 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Herr talman! Ja, det är ingen hemlighet att Folkpartiet och alliansen i form av Folkpartiet, Moderaterna, Centerpartiet och Kristdemokraterna inte har samma syn som Vänsterpartiet på utformningen av den ekonomiska politiken. Det är ett rätt känt faktum att vi på de flesta områden har olika åsikter.

Jag vill bara kommentera en av de punkterna särskilt. Det handlar just om volymen på både arbetsmarknadsåtgärder och utbildningsplatser. Det är självklart att man måste jobba på det viset att volymerna tas upp och ned beroende på konjunktursituationen. Problemet tidigare var ju att man hade för stora volymer av sådana platser i högkonjunktur, vilket gjorde att man hade för stor volym av människor, så att säga, i den typen av åtgärder i stället för ute i jobb, och det ändrade vi på.

Så här har man alltid arbetat, det vill säga att man ökar och minskar antalet platser, så det är inget konstigt med det. I själva verket var det så att trots neddragningar av antalet utbildningsplatser hade vi väldigt mycket tomma platser. Det gjorde att det första man kunde göra i höstas när varslen började slå till var att omplacera de redan lediga platserna så att de kanske skulle kunna komma till bättre nytta i de regioner som hade mycket stora varsel på ett tidigt stadium. Där får vi väl se vad som händer med användningen av platserna.

Prot. 2008/09:68
11 februari

*Sveriges handlings-
program för tillväxt
och sysselsättning
2008–2010*

Anf. 75 LAGE RAHM (mp) replik:

Herr talman! Karin Pilsäter pratade i sitt anförande om min kritik av regeringens hantering av riksdagens vilja och tillkännagivande. Hon menade att det här inte var ett lågvattenmärke och undrade vad ett lågvattenmärke var. Det kan vara så att regeringen planerar nya, konstiga åtgärder när det gäller riksdagens och regeringens samarbete så att det här inte framstår som ett lågvattenmärke utan som någonting bra i förhållande till andra saker som man har tänkt sig – det vet inte jag. Men jag tycker ändå att det faktiskt är anmärkningsvärt att man verkar ha struntat i ett tillkännagivande från riksdagen. I vilket fall som helst nämner man inte detta i sin redovisning.

Det här är ju viktiga områden. Vi pratar om social ekonomi och annat. Jag måste ändå säga att jag tycker att det inte känns bra när regeringen verkar strunta i det, särskilt när man dessutom struntar i vad en enig riksdag tyckte i frågan.

Anf. 76 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Herr talman! Återigen vill jag säga att tillkännagivandet inte innebar att riksdagen enhälligt fattade beslut om något annat innehåll i politiken. Där vet vi att vi kanske, när det kokar ned till konkreta sakfrågor, inte är fullt ut överens om innehållet i politiken och vad man borde göra på det här området. Det här gällde att det skulle redovisas i skrivelsen. Och inte annat än vad jag kan läsa redovisas i skrivelsen åtgärder som görs på de här områdena.

Skrivelsen är ganska tjock som den är. Det är klart att man kan tycka att det borde ha varit några fler rader eller så, om man vill, eller man kan tycka att något annat borde ha färre rader eftersom vi inte gav ett tillkännagivande om det eller så. Men om man hävdar att det skulle vara ett lågvattenmärke att det inte särskilt står i skrivelsen att det görs eftersom vi gjorde det här tillkännagivandet tycker jag att man inte har särskilt stora pretentioner.

Möjligen kan jag ge ett exempel som Lage Rahm kanske kan mäta detta emot, nämligen att den socialdemokratiska regeringen under mer än två års tid efter ett tillkännagivande från Miljöpartiet och de borgerliga inte tillsatte någon utredning om företagares sociala villkor. Det tycker jag var värre, för då satte man inte i gång ett konkret arbete som riksdagen hade beställt.

Att regeringen redovisar exakt vad man har gjort som resultat av respektive tillkännagivande som riksdagen gör i en särskild skrivelse är ju någonting som så att säga ingår i pappershanteringen mellan regering och riksdag. Att innehållet i de punkter som vi gemensamt gjorde tillkännagivande om, där vi önskade mer redovisning, kanske skulle ha varit olika beroende på vem som hade beställt är en annan sak. Men det har riksdagen faktiskt inte beslutat om.

Anf. 77 LAGE RAHM (mp) replik:

Herr talman! Det lät tidigare på Maria Plass som om vi var mer eniga om att den sociala ekonomin var viktig och någonting vi skulle satsa på. Nu hörde jag från Karin Pilsäter att vi kanske inte var eniga om innehållet. Jag hoppas att det då inte syftade på den sociala ekonomin och att

den är viktig. Jag hoppas att även de borgerliga partierna kvarstår vid detta.

Jag går tillbaka till frågan om redovisningen. Jag tycker ändå att det finns en viss rimlighet i att man, om riksdagen gör ett tillkännagivande, faktiskt anstränger sig från regeringens sida och försöker tillmötesgå detta och genomföra det som riksdagen ber om. Det är givetvis så att man kan ha olika åsikter om det är rimligt eller inte, men jag tycker ändå att det finns en rimlighet i att regeringen försöker följa det som riksdagen tillkännager.

Sedan går det förstås alltid att komma undan detta genom att säga att det nämns. Ja, det nämns, men inte särskilt mycket och i bisatser. Och frågan är: Hade det nämnts på ett annat sätt utan tillkännagivandet? Det är ändå rimligt att tro att det här borde ha haft någon sorts påverkan på hur redovisningen skulle ha skett. I en så här stor skrivelse kan man anta att det alltid står någonting. Om nu riksdagen särskilt ber att få detta redovisat vore det rimligt att regeringen gjorde det. Att det sedan råkar stå någonting kan man ju vara glad för, men det kanske inte är det som borde ha gjorts med anledning av riksdagens tillkännagivande.

Anf. 78 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Herr talman! Jag har egentligen ingenting mer att tillägga. Jag tycker att det känns som om de här frågorna har betydligt större dimensioner och handlar om betydligt viktigare saker än tjafts om hur många meningar man ska skriva. Om Lage Rahm är så väldigt missnöjd med beskrivningen här kan jag säga att det finns andra informationskällor. Om man vill veta vilket arbete som pågår kring socialt företagande finns det väl också andra sätt att utöva riksdagens kontrollmakt gentemot regeringen.

Skrivelsen är avlämnad. Vi kan inte skriva om den nu. Det kommer en ny skrivelse nästa år.

Anf. 79 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s):

Herr talman! Anledningen till att jag begärde att få hålla ett extra anförande var det sista inlägget som Maria Plass hade där jag inte fick möjlighet att replikera.

Jag vill börja med Apoteket. Självklart tycker vi att det är viktigt att de som drömmer om att få starta och driva ett företag ska få möjlighet att göra det. Men det var inte det mitt inlägg om privatisering av Apoteket handlade om, så det är inte alls någon förolämpning mot alla dem som drömmer om att starta ett företag.

Det mitt inlägg handlade om var att såvitt jag vet, utifrån de företagare jag känner, är den främsta drivkraften att göra vinst i företaget. Om man gör vinst kan man både göra investeringar och plocka ut lön, och gör man lite mer vinst stoppar man ju den i den egna fickan. Det var det mitt inlägg handlade om. När man privatiserar Apoteket och om man tjänar pengar på det går pengarna ned i privata fickor i stället för att stanna kvar i staten, som de gör när staten har ansvar för Apoteket.

Det andra inlägget som Maria Plass hade handlade om byggindustrin. Hur kan hon påstå här i kammaren att vi inte bryr oss om människorna? Det var ju det hela mitt inlägg handlade om. Det är ju just det vi gör: Vi ser människorna som finns bakom och vad som händer med dem i deras vardag när de blir arbetslösa och när regeringen, Karin Pilsäter, till skill-

Prot. 2008/09:68
11 februari

*Sveriges handlings-
program för tillväxt
och sysselsättning
2008–2010*

nad från just nu vad gäller tillväxt och sysselsättning, hastade fram försämringarna i a-kassan och sjukförsäkringen. Vi ser nu dagligen människor bli drabbade av detta. Otryggheten i landet ökar, och färre människor vågar göra investeringar.

Det är vad det handlar om, och därför vill vi ha ett ROT-program som även vänder sig till hyresrätter och miljonprogramsområden så att fler människor får möjlighet att ta del av det.

Anf. 80 MARIA PLASS (m) replik:

Herr talman! Jag uppfattade det mer som ett konstaterande än en fråga, men okej. Det handlar om tillgänglighet och valfrihet, att det blir bättre för glesbygden, att man har möjlighet att kanske köpa Alvedon sent på kvällen när barnen blivit sjuka, att kunna åka till bensinmacken och få hjälpen där i stället för att åka in till sjukhuset. Det är en komplettering till vårdcentralerna. Det finns många argument för detta förslag, även om det egentligen inte är det vi i dag diskuterar.

Det finns många bra exempel man kan titta på. Alla apotek kommer inte att vara till försäljning. En hel del av dem behålls. Det tycker jag är argument som räcker. Sedan vill jag informera om aktiebolagslagen. Den säger nämligen att du ska göra vinst i ett aktiebolag, och dessa apotek kommer att drivas i aktiebolagsform. Om du inte följer lagen får du någon typ av problem.

När det blir ett överskott i företaget återinvesterar de flesta företagare det i företaget. De stoppar inte vinsten i egen ficka, vilket jag fortfarande tycker är ganska oförskämt att påstå.

Anf. 81 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s) replik:

Herr talman! Jag ska börja med apoteken och tillgängligheten; jag kan inte låta bli att replikera på det som sades.

Tillgänglighet för vem? Nu använder Maria Plass just uttrycket tillgänglighet i glesbygden. Tänk att jag faktiskt bor i glesbygden, och jag vet precis hur det är med tillgängligheten vad gäller både apotek och bensinmackar. Om det är något i vårt land som ganska så drastiskt och hastigt håller på att försvinna är det bensinmackarna, framför allt i glesbygden men en och annan förvisso även i städerna. Om det inte finns någon bensinmack, eller för delen lantbrevbäring och kassaservice, vad hjälper det då?

Tillgängligheten i glesbygden har försämrats drastiskt under de senaste åren – på tal om tillväxt och sysselsättning i glesbygden. Det är just därför ROT-avdraget betyder så oerhört mycket. Det skapar nämligen sysselsättning framför allt i glesbygden. Det är ju där många av våra industrier, särskilt små industrier, finns, exempelvis inom träbranschen. Det är småindustrier där man jobbar med fönster, dörrar, trappor och allt vad vi kan behöva i våra hyreslägenheter. På så sätt kan alla få del av ett ROT-avdrag, inte bara de privatpersoner som har tjock plånbok.

Sådana som du och jag, Maria Plass, har hög inkomst och därmed råd att göra investeringar i våra eventuella fastigheter. Men de som bor i miljonprogramsområdena och kanske dessutom är arbetslösa får inte möjlighet till det. Inte heller får de möjlighet att komma tillbaka i arbetslivet. Vi har nämligen många som arbetar inom just byggsektorn – om

man tar hela branschen. Det gäller allt från dem som producerar hus till dem som producerar byggnadsdetaljer. De ingår alla i byggsektorn.

Prot. 2008/09:68
11 februari

Anf. 82 MARIA PLASS (m) replik:

Herr talman! Nej, det är nog inte så jättebra med tillgängligheten i glesbygden vad beträffar apotek. Det kan vi konstatera. Uppenbarligen har även Carina Adolfsson Elgestam upptäckt det.

Jag tog bensinmackarna som exempel, men det finns också affärer som Ica och andra. Det finns ett enda apotek i Sverige som är öppet dygnet runt, och alla kan inte åka till Stockholm för att köpa Alvedon. Nu kommer de att bli många fler.

Vad gäller miljonprogrammet kan jag inte låta bli att reflektera över en sak; det blandas och ges här lite grann. Nu ska ROT-bidraget användas för miljonprogrammet. Jag konstaterar att Socialdemokraterna inte gjorde ett smack när de hade möjlighet till det. De hade chansen, men de lät husen förfalla.

Det har fokuserats väldigt mycket på hyreslägenheterna och husen. Jag vill poängtera att det handlar om ett ROT-bidrag för att bland annat stoppa svart arbetskraft.

Anf. 83 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s) replik:

Herr talman! Låt mig börja med något som Maria Plass sade och som inte var riktigt sant beträffande ROT-avdraget. Under den förra lågkonjunkturen var det ett av de redskap vi använde för att ta Sverige ur den kris som vi då var inne i. Det finns mängder med hyresrätter runt om i Sverige som man då passade på att göra investeringar i. På det sättet kunde vi hålla Sverige i gång – och också växa och komma tillbaka.

Jag vet av egen erfarenhet, från min anställning, vad ROT-avdraget betydde för den dagliga produktionen, hur pass många fönsterdetaljer vi dagligen kunde leverera tack vare ROT-avdraget. Jag vet vad det betyder för Målarförbundet när de får möjlighet att göra omfattande renoveringar i hyresrätterna. Det är när många gör investeringar och satsar i miljonprogramsområdena som volymerna blir stora jämfört med när det är fråga om enskilda husägare.

Låt mig återkomma till apoteken och glesbygden. Om man ska ha ett vinstdrivande företag vill man också ha en marknad och det behöver göras marknadsundersökningar. Om det inte finns tillräckligt många medborgare som besöker apoteket undrar jag hur man kan tro att någon då vill starta och driva fler apotek i glesbygden än vad fallet är i dag.

Maria Plass säger från talarstolen att de vet att det kommer att bli fler apotek även i glesbygden. Hur vet ni det? Har ni gjort någon konsekvensanalys av det? Av allt material som jag tagit del av vad gäller den här frågan har jag hittills inte kunnat se eller läsa mig till något sådant. Jag är orolig för att tillgängligheten för dem som bor i glesbygden kommer att bli ännu sämre.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 20 §.)

*Sveriges handlings-
program för tillväxt
och sysselsättning
2008–2010*

15 § Barn och föräldrar

Föredrogs
civilutskottets betänkande 2008/09:CU10
Barn och föräldrar.

Anf. 84 HILLEVI LARSSON (s):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 6 och 7.

Det ärende vi nu debatterar bygger på motioner som riksdagsledamöterna väckt. Det är många bra motioner. Vi har valt att inte reservera oss till förmån för alla eftersom mycket arbete pågår i form av utredningar och propositioner. Dessa förbereds alltså. Det betyder således inte att förslagen är dåliga, utan det finns, som sagt, många bra förslag. Samtidigt händer det mycket på området.

Jag tänkte berätta lite kort om det som vi tycker är viktigt att lyfta fram. Det första gäller god man för ensamkommande flyktingbarn. Det har kommit en hel del flyktingbarn, inte minst från Irak. Viktigt i en sådan situation är att det finns gode män som har kompetens att ta hand om dessa barn. Någon måste vara ansvarig för barnen när de är i Sverige.

Detta har visat sig vara ett stort problem. På en del håll i landet där det finns ensamkommande flyktingbarn finns inte tillräckligt med gode män att tillgå. Därför vill vi att man utarbetar riktlinjer på det området. Det handlar om hur överförmyndarna som rekryterar gode män ska gå till väga och vilka regler som ska gälla. Det är viktigt att de utsatta barnen får ett bra skydd, vilket kräver att gode männen vet vad som gäller och har rätt kompetens. Detta är ett problemområde som vi vill ska lösas. Det brådskar eftersom det finns risk för att barn far illa.

Det andra jag vill lyfta fram gäller barns skuldsättning. Det är fruktansvärt. Man reagerar starkt när man hör om alla dessa fall med barn som är skuldskrivna innan de blivit myndiga. Den dag de blir myndiga blir det ännu värre för dem då de kanske inte kan teckna hyresavtal och ha telefon. Eftersom de är antecknade som skuldsatta hos kronofogden kan de inte sköta de mest grundläggande saker som krävs för att kunna leva ett vuxet liv.

Det kan aldrig vara barnens ansvar när de blir skuldsatta medan de fortfarande är barn. I de flesta fall är det föräldrarna som på något sätt har skrivit över sina skulder på barnen. Det här är fruktansvärt. Då är det inte ens barnet som har ingått skulden, utan den kommer från föräldrarna.

På grund av alla dessa fall med skuldsatta barn har man påbörjat ett arbete för att komma till rätta med detta. Det har hänt mycket på området. Men vi vill nu ta steget ytterligare vidare och säger att barn över huvud taget inte ska kunna skuldskriva sig. Det måste vara föräldrarnas ansvar när barn blir skuldskrivna. Risker är annars, om man inte har den generella regeln, att det sker undantag. Det kommer fortfarande att finnas problemområden där barnen är skuldsatta.

En fråga som har kommit upp är vårdavgifter. Det har förekommit stora problem med att vårdavgifterna hamnar på barnets skuldkonto. Sedan drabbas de när de blir myndiga. Det kan räcka med en liten skuld för att man sedan ska vara registrerad hos kronofogden. Därför vill vi ha nolltolerans mot det här.

När det gäller ytterligare viktiga frågor vill vi lyfta fram vårdnadsreglerna. Vi har haft mycket arbete på området under senare år. Ytterst handlar det om barnets bästa. Allting som handlar om vårdnad av barn ska utgå från barnets intresse, inte föräldrarnas intresse. Men det sammanfaller ofta, för det ligger oftast i barnets intresse att ha tillgång till båda sina föräldrar. Det gäller både samkönade och heterosexuella relationer. Det finns självklart andra situationer där barnen behöver ytterligare personer som de har knutit an till. Men den vanligaste formen är ändå två föräldrar.

Vi har arbetat mycket för att komma till rätta med de missförhållanden som har funnits. Först var missförhållandet att barnen inte fick tillgång till båda föräldrarna. Det var framför allt pappan som barnen inte fick tillgång till. Vårdnaden gick nästan automatiskt till mamman om det var vårdnadstvist. Det här var ett problem. Det är viktigt för barnen att även knyta an till sin pappa.

Men sedan visade det sig att de reglerna blev lite väl stelbenta. Det visade sig att det finns barn som får illa och för vilka det inte är lämpligt att båda föräldrarna har full vårdnad; umgängesrätt kan man dock i de flesta fall ha. Detta gäller när barnet riskerar att utsättas för våld och övergrepp. Det får inte förekomma. Då skärpte vi reglerna för att se till att det för barnens bästa inte får förekomma våld och övergrepp. Det kan även vara så att mamman i familjen blir misshandlad av pappan. Det ligger inte heller i barnens intresse. I de fallen förekommer det ofta att barnen också blir misshandlade.

Men det här är en svår avvägning. Vi får inte gå så långt på den här vägen att vi kommer bort från utgångspunkten, det vill säga att barnen behöver båda sina föräldrar och att gemensam vårdnad är huvudregel, självklart med undantag för när barnet riskerar att fara illa.

Men det här måste utvärderas. Domstolarna ska tillämpa de lagar och regler som vi har kommit med. Det gäller även socialtjänsten, som ska tillämpa det. Då gäller det att tillämpning står i överensstämmelse med vad vi ville med den nya lagstiftningen. Skulle så inte vara fallet får man se över lagstiftningen.

Det pågår en översyn av tillämpningen. Därför har vi valt att inte reservera oss. Vi vill ändå säga att det är väldigt viktigt att följa det här. Om regeringen inte gör det här på ett bra sätt, följer och utvärderar hur lagarna tillämpas, är vi beredda att återkomma.

När det gäller beslutsfattandet vid gemensam vårdnad har det förekommit fall som man inte ens kunde föreställa sig kunde hända. Men de har faktiskt hänt. Därför är det ett problem. I vissa fall där föräldrarna har gemensam vårdnad men är väldigt oeniga kan det hända att den ena föräldern som en del av den allmänna tvisten – inte bara vårdnadstvisten, utan tvisten med den andra föräldern också – motsätter sig att barnet får vård. Det kan gälla alltifrån undersökningar till psykologisk hjälp om barnet mår psykiskt dåligt. Konsekvensen har i och med att man har haft gemensamt beslutsfattande blivit att den andra föräldern inte kan gå vidare och ge barnet den sjukvård det behöver.

Det här är fruktansvärt. Därför lägger vi in det här om att vi vill gå vidare med frågan om inte regeringen återkommer i frågan, vilket den har sagt att den ska göra. Men vi hoppas givetvis att det händer något på området. Jag vill också tillägga att det inte finns någon risk för att ett

barn skulle få mer vård än det behöver. Sedan är det vårdgivaren som bedömer om det verkligen behövs vård. Detta är ett viktigt område. Därför påpekar vi det här.

Anf. 85 LISELOTTE OLSSON (v):

Herr talman! Som vanligt, tänkte jag nästan säga – och så är det nog – har Vänsterpartiet flest reservationer i detta betänkande. Vi tycker att det finns väldigt mycket som är ogjort inom detta område. Under den tid då den högerstyrda regeringen har haft makten har inte speciellt mycket hänt. Vi har som sagt många reservationer, men jag ska bara prata om några stycken.

När jag har tittat bakåt på de här åren har jag sett att många av våra krav är desamma som under tidigare år. Argumenten för majoriteten att avslå är också precis desamma. Ni har avslagit våra motioner med motiveringen att frågan är föremål för beredning inom Regeringskansliet. Men jag hoppas i dag att ni kan komma med mer än så. Jag vill veta vad som händer och hur långt borta de regeringsförslag som finns i betänkandet är.

Tillsammans med den förra regeringen ändrade vi vårdnadslagstiftningen. Det främsta syftet med ändringen var att barn inte skulle behöva leva med eller umgås med en förälder som utsätter barnet för övergrepp eller misshandel. Vänsterpartiet hade inför det arbetet tagit del av en mängd domar och utredningar från vårdnadstvister där barnets bästa hade blivit totalt bortglömt. Det borde väl vara viktigast för alla – lagstiftare, tingsrätter, socialtjänst och även föräldrar och barn som hamnar i vårdnadstvisterna – att få veta om och hur den nya lagen fungerar. Räcker de ändringar som har gjorts, eller måste fler ändringar göras för att de barn som riskerar att fara illa ska tas på allvar i vårdnadstvister?

I fjolårets debatt sades från högern: ”Allmänt kan man säga att det viktigaste är att vårdnadsreglerna alltid tar sikte på att barnets bästa sätts i centrum, och det är så det måste fungera i verkligheten. Vårdnadsreglerna får inte heller ge utrymme för föräldrar att vid tvister på grund av egna känslor, hämndlystnad eller annat sätta sina egna intressen före barnets.”

Allt detta håller jag med om. Det tror jag att alla vi som sitter här inne gör. Men jag vill veta. Jag vill ha bevis på att det verkligen fungerar eller få möjlighet att rätta till det som inte fungerar. Men borgerligheten verkar nöja sig med att ta för givet att vårdnadsreglerna fungerar. Att som utskottet hänvisa till att det pågår ett arbete och att regeringen kontinuerligt följer utvecklingen är inte tillräckligt i de här frågorna. Tyvärr får vi fortfarande indikationer på att barn som varit utsatta för våld eller övergrepp tvingas att bo eller umgås med den förälder som har utsatt barnet för detta.

Herr talman! Vår nästa reservation som jag lyfter fram handlar om beslutsfattande vid gemensam vårdnad, något som varit föremål för en utredning som Vänsterpartiet var med och tillsatte före valet. I dag säger lagen att det när det gäller beslut som tillhör den vardagliga omsorgen är den förälder som barnet vistas hos som fattar besluten. Så länge föräldrarna är överens om samarbete är det inga problem. Då är den nuvarande lagen ändamålsenlig.

Men vi vet alla att det finns många fall där det inte är så lyckat. I många fall finns en djupgående konflikt mellan föräldrarna. Då är det, precis som Hillevi sade i sitt anförande, tyvärr så att föräldrar kan hindra barnet från att få vård. Bakgrunden kan vara att en förälder är orolig över att barnet varit utsatt för någon form av övergrepp från den andra föräldern.

Jag har ett exempel från verkliga livet. En sliten sexårig flicka visar alla tecken på att må väldigt dåligt. Föräldrarna har gemensam vårdnad. Pappan vägrar låta dottern besöka en psykolog. Det kan väl inte någon tycka är för barnets bästa.

I den utredning som jag nämnde finns förslag om just det som vi efterlyser, möjligheten att ge den ena vårdnadshavaren rätt att fatta beslut på egen hand. Utredningen var klar för ett och ett halvt år sedan, och där finns det förslag om det som vi har skrivit om och yrkar på i vår motion. Om det leder till lagstiftning kommer vårdnadshavarens oenighet i frågor om till exempel vård och behandling inte att gå ut över barnet på samma sätt som kan ske i dag.

Vänsterpartiet och utredningen menar att en av vårdnadshavarna ska kunna tilldelas rätt att fatta beslut på egen hand när det gäller barnens tillgång till hälso- och sjukvård, tandvård, insatser enligt socialtjänsten, förskola, skolgång med mera.

Utredningsbetänkandet har remissbehandlats, och jag skulle vilja veta var det ligger och vad som händer. Får vi se en proposition om frågan snart?

Herr talman! Det är ytterligare en reservation som är viktig – alla är i och för sig viktiga, men jag ska prata om bara några. Den handlar om föräldraskapet vid assisterad befruktning. Den frågan har liksom när det gäller beslutsfattande vid gemensam vårdnad varit föremål för utredning. Utredningen kom för två år sedan och föreslår precis det som Vänsterpartiet vill. Det är att föräldraskapet vid assisterad befruktning bör regleras på samma sätt för samkönade par som för olikkönade par.

Jag hoppas verkligen att regeringen också här kommer med lagförslag som innebär att man genomför det utredningen och Vänsterpartiet vill. För verkligheten är sådan att kvinnor som lever i samkönade relationer kommer att fortsätta att åka utomlands för att få behandling, och de kommer att fortsätta att utföra insemination i hemmet. Som lagen ser ut i dag riskerar de barnen tyvärr att stå utan två juridiska vårdnadshavare.

Herr talman! Jag vill lite kort beröra det som handlar om barns skuldsättning. Enligt FN:s konvention om barnens rättigheter är det föräldrarna som ska ha det fulla ansvaret för barnen. Vuxna ska se till att barnens bästa alltid ska vara vägledande. Barn har som regel inte beslutanderätt över sina tillgångar, och därför bör barn inte heller drabbas av skulder som de inte kan betala. Allt fler barn och ungdomar får betalningsanmärkningar och hamnar hos kronofogden, som vi hört tidigare. Det är inte ovanligt att föräldrarna till och med överför skulder på sina barn av olika anledningar. Barn kan också skaffa sig egna skulder. Det som är gemensamt är att det är vuxna som har ansvaret för barnens skulder. Det borde finnas en lag som reglerar skuldsättning av barn så att det i alla lägen är omöjligt. Som vi hört tidigare kan det bli förödande konsekvenser för barnen som drabbas av sådant. Vi anser att lagstiftningen måste ändras så att barns skuldsättning förhindras.

Herr talman! Allra sist vill jag nämna möjligheten till fler än två vårdnadshavare. Jag tror att det i dagens samhälle med olika familjekonstellationer är nödvändigt, för barnens skull, att titta på denna möjlighet. Det vi begär i vår reservation tillsammans med Miljöpartiet handlar om en utredning som ska titta på hur det skulle kunna fungera i praktiken. Det är inte säkert att det är det allra lättaste och bästa att göra det, men en utredning skulle ändå vara någonting att börja med i denna fråga. Jag tror att vi med nödvändighet kommer att hamna där.

Jag yrkar bifall till reservationerna 2 och 9.

Anf. 86 JAN LINDHOLM (mp):

Herr talman! I civilutskottets betänkande 10 från detta riksmöte behandlas 35 olika motionsyrkanden med frågor som berör umgänge, god man för ensamkommande flyktingbarn, frågan om barns skuldsättning, åldersgräns för äktenskap, faderskapsfrågor, föräldraskap vid assisterad befruktning, adoption och även frågan om inrättandet av en barnbalk. Det är alltså en mängd olika frågor.

Riksdagsmajoriteten avstyrker samtliga de här 35 förslagen. I huvudsak gör man det genom att hänvisa till pågående arbete i Regeringskansliet. Miljöpartiet suckar tungt över det, herr talman, och vi beklagar majoritetens brist på handlingskraft, som vi ser det.

I betänkandet finns det också nio reservationer. Naturligtvis står Miljöpartiet bakom de fyra reservationer som vi är med på i betänkandet, men för tids vinnande yrkar jag bifall till enbart två av reservationerna, 3 och 6.

Många av dessa 35 yrkanden är inte heller helt nya. Tvärtom har de i ganska snarlik form upprepats ett flertal gånger tidigare i kammaren. Många av förslagen är inte heller partiskiljande. I betänkandet behandlas till exempel en sexpartimotion som Socialdemokraterna inte har skrivit under, med andra ord en motion som har stöd av ledamöter från samtliga de fyra regeringspartierna och Miljöpartiet och Vänsterpartiet. Så underligt kan det bli i riksdagen ibland. Men även den motionen avstyrks.

Sverige har som många andra länder skrivit under FN:s barnkonvention. Mycket av det som tas upp i det här betänkandet kan man faktiskt betrakta utifrån det barnperspektiv som vi har åtagit oss att lägga på alla barnrelevanta lagstiftningsfrågor. Där har vi åtagit oss att jobba utifrån att barnets bästa alltid ska komma i första rummet och att det aldrig får kompromissas bort. Det där är vi överens om; åtminstone låter det så från alla partier i den svenska debatten.

Mot den bakgrunden skulle man kunna tycka att det borde vara ganska enkelt att komma överens i alla lagstiftningsfrågor som berör barn. Men så enkelt visar det sig inte alltid vara. När det kommer till konkreta förslag visar det sig att vad som är bäst för barnet inte är så enkelt och självklart. Vetenskapen har ofta rätt svårt att vägleda oss politiker, och därför blir utrymmet för politiska överväganden och värderingar ganska stort. Det är just det tolkningsutrymmet som är orsaken till att vi från Miljöpartiets sida sedan många år tillbaka har drivit kravet på att barnkonventionen borde göras till lag i Sverige, ordagrant och rakt av utan krusiduller.

Vi menar från Miljöpartiets sida att det skulle lösa många av de frågor som till exempel behandlas i dagens betänkande.

Majoritetspartierna är naturligtvis inte emot allt det som föreslås i de motioner som tas upp i betänkandet och i de 35 förslagen. Men man anser att flera av förslagen behöver mer tid på sig innan de kan köras igenom i riksdagen. Visst finns det en del frågor som är tydligt partiskiljande. Ett av förslagen är Miljöpartiets förslag om ett förenklat fastställande av faderskap. Allianspartierna säger sig vara väldigt måna om regelförenklingar för företagen, även om det hittills under mandatperioden bara har blivit krångligare för företagarna. Men när det gäller föräldraskapet är det uppenbart att man inte ens har ambitionen att regelförenkla. Miljöpartiet pekar i sin motion på några olika möjligheter till förenkling av fastställande av faderskapet. Men majoriteten vill inte ens titta på frågan. Det är någonting som jag menar skiljer partierna åt. Miljöpartiet vill förenkla med bibehållen rättssäkerhet, medan den högerledda maktkartellen i verkligheten inte är intresserad av förenklingar.

Ett annat exempel på ett partiskiljande förslag är förslagen om fler än två vårdnadshavare. Här upplever jag att det är den konservativa och gammalmodiga synen på familjen som skiner igenom när majoritetspartierna inte vill inse att familjer i dag kan se väldigt olika ut. Många barn växer i dag upp i familjer där de själva uppfattar fler än två vuxna både som likvärdiga vårdnadshavare och som föräldrar. För barn kan det vara lika självklart med två mammor, två pappor eller varför inte två pappor och en mamma eller två mammor och två pappor eller någon annan möjlig konstellation.

I dagens samhälle är det dessutom många gånger en fördel att avvika och en nackdel att vara mainstream.

Det slätstrukna och normala kan faktiskt vara trist, tråkigt och otryggt. Tänk vilken trygghet att ha en pappa till om en blir långvarigt sjuk! Det här är en fråga som skiljer Miljöpartiet och Vänsterpartiet från de övriga partierna. Jag tror fortfarande att det är rätt lång väg kvar innan familjelagstiftningen hinner i fatt den verklighet som jag menar att många barn i dag lever i.

Det är beklagligt att majoriteten här i kammaren som kramar den traditionella tvåsamheten inte är villig att tillåta andra att ge sina barn den trygghet som de uppfattar att ett utvidgat vårdnadshavande skulle ge barnen.

Jag kan inte se något hot mot det gammalmodiga med en sådan reform, och hoppas därför att majoriteten i kammaren så snart som möjligt ska besinna sig i frågan. Detta är, herr talman, två exempel på partiskiljande yrkanden i betänkandet.

Det senaste exemplet på hur illa vi ibland hanterar frågor om barn är nog flickan Lollo i Karlshamn. Hon föddes för 16 år sedan på Lunds sjukhus och har levt hela sitt 16-åriga liv i Sverige. Nu ska hon utvisas. Hon har ingen annan nationalitet än svensk. Det har i och för sig tillverkats pass från åtminstone två olika länder för att försöka skapa en identitet i något annat land åt henne. Rimligtvis måste det röra sig om förfälskningar från båda länderna eftersom hon inte har bott någon annanstans än i Sverige. Lollo har föräldrar, bland annat en utvisad pappa som har hotat att döda henne nästa gång han får en möjlighet att komma åt henne. Hon är därför inte något exempel på ett ensamkommande flyktingbarn, men hon skulle precis som de ensamkommande flyktingbarnen behöva en mycket kvalificerad företrädare.

Vi vet inte hur många fall vi har i Sverige av ensamkommande barn vilkas öde i praktiken liknar Lollos öde och som har hanterats här. Det finns stor anledning att anta att det finns brister i lämplighet och kunskap bland en del av dem som träder in som gode män för ensamkommande flyktingbarn. Det är ett betydligt större och svårare uppdrag att fungera som god man till ensamkommande flyktingbarn än i normala fall.

Vi som jobbar lite grann i riksdagens tvärpolitiska barngrupp har uppmärksamrats på det här problemet, bland annat från Rädda Barnen. Det är därför det finns motioner från samtliga partier här i riksdagen om problemet. Barn hanteras inte rättssäkert i den svenska asylprocessen.

Majoriteten väljer att avslå förslagen om ökad kompetens och bättre lämplighetskontroller för gode män till ensamkommande flyktingbarn. Det tycker jag är rätt svårbegripligt med tanke på hur verkligheten ser ut. Barn hanteras inte rättssäkert i den svenska asylprocessen.

Jag är medveten, herr talman, om att fallet Lollo kanske ligger lite vid sidan om betänkandets motioner och förslag om att säkra upp för barn som är extra utsatta. Men jag menar att hanteringen av flickan visar att tillämpningen av våra lagar ibland får konsekvenser som lagstiftaren, alltså riksdagen, rimligtvis inte kan ha haft för avsikt att lagen skulle få. Jag menar att det gör att det är ännu viktigare att personer som ska bistå utsatta barn har mycket hög kompetens och att de verkligen är lämpade att företräda barnen. Det menar vi att riksdagen borde ta ansvar för.

Betänkandet innehåller även två särskilda yttranden från Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Kortfattat vill vi med det markera att vi förväntar oss att regeringen snarast agerar både när det gäller uppföljning av vårdnadsreglerna och när det gäller att återkomma med förslag som löser konflikterna för beslutsfattande vid gemensam vårdnad. Barnets bästa måste självfallet sättas i första rummet, och vi utgår naturligtvis från att regeringen kommer att agera skyndsamt.

För övrigt, herr talman, anser jag att byggandet av ett dubbelspår mellan Falun och Borlänge är ett alldeles utmärkt projekt att starta i en begynnande lågkonjunktur – den som vi nu ser komma.

Anf. 87 INGER RENÉ (m):

Herr talman! Föregående talare har talat om att detta är ett motionsbetänkande, och han har också redovisat vad motionsbetänkandet innehåller, så det tänker jag inte gå igenom.

Jag kan börja med att säga att vi är i stort sett överens i de allra flesta frågeställningarna. Sedan är det naturligt att oppositionen trycker lite särskilt på vissa områden.

Det mesta här handlar om förhållandet mellan barn och föräldrar vid en skilsmässa. Om vi tittar över en lite längre tid på hur de här frågorna har behandlats tror jag att det visar sig att man tidigare diskuterade inte bara vad som är bäst för barnen utan också, och ibland i ganska stor utsträckning, vad som kunde vara bäst för den ena eller den andra föräldern. I dag talar vi enbart om det som är bäst för barnen. Det ställningstagandet är vi alldeles överens om. Barnets bästa har blivit något slags mantra, och det är bra.

En skilsmässa är en mycket traumatisk upplevelse för vuxna men också, och särskilt, för barn. Dessa traumatiska upplevelser kan sätta tydliga spår på barn under deras uppväxt. Undersökningar talar om sömn-

svårigheter, koncentrationssvårigheter, huvudvärk, magont och annat som vi känner igen.

Det kan kanske se spännande ut med styvsyskon och bonusföräldrar, men många barn känner sig ensamma och illa sedda i sin nya familj. Många barn har som högsta önskan att deras föräldrar ska flytta ihop igen. Det allra värsta alla barn vet är när föräldrar talar illa om varandra.

Bris, Barnens rätt i samhället, får år från år ett ökat antal samtal om just detta. Då hjälper det inte att skilsmäsoantalet faktiskt har sjunkit i Sverige sedan 1999.

När det gäller alla dessa ensamma barn som ringer Bris för att de inte ser några andra vuxna i sin närhet som de kan ha förtroliga samtal med kommer jag att tänka på ett afrikanskt ordspråk eller talesätt. Där säger man att det behövs en by för att uppfostra ett barn. Vi kanske kan översätta det till dagens samhälle genom att låta nätet kring våra barn bli tätare.

Utskottet har tidigare tillstyrkt uttalanden som att barnets behov av umgänge med andra än föräldrarna ska lyftas fram vid socialnämndens bedömningar. Det poängteras också, vilket vi också har en motion om, att man ska beakta barnets behov av umgänge också med mor- och farföräldrar.

Jag vill gärna lägga till en sak där. När vi diskuterar den typen av frågor har vi kanske en tendens att titta på de små barnen. Men jag är alldeles övertygad om att detta är ett behov också hos våra unga tonåringar, inte minst. Också de behöver ha nära vuxna att diskutera problem, och i och för sig också glädjeämnen, med. Talesättet som lyder ensam är stark är inget bra talesätt just i detta sammanhang.

I flera år har vi, inte minst Kristdemokraterna, i civilutskottet talat om vikten av att föräldrar ska lära sig att lösa de konflikter som finns i varje familj, inte minst i familjer med så stora problem att det slutar i en skilsmässa.

När utskottet var på besök i Australien för ett tag sedan imponerades vi storligen av det arbete som myndigheterna där lade ned på att få familjer att fungera och i lyckliga fall undvika en skilsmässa. Den redovisning som vi fick då var att de lyckliga fallen var många.

Också i vårt grannland Norge erbjuder kommunerna kurser i konfliktförebyggande samtal. Det är positivt att kunna redovisa att Socialdepartementet i år lägger 70 miljoner kronor till kommunerna för att de ska arbeta konfliktförebyggande i familjer. Man lägger också 70 miljoner kronor nästkommande år just för detta arbete. Det tycker jag är roligt.

De flesta reservationerna i det här betänkandet avstyrks på grund av pågående utredningar, som tidigare har sagts. Jag nöjer mig med att särskilt ta upp en reservation som handlar om att ett barn ska kunna ha fler än två vårdnadshavare. Jan Lindholm sade att barn kan ha flera pappor och flera mammor. Det är klart att barn kan ha det. Man kan ha pappa Göran och pappa Gunnar, mamma Berit och mamma någonting annat. Men det är skillnad mellan att ha flera mammor och att ha flera vårdnadshavare.

Vårdnadshavare ska komma överens med varandra om olika verksamheter som ett barn har för sig. Jag vet inte riktigt vitsen med att ha flera vårdnadshavare. Jag kan i stället se att det kan vara problem. Hur gör man när man är oense om man är tre eller fyra vårdnadshavare? Ska

man ha en ordförande i gruppen som slutgiltigt kan bestämma att det är detta som gäller? Jag tror inte att de allra flesta barn är så intresserade av vem det är som är deras vårdnadshavare. Det man vill är att vårdnadshavarna ska komma överens när det gäller handhavandet av det enskilda barnet.

Herr talman! Det viktigaste är att vårdningsreglerna alltid tar sikte på att barnets liv fungerar så optimalt som möjligt i verkligheten. De får inte ge utrymme för föräldrars själviska beteenden eller användas som verktyg för sårade känslor, hämndlystnad eller på något annat sätt sätta egna intressen före barnets intressen.

Vi är i alliansen fyra partier, och jag ska bespara kammaren att behöva höra fyra omgångar av våra gemensamma åsikter. Jag stannar här och överläter ordet till nästa talare i vår allians.

Herr talman! Jag yrkar avslag på reservationerna och bifall till förslagen i betänkandet.

Anf. 88 LISELOTTE OLSSON (v) replik:

Herr talman! Jag tänkte börja med att säga att jag tycker att Inger René nästan motsäger sig själv lite grann. Hon sade att det verkar vara en fördel att man omkring afrikanska barn har en hel by som en sorts skyddsfunktion. De ska ha många vuxna att vända sig till.

Det låter väldigt sympatiskt, tycker jag. Det är just det argumentet vi har som vill titta på möjligheten till fler än två vårdnadshavare, möjligheten att skapa en större säkerhet och trygghet för barnet. Man ska ha många vuxna omkring sig som man kan lita på, många vuxna som ställer upp för barnets bästa.

Ditt argument, Inger René, att om man är flera vårdnadshavare blir det kanske mer bråk, osämja och sådana saker tycker jag inte stämmer riktigt. Resonerar man så är det allra bäst att man ger *en* förälder ensam vårdnad. Då slipper man bråket, eller hur? Det tror inte jag att ni vill. Jag tror inte på argumentet att flera vuxna kring barnet ökar bråket. Vill man som vuxen vara vårdnadshavare gör man det för barnets skull, för att skapa trygghet.

Någonting som jag också skulle vilja veta hur ni ser på är det konfliktförebyggande arbete som Inger René pratar om. Det låter ju väldigt bra, men tyvärr tror jag inte att det är så enkelt. Vi vet att många skilsmässor slutar i konflikter och bråk. Man pratar inte med varandra och man misstänker varandra för olika saker. Som det ser ut i dag är det möjligt, precis som jag sade i mitt anförande, för en förälder att stoppa barnets rätt och möjlighet att få vård. Jag menar att vi måste skynda på. Ett barn kan inte vänta i flera år på att få den vård som det behöver. Jag undrar varför ni inte säger ja till det här förslaget och kör i gång med arbetet snabbt som bara den.

Anf. 89 INGER RENÉ (m) replik:

Herr talman! Om jag får börja med den sista frågan kan jag säga att jag har hört mig för i vilken utsträckning som det förekommer. Det svar som jag har fått är att det inte förekommer. Då tycker jag att den frågan bortfaller.

Sedan vill jag flytta över till den första frågan. Att vara vårdnadshavare innebär att man ska vara med och besluta om stort och smått som

händer barnet. Det kan man vara som mamma och pappa, och det kan vara flera föräldrar som är inblandade i ett barns väl och ve. Men att också flytta över vårdnadsdelen, alltså bestämmandet om simning, sommaräventyr eller andra saker, på fler än två personer tror jag bara blir ett bekymmer.

Ett annat bekymmer är att det, trots alla ansträngningar som vi vill göra, förekommer att föräldrar inte klarar att leva tillsammans. Då har man tre vårdnadshavare om ett barn som sedan på något sätt ska placeras så att barnet kommer i åtnjutande av två mammor, tre pappor eller hur den här vårdnaden kan se ut. Jag tror faktiskt inte att barnet känner större trygghet av att veta att den mamman också har vårdnaden. Den mamman är med i det dagliga livet och hanterar barnet, älskar barnet som alla andra, men jag har svårt att se någon fördel i att man just ska ha vårdnadsdelen. Huvudsaken är barnets ständiga kontakt. När jag tog upp de afrikanska byarna var det just för att visa att det ska vara många runt omkring barnen. Men det kan vara du och jag även om vi inte har vårdnaden om barnen i en familj.

Anf. 90 LISELOTTE OLSSON (v) replik:

Herr talman! Jag vill börja med det första som Inger René tog upp. Du hade ställt frågan och fått svaret att det inte förekommer. Då skulle jag vilja veta: Var har du fått veta det? Jag skulle på rak arm kunna räkna upp åtminstone fem fall som jag känner till förekommer i mitt hemlän. Tyvärr är det oftast pappor som vägrar sina barn den möjligheten och den rätten.

Som jag sade visar en liten sexårig flicka alla tecken på att må väldigt dåligt. Hon skulle behöva samtalsstöd. Den här flickan har dessutom varit med om väldigt många saker i sitt unga liv. Pappan förvägrar henne att träffa en psykolog över huvud taget. Vad återstår för den mamman och det barnet att göra då? Ska hon fortsätta att må dåligt? Jag tycker att det är fruktansvärt. Statistiskt sett tror jag inte att det handlar om jättemånga fall, men det räcker att det är en enda liten sexårig tjej hemma i Umeå som får illa för att vi ska titta över de här reglerna, tycker jag.

För att återgå till frågan om fler än två vårdnadshavare kan jag säga, då jag ser det på ett positivt sätt, att det ökar tryggheten för barnet. Barnet går inte omkring och tänker att nu har jag fyra vårdnadshavare, nu har jag tre eller två. Så tänker inte barn. Men de vet att de har en trygghet omkring sig när en vuxen har tagit på sig ansvaret att vilja vara vårdnadshavare för det här barnet. Exempelvis om det är två homosexuella par som tillsammans har skaffat ett barn kan de ganska lätt anse sig vara fyra föräldrar, och de ställer alla upp för barnets bästa. Jag tror att det skulle vara en fördel och ett väldigt stort plus för de här barnen. Ju fler trygga vuxna som jag kan lita på, desto bättre är det.

Anf. 91 INGER RENÉ (m) replik:

Herr talman! Det håller jag med om. Det kan vara hur många vuxna som helst som gör att barnets trygghet ökar. Men att de precis ska omfattas av det juridiskt bindande att vara vårdnadshavare kan jag inte se fördelarna med. Där kan jag tvärtom se att det kan komma till komplikationer, till exempel om familjen upplöses.

Jag ser inte att det kan vara en fördel att man utnämner flera vårdnadshavare. Jag ser i stället att det kan bli utökade komplikationer om de tre eller fyra vårdnadshavarna inte kommer överens när beslut ska fattas, som när ett äktenskap kanske upplöses. Jag tror att det är fel väg att gå. Men fler vuxna runt varje barn är bara bra.

Anf. 92 MARIA KORNEVIK JAKOBSSON (c):

Herr talman! Jag tänker uppehålla mig vid vårdnadsfrågan då effekterna av den blir verklighet för fler och fler barn, även om man ser att antalet skilsmässor sjunkit sedan 1959, men inte tillräckligt mycket.

De allra flesta föräldrar förstår att sätta sina barns behov före sina egna. De klarar av att se och förstå sina barn. Även vid en separation kan de flesta föräldrar ordna sina liv utifrån vad som är bäst för deras barn.

En familj i min närhet lät barnen bo kvar i huset. Mamman och pappan flyttade in och ut varannan vecka just för att låta barnen ha trygghet och slippa packa och byta miljö.

Men vi har här hört föregående talare vittna om att det också är bra många barn som får illa när föräldrarna separerar. Barnen får fungera som verktyg för sina föräldrar som inte kan komma överens och som har en stor frustration i föräldrelationen, något som de alltså lägger över på barnet. De föräldrarna har i stort sett helt tappat fokus på barnens behov. Barnen får vara sändebud mellan föräldrarna och lär sig snabbt att gira och att inte svara vid utfrågningar. Det finns även barn som lever i två världar med en himmelshög mur mellan världarna. De barnen får byta allt, från kläder till hela identiteten.

Herr talman! Jag kan vittna om det värsta fallet jag var med om under den tid jag arbetade. En socialsekreterare ringde till min mottagning och talade om en tre fyra månader gammal baby som en helg i månaden skulle ha umgänge med sin pappa. Babyn och mamman bodde i en annan stad och hade skyddat boende eftersom pappan under hela graviditeten hade slagit mamman.

Upplägget i det här fallet var att babyn tillsammans med en person skulle resa med tåg till den stad där pappan bodde. Där skulle en stödperson möta upp och ta barnet till pappan. Umgänget skulle ske i en lokal som socialtjänsten hade skaffat fram. Där slutade jag lyssna eftersom det var jag som skulle vara stödpersonen. Jag åtog mig inte det jobbet. Jag har senare funderat på hur de tänkte göra på nätterna.

Nu är lagen ändrad, som tur är. Jag vet inte vad som hände i den regering där man trodde på gemensam vårdnad direkt. Jag hoppas att det aldrig återigen blir möjligt. Det har genom åren varit, och är fortfarande, mycket av trender i vårdnadstänket. Jag hoppas att det nu blir ett slut på det.

Herr talman! Våren 2006 tillkom en ändring i vårdnadsreglerna med ikraftträdande den 1 juli 2006. Nej, det kan inte stämma. Någonstans är det fel i ordningen på talen. Ursäkta mig! Jag ska senare rätta till det.

Ändringen syftade framför allt till att försäkra och förstärka barnperspektivet i lagstiftningen. Det innebär att betydelsen av ”barnets bästa” klarare kommit till uttryck i lagstiftningen och att barnets bästa ska vara avgörande för alla beslut om vårdnad, boende och umgänge. Det är vad

lagstiftaren vill. Går hela den här processen ut till dem som ska verkställa detta?

Ändringen syftar alltså till att förstärka barnperspektivet i lagstiftningen. Jag och Centerpartiet tycker att det är en bra markering. Det står också så här: Socialnämnden och domstolen ska vid bedömning av barnets bästa fästa avseende särskilt vid risken att barnet eller någon annan i familjen utsätts för övergrepp eller att barnet olovligen förs bort eller hålls kvar eller på annat sätt far illa.

Man har försökt täcka in väldigt mycket.

Jag går lite grann tillbaka till barnperspektivet. Det bekymmer som kvarstår är hur vi vet vad som är barnets bästa. Hur tolkar vi det? Vem bestämmer vad som är barnets bästa? Är det socialsekreteraren, är det familjerätten eller är det juristen eller nämndemännen som bestämmer det? Vem tar på sig att se perspektivet barnets bästa? Går det att göra generella bedömningar? Det är ingen lätt uppgift. Vi har ju debatter där det pekas på att för få pappor får vårdnaden, och i någon debatt tycker man att det för ofta döms till pappans fördel. Man pratar alltid om mamman och pappan. Men vad är att se till barnets bästa?

Jag tror att det behövs en rejäl satsning på att öka kompetensen hos just dem som fått mandatet att se till barnets bästa. Jag ser fram emot resultatet av pågående beredning och det beredningsarbetet.

Herr talman! Vi måste bli bättre. Det gäller då att döma till barnets fördel och att sätta föräldrarnas behov åt sidan, oavsett trender i samhället.

Min förhoppning är också att kommunerna på allvar ser till att det vid separationer finns tid för familjesamtal och då med barnets bästa för ögonen. Louise Hallin, psykolog och terapeut, som på morgnar sitter i tv-soffan och svarar på familje- och barnfrågor, har flera gånger vittnat om att ett par samtal med frustrerade föräldrar kan göra att det blir oerhört mycket bättre – alltså om man sätter ord på anknytning, separationer och frustrationer, vad som händer i en. Berätta! I vårt samhälle är det väldigt tomt på berättelser när det gäller de här sakerna.

Fortfarande är barnen det viktigaste vi har. Det går inte att ställa barnen åt sidan och tänka: Vi tar det en annan dag. Vi gör någonting annat. Det går bara inte. Det är här och nu för alla barn.

Det går att öppna böcker om barns utveckling; det är ingen fara. Gör det! De som har hand om barn och som ska bestämma om barns framtid uppmanas att gå till böckerna. Det finns litteratur.

Barnen är, som sagt, det viktigaste vi har. Dessutom är det här en otroligt viktig framtidsfråga.

Med detta tillstyrker jag förslaget i betänkandet.

Anf. 93 LARS TYSKLIND (fp):

Herr talman! Det gäller alltså civilutskottets betänkande 10 om barn och föräldrar. Jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag i dess helhet samt avslag på samtliga reservationer.

Här handlar det om ett antal motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2008. Man kan väl konstatera att samtliga yrkanden, i alla fall liknande yrkanden, behandlats tidigare under den här mandatperioden.

Det i sig behöver inte betyda att yrkandena inte är viktiga och att vi inte återigen kan diskutera dem.

Lagstiftningen om barn i fokus är det naturligtvis väldigt värdefullt att diskutera. Denna lagstiftning måste vara så bra som våra barn kan kräva att den ska vara.

Herr talman! Mycket klokt har sagts här i dag. Det är helt klart att detta med barnet i fokus förenar oss alla. Vad debatten handlar om är några små skillnader när det gäller vägen dit.

Mycket har alltså redan framförts här. Naturligtvis instämmer jag i mycket av det som mina allianskolleger sagt och givetvis även i en del av det som ni andra har sagt. Dock dristar jag mig till att komma med ytterligare några synpunkter i sammanhanget.

Herr talman! Jag tänker säga några ord om beslutsfattandet när det gäller gemensam vårdnad. Det är tragiskt om resultatet av gemensam vårdnad blir att barn inte får den vård och omsorg som de behöver. Att det förekommer ett antal fall – som LiseLotte Olsson här tog upp och som hon känner till – där det inte går att få till stånd en ändring, alltså att myndigheter eller andra inte kan ingripa, verkar väldigt märkligt. Man har faktiskt rätt till vård, oberoende av om de i vuxenvärlden misslyckats i sina förhållanden.

Jag jobbar annars inom tandvården. Även där är det faktiskt så att vi som vårdgivare får vara en länk mellan vårdnadshavarna och ringa upp dem var för sig och berätta om hur det går med deras barn. Det känns märkligt att detta med gemensam vårdnad har lett till att man inte ens kan prata med varandra.

I Regeringskansliet pågår ett beredningsarbete om sådant här. Det bygger på den utredning som LiseLotte Olsson här tidigare nämnt om. Man diskuterar självständig beslutanderätt i vissa frågor. Inte heller jag tycker att det beredningsarbetet ska föregripas. I och med att det arbetet pågår är ju frågan så att säga väckt. Någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida känns då inte direkt nödvändig.

Också i Folkpartiet har vi diskuterat detta. Vi tycker att det inte är helt okomplicerat att man börjar skapa mellanformer när det gäller att ensam ha vårdnad och att ha gemensam vårdnad.

När det gäller den diskussion som har varit här tidigare om ännu fler vårdnadshavare hos ett barn skulle jag vilja säga att det inte alls är säkert att det skapar ökad trygghet. Det kan också skapa ökade komplikationer.

Herr talman! Jag ska säga några ord om barns skuldsättning. I motionsyrkanden talas det mycket om att barn blir skuldsatta på grund av obetalda vårdavgifter. Nu har ju barn fri vård, så det handlar i mycket om avgifter för uteblivna besök som per automatik har förts upp på barnets räkning. Det här problemet har uppmärksammats mycket under senare år. Det finns ingen lagstiftning som hindrar att man fattar beslut om att göra vårdnadshavaren betalningsansvarig. Det som har hänt är att skulden har legat kvar på barnet, och när barnet har passerat 18 års ålder kan kravet ha lämnat regionen och landstinget, så att det är någon annan som ska driva in det. Då har denna situation uppkommit. Det handlar nog många gånger om att region- och landstingspolitiker inte har uppfattat att det kunde bli på det här sättet.

Nu har väl problemet minskat i och med att man har fattat beslut. Jag känner inte till hur det är i alla regioner, men jag vet att man i Halland

och Västra Götaland och, enligt en uppgift jag fick, också i Stockholm har fattat sådana beslut att det här inte inträffar längre. Jag tror att man i Stockholm till och med har fattat ett retroaktivt beslut där man också avskrev äldre skulder.

Man kan alltid ropa efter lagstiftning, men här är det något slags sunt förnuft som får råda. Även om lagstiftningen är oklar finns det utrymme för att man på regional nivå och landstingsnivå fattar de beslut som krävs. I Folkpartiet har vi aktivt gått ut bland våra politiker på den nivån och tagit upp att man ska driva på för att de här besluten fattas. Sedan kan jag inte säga om de har fattats överallt, men jag har goda förhoppningar om det. Det är en helt oacceptabel ordning annars.

I Socialdemokraternas och Vänsterpartiets reservation handlar det inte så mycket om avgifterna från vården. Det som det handlar om är att man vill ha en översyn av att lagstiftningen räcker till, så att säga. Nu har det ju fattats en del beslut. Det är naturligtvis väldigt viktigt att barn inte ska gå in i vuxenlivet helt oförskyllt skuldsatta. Men med lagstiftningens hjälp har det skapats en hel del skyddsbarriärer. År 2004, tror jag, kom detta att Kronofogdemyndigheten ska underrätta överförmyndaren om det kommer in ett krav på barn. Sedan var det ett tag ett problem att vuxna registrerade sina fordon på barn, så att barnen drog på sig skulder för parkeringsböter, uteblivna skattebetalningar och så vidare. Det är borta nu.

Den lagstiftning som trädde i kraft den 1 januari 2009 ger överförmyndaren en helt annan roll när det gäller skuldsatta barn. Jag förutsätter att man från regeringens sida följer upp vad den lagstiftningen leder till, men att vi i riksdagen nu skulle kräva en utvärdering av den lag som trädde i kraft den 1 januari känns inte riktigt relevant just nu. Man får följa detta och se vad som händer. Jag har god tillit till att regeringen följer frågan.

Till sist ska jag ta upp en punkt som det finns motioner om men inga reservationer. Det är väl kanske därför som den inte har tagits upp här. Det gäller 18-årsgränsen vid ingående av äktenskap. Folkpartiet har under senare år sagt att vi är väldigt tveksamma till att det finns en dispensrätt när det gäller denna regel. Statistiken visar dock att det är väldigt få fall som beviljas varje år. Det handlar om 2 eller 3 fall som beviljas av 20 eller 30 ansökningar. Då kan man ändå tro att den lagstiftning som finns och som talar om restriktivitet och särskilda skäl fungerar fullt ut. Anledningen till att vi har ställt oss tveksamma har naturligtvis varit diskussionen om barnäktenskap. Men det verkar ändå som att man i domstolarna ser att det krävs ganska mycket för att få en begäran om dispens bifallen. Icke förty följer vi naturligtvis vad som händer i frågan. Det pågår en del arbeten som också redovisas i betänkandet.

Som sagt yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 94 YVONNE ANDERSSON (kd):

Herr talman! Mina kolleger Inger, Maria och Lars har på ett föredömligt sätt tagit upp viktiga frågor där vi är överens. Jag tänkte begränsa mig till att ta upp två områden i betänkandet, nämligen barns skuldsättning och mor- och farföräldrars roll vid vårdnad och umgänge. Redan nu vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

Prot. 2008/09:68
11 februari

Barn och föräldrar

Barnen är vår framtid. Så talar vi ofta, och vi är alla överens om det. Att våra barn dessutom får de bästa förutsättningarna för en lycklig barn-dom, en harmonisk ungdom och ett tryggt vuxenliv är garantier för ett gott samhälle. När vi nu debatterar barns skuldsättning kanske det ändå inte i första hand handlar om hur barn uppfattar skuldsättningen som barn. De flesta har knappast insikt i detta. Problemet uppkommer när de ska gå in i sitt vuxenliv och inser att skuldsättningen har förstört deras förutsättningar på flera områden. Då skapar det besvikelse. Då skapar det funderingar. Det finns stora risker för att den unge förlorar fotfästet, och man måste göra saker.

Herr talman! Det är bra och närmast självklart att alla de föräldrar som missbrukar sin föräldraroll på ett så bedrägligt sätt måste uppmärksammas. Som tur är, är de bara en liten del av det totala antalet. Ändå är det självklart att samhället måste reagera så att dylika förhållanden inte inträffar.

Sedan jag blev ledamot i Lagkommittén har flera åtgärder vidtagits. Det är en serie åtgärder som vi i kommittén har varit överens om med den tidigare regeringen. Redan den 1 oktober 2004 fick Kronofogdemyndigheten ett krav på sig att lämna uppgift till överförmyndaren varje gång en omyndig registrerades i Kronofogdemyndighetens register.

Den 1 oktober 2006 handlade det, som Lars nämnde, om att när ett barn blev ägare till en bil skulle förmyndaren registreras i Vägtrafikregistret. Det var ett sätt att förhindra att föräldrar lät bli att betala böter och annat så att det blev en skuld på barnet.

Den 1 januari 2009, innevarande år, skedde förändringar i föräldrabalken som syftade till att minska risken för missbruk av barns tillgångar. Vid samma tidpunkt, för sex veckor sedan, ökades tillsynen av överförmyndarens roll i de här sammanhangen.

Därför förstår inte jag hur den reservation har uppkommit där man kräver att det nu ska göras ett tillkännagivande till regeringen. Vi håller ju hela tiden på med ett sådant här arbete, och det följs successivt upp, så att vi ska komma till rätta med den här problematiken.

När det gäller vårdavgifter kan landstingen själva besluta. Åtminstone uppfattar flera landsting att de kan det, men det är möjligt att lagtexten är oklar i det här fallet. Både nu och framöver utgår jag från att samtliga landsting sätter stopp för att barns vårdavgifter får belasta barnen. De måste ju ingå i föräldrarnas vårdplikt, eller så får man väl avstå från att ta betalt för barns läkarvård.

Det finns alltså ett pågående arbete inom de här områdena.

Herr talman! När det sedan gäller mor- och farföräldrarnas roll vid vårdnad och umgänge vill jag lyfta upp den studieresa som leddes av Inger René till Australien, där vi hade möjlighet att följa det arbetet, hur man mötte de frågor som handlade om att barnet utifrån sitt perspektiv skulle kunna få en så lycklig tillvaro som möjligt, en trygg och harmonisk tillvaro med sina föräldrar.

En av de viktiga delarna som man också tog hänsyn till var de nära relationerna som fanns i barns uppväxtmiljö, där far- och morföräldrar och andra vuxna spelade en väldigt viktig roll.

Jag vet att det i många sammanhang också i vårt land görs ett sådant hänsynstagande. Jag tycker att det är viktigt att vi tar upp det till debatt, att vi tar upp det i samtal.

Det finns ofta många människor runt ett barn som är beredda att ta ett ansvar när speciella situationer uppkommer. I dag finner jag dock ingen anledning att vi ska göra något särskilt tillkännagivande eller någonting i den riktningen, utan vi ska fortsättningsvis jobba med de arbeten som pågår – uppföljning och utvärderingar av olika slag – för att våra barn ska få en så trygg uppväxt som möjligt.

Med de orden, herr talman, tackar jag för ordet.

Anf. 95 HILLEVI LARSSON (s) replik:

Herr talman! Jag begärde replik på grund av att Yvonne sade att hon inte tyckte att det behövdes ett tillkännagivande när det gäller barns skuldsättning.

Jag tycker att denna fråga är så pass viktig. Det är därför som vi lägger fram förslag om ett tillkännagivande.

Vi vet att regeringen gör mycket, och den tidigare regeringen satte i gång arbetet med att komma till rätta med barns skuldsättning. Men eftersom det fortfarande förekommer att barn är skuldsatta och finns i kronofogdens register betyder det att frågan inte är helt och hållet löst, även om man så klart till stora delar har kommit till rätta med det genom lagändringar.

Vi lyfter i det här tillkännagivandet upp en nolltolerans mot skuldsättning av barn just för att komma åt eventuella undantagssituationer. Det kan även finnas fall där landstingen inte sköter det här med vårdavgifterna, där det ändå blir så att skulden för ett uteblivet vårdbesök hamnar på barnet. Det är därför vi lyfter upp frågan om att vi måste lösa det här problemet fullt ut. Det får inte vara så att vissa barn hamnar i kläm. Ett barn som hamnar i den här situationen är ett barn för mycket.

Anf. 96 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag är väldigt glad för att Hillevi Larsson och jag har samma målsättning. Jag är helt övertygad om att vi har det.

Det ska inte finnas ett enda barn i Kronofogdemyndighetens register. Men vi tycker att det är för tidigt att kritisera följderna av en lagstiftning när det har gått sex veckor. Jag tycker att det är alldeles för kort tid. Man påstår sig ha kunnat lyfta fram, följa upp och utvärdera en lagstiftning på sex veckor. Det är väl där vi skiljer oss åt.

Om det inte har hänt någonting är det dags att se över det här nästa år så här dags. Men nu måste vi ändå låta lagstiftningen få verka, herr talman. Därför tycker vi i dag att det inte finns anledning att röra vid någonting förrän vi ser hur följderna blir av den lagstiftning som vi fortfarande tror är tillräcklig.

Anf. 97 HILLEVI LARSSON (s) replik:

Herr talman! Syftet med det här tillkännagivandet är egentligen inte att kritisera det arbete som pågår. Vi är ändå överens om att vi inte vill att barn ska bli skuldsatta. Syftet med det här är att ta ett steg ytterligare, det vill säga inte att kritisera den lag som redan finns.

Det handlar snarare om att det kanske kan behövas ännu fler lagar, så att vi har ett fullgott skydd som täcker in allt. Här har man nämligen gått in mycket på enskildheter. Man har gått in på vägregistret och landstingen och kronofogdens ansvar. Men det förekommer fortfarande fall som

inte handlar om just de saker som man har lagstiftat om där barnen kan hamna i kläm.

Det finns faktiskt en fråga som man kan diskutera. Det gäller om ett barn har möjlighet att framföra ett fordon till exempel, alltså om barnet är under 18 år. Ska då skulden, om man inte betalar för det fordonet, hamna på barnet?

Jag tycker att det är väldigt tveksamt, för jag tycker verkligen att man som huvudregel ska ha en nolltolerans mot skuldsättning av barn. Är man inte myndig är det faktiskt föräldrarnas ansvar. När man sedan väl blir myndig kommer ju smällen, att man inte kan hyra en lägenhet och inte kan ha telefon och så vidare.

Tillkännagivandet handlar snarare om det än om att vi ska kritisera de lagar som har kommit. Det är jättebra med det som har kommit, men det behövs mer, och målet måste vara att inte ett enda barn ska kunna bli skuldsatt.

Anf. 98 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Då kan jag lugna Hillevi Larsson. Om man tittar över både förändringarna i föräldrabalken och den ökade tillsynen av överförmyndarnas roll, som också innebär ökad utbildning för gode män och andra tror jag att vi täcker de här områdena.

Nu vet jag att jag inte kan ställa någon fråga till Hillevi Larsson. Men jag är helt övertygad om att de frågor som Hillevi Larsson uppfattar inte finns med trots allt är med som en del och omfattas av det här. Annars ska vi absolut arbeta för förändring. Men vi kan inte bygga på en lag med ytterligare delar när det redan ingår i den lag som är stiftad.

Därför ser jag med tillförsikt fram emot att vi ska kunna täppa till de hål som finns och att vi ska förhindra all typ av skuldsättning av barn.

Anf. 99 AMINEH KAKABAVEH (v):

Herr talman, utskottsledamöter och tv-tittare! I dag har vi hört jättemycket om barnens olika aspekter, utifrån barnperspektiv och utifrån barnkonventionen. Det är jättebra.

Jag är glad för att Sverige är ett land som har ratificerat barnkonventionen som första land. Men, som vi vet allihop, gäller detta tyvärr inte alla barn i vårt land. Alla barn som bor i Sverige har inte samma möjligheter, samma rättigheter. Framför allt gäller det flickor och pojkar med invandrarbakgrund.

I dag i Sverige finns det en så kallad dispensmöjlighet för att minderåriga ska kunna gifta sig. Föräldrar kan söka dispens för sina barn under 18 år.

Denna dispensmöjlighet har funnits i Sverige i århundraden. Bondeflickan som var gravid fick helt enkelt inte bo ensam. Då sökte hon en man som var villig att gifta sig med henne. Denna möjlighet är traditionellt sett väldigt gammal.

Sverige har gått framåt på olika områden, och detta borde också förändras. Det drabbar ju flickor. Det drabbar även pojkar. Tyvärr används det här i dag mest av människor som har andra traditioner och andra kulturella bakgrunder. Detta gäller inte bara i Sverige utan i större delen av världen.

Jag har haft en interpellationsdebatt med Beatrice Ask angående dispensmöjligheten. Det är väldigt svårt att dra skiljelinjer när det gäller tvångsäktenskap och arrangerade äktenskap där dispensmöjligheten används för detta. Frågan är om det är acceptabelt i Sverige.

Jag vet att jag och några andra har skrivit motioner om det. Tyvärr har inga partier i dag lyft upp den här frågan förutom att jag har hört att Folkpartiet talade om det. Man säger med gott hjärta: Det är ett flertal som söker, men dispensen ges inte till alla.

Men så är det inte. Precis nu har jag fått höra från grävande journalister: Amineh, vad glad jag är att du har lyft upp den här frågan, för att i Skåne är det ett problem.

Anledningen till att vi hör av oss till dig är att det är ett problem i Skåne och regionen.

Jag vet att i många regioner i Sverige ger man inte dispens, för man är väl medveten om problematiken att flickor eller pojkar, tyvärr oftast med utländsk bakgrund, tvingas att söka det. Det finns olika anledningar till det.

Man åker till hemlandet och blir bortgift med någon som har sociala, ekonomiska eller politiska problem. Det blir enda sättet att få den människan till Sverige. Eller det kan finnas en fördom. Föräldrarna vill att man ska gifta sig i en närmare släkt eller med någon från samma klan. Då används detta.

Det ges också dispens. Det är inte så att det är ett 20-tal som söker men att bara ett fåtal ges dispens. Vi vet att problemet är stort.

Många remissinstanser har gett sitt svar på betänkandet. Det togs upp här i somras, SOU 2008:41. Rädda Barnen är en instans som sagt nej till dispens. Det ska tas bort ur svensk lagstiftning. Det menar också RFSU, Terrafem och många kvinnoorganisationer som Varken hora eller kuvad. Det gäller även många kommunpolitiker här i Stockholm, både från höger och vänster.

Jag själv tillhör Skärholmen, där både alliansen och oppositionen har sagt nej. Vi vill inte ha dispens. På gräsrotsnivå där folk varje dag befattar sig med problematiken är man medveten om att problemet är mycket större än vi här i kammaren tror som sitter och fattar beslut och pratar om människors vardag.

Vi tillhör också kretsarna på gräsrotsnivå, men oftast glömmer man bort vad problematiken i verkligheten är. I skolan försvinner minderåriga barn till andra delar av världen. Socialförvaltningen vet att LVU upphör när barn vistas i ett annat land. Man kan inte göra något om det inte finns en lagstiftning som klart och tydligt säger det.

Många kanske argumenterar så här: Amineh, om vi har en lagstiftning så kringgås den. Javisst, men hävdar vi allas lika rättighet inför lagen måste vi också säga till om att lagen och Sverige skyddar alla. Om det är en tradition, en religion eller ett patriarkat som utnyttjar detta får skolan, socialtjänsten och andra myndigheter samverka för att hindra detta, och man får höja straffen för det.

Det förväntas av oss som sitter här och fattar beslut att vi vet mer om problematiken än vad som står svart på vitt på papperet. Lidandet för flickorna och pojkarna är problem också senare i livet. Ni har nämnt att barn blir skuldsatta. Med hedersrelaterat våld tvingar man barn att ingå äktenskap. Där ingår hemgift, brudgåva och allt annat. Där är man bun-

den. Där redan skuldsätter man flickebarnet så att hon inte kan skilja sig senare i livet.

Man har en skuld bakom sig. Vem ska betala den? Många accepterar inte heller den svenska rätten. När man skiljer sig måste man gå till kyrkan eller till moskén för att betala där också. Man skuldsätter flickebarnet på olika sätt utan att vi vet om det. Men det är ett faktum. Fråga bara socialarbetarna i Botkyrka, Skärholmen, Hässelby, Rinkeby och Tensta här i Stockholm och i andra städer och delar av Sverige om hur omfattande den här problematiken är! Ungdomsstyrelsen är en instans som regeringen har gett i uppdrag att utreda. De har sagt nej till dispensmöjligheten, för att det är problematiskt och för att det i dag utnyttjas på fel sätt.

Jag hoppas verkligen att vi alla partier här i riksdagen ska tänka om. Den här lagstiftningen har gällt i hundratals år. I dag finns det andra möjligheter för ungdomar. Det finns rättigheter för dem att själva välja sin partner i livet. De ska inte kunna tvingas till något som de inte vill bli bundna till.

Anf. 100 INGER RENÉ (m) replik:

Herr talman! Jag är glad att den här frågan kom upp. Det är en fråga som jag tror att vi kan påstå att vi allihop är överens om. Vi har arbetat med frågan, inte minst de kvinnogrupper som finns inom alla de olika partierna här.

Det finns delar i detta som vi inte kan nå. Vi kan inte nå det som du berättade om med skuldsatta flickor och kyrkan. Vi kan inte gå ut och titta hur det ser ut i familjer, men vi vet allihop att det finns unga flickor, till och med under 16 år, som lever i något slags giftasförhållanden över allt i vårt samhälle.

Vi vet att de är fastlåsta i denna situation inte minst på grund av ekonomiska förhållanden. Vi vet att de inte går i skolan, och vi vet att de då är hemma, borta från ett kommande arbetsliv. Vi vet att de möjligen också föder barn i det sammanhanget.

Men det går inte att komma åt detta om vi inte får en anmälan. Man måste veta om det. Vi kan inte gå ut från samhällets sida och leta efter detta. Det måste anmälas.

Vi vet och det står på s. 18 i vårt betänkande att vi arbetar på den här frågan. Vi har en 16-årsgräns i dag. Det finns ett straff på högst två år, och det är en ganska hög straffsats, om en vårdnadshavare tillåter ett barn under 16 år att giftas bort. Vad jag vet är det ingen som har fällts än så länge för detta, även om vi allihop vet att det förekommer.

Jag är säker på att vår regering, inte minst Folkpartiet som har drivit den här frågan, kommer att arbeta på att gränsen ska höjas. Vi vet att Ungdomsstyrelsen har kommit in med ett betänkande. För ovanlighetens skull är det två tre månader tidigare än slutdatum på betänkandet. Det gör att den här frågan arbetas med i Regeringskansliet. Jag önskar den framgång.

Anf. 101 AMINEH KAKABAVEH (v) replik:

Herr talman! Det är det jag också önskar, att vi i dag hade varit eniga om att problematiken är Sverige. Det är våra barn i Sverige som drabbas av det.

Du nämner själv att det är under 16 år. Javisst. Jag har många kompisar i min ålder, 37 år. De var svenska barn, men de blev bortgifta när de var 13 år. Det är inte illvilja från familjen, inte för att föräldrarna inte gillar sina barn. Det är en tradition, också ofta av ekonomiska skäl. Familjen får en lägenhet i Agadir för att flickan ska gifta sig med en som hämtas från det landet. Flickan bor hemma. Hon kan hämta killen, men killen kan också bo hemma.

Därför är det ett misslyckande med att utreda arrangerat äktenskap och barnäktenskap, hur brett och i vilken utsträckning det förekommer. Det enda vi kan göra är att höja straffskalan, för barn är barn under 18 år. Har vi accepterat barnkonventionen, har vi en svensk modern lagstiftning måste vi verkligen ta till vara det och säga nej till mer förtryck och underordning av de här tjejerna. Det handlar om kön. Det handlar om etnicitet. Men det handlar också om ett barnperspektiv. Det är viktigt.

Som vänsterpartist kommer jag att lyfta upp den här frågan om och om igen. Det var en interpellationsdebatt. Nu är det den här motionen. Det kommer jag att följa upp.

I egenskap av socialarbetare och i egenskap av ordförande för Varken hora eller kuivad blir jag dagligen kontaktad, inte bara av tjejerna själva utan av socialarbetare, journalister och föräldrar. När föräldrarna är frånskilda kan den ena befara att till exempel pappan gör det här mot sin dotter. Det framförs från socialarbetare och kuratorer och lärare på skolor. Det är ett problem, och det är bra att vi är eniga om det.

Anf. 102 INGER RENÉ (m) replik:

Herr talman! Vi kan i alla fall glädjas åt att siffrorna blir bättre och bättre år från år, även om det säkerligen finns ett stort mörkertal. Förra året beviljades alltså två äktenskap gällande personer under 18 år. De var 16 år. Så det går åt rätt håll, även om vi alla säkert är väldigt medvetna om att mörkertalet när det gäller de här frågorna är förfärande stort.

Vi får arbeta på flera håll, och något som jag tycker att vi borde bli tydligare med är den information som man får när man knackar på Sveriges dörr och blir medborgare i Sverige. Vi måste på ett tydligare och bättre sätt informera om den lagstiftning som faktiskt gäller och vad som händer om man inte följer denna lagstiftning.

Det är viktigt att de nya som kommer hit får den lagstiftningen klar för sig. Det är också viktigt att skolorna undervisar om lagstiftningen så att flickor och pojkar, inte minst i den tidiga gymnasieåldern, får reda på att det faktiskt är dessa lagar som gäller. Jag tycker, utan att ha tänkt på den frågan så hemskt mycket, att två år är en ganska hög straffsats om man missbrukar den lagstiftning som finns.

Jag tror alltså att vi med ovanligt raska steg för att vara lagstiftare går åt rätt håll när det gäller just detta.

Anf. 103 AMINEH KAKABAVEH (v) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är bra att straffskalan är vid, men även om det finns fängelsestraff skrämmar det inte direkt. Precis som du påpekar handlar det om information till människor som knackar på Sveriges dörr. De som kommer till detta land, bosätter sig här och blir svenska medborgare måste få den möjligheten. Barnen och ungdomarna vet vad

som gäller i samhället. Det är föräldrarna som både skola och myndigheter har så svårt att nå – tyvärr.

Man måste helt enkelt hitta andra förhållningssätt för att nå människor och diskutera med dem. De som har kommit till det här landet är som alla andra måna om sina barn. Alla har sökt sig hit för att deras barn ska kunna leva i lugn och ro. Man vill bo i Sverige eftersom det inte råder krig eller misär här. Här är det, eller har i alla fall varit, lika för alla och samma möjligheter. Men då måste man se till att diskriminering inte förekommer, inte av ett enda barn.

Jag tror själv att det är fler än två fall eftersom en grävande journalist i Skåne-regionen skrev att dispensmöjligheten förekommer oftare. Jag vet att man har sagt nej i mellersta Sverige. Där har jag själv varit på länsstyrelsen. Men Länsstyrelsen i Stockholm befarar att det finns en stor möjlighet för många föräldrar att söka dispens. De har nämligen tillsatt en grupp på tio personer – advokater, polis och socialarbetare – för att förebygga detta. Den institution som själv ger dispens befarar alltså att barn mellan 16 och 18 år är mer utsatta, och därför är mörkertalet säkerligen stort.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 20 §.)

16 § Vissa anpassningar av bestämmelserna om rederiers och fartygs säkerhetsorganisation

Föredrogs
trafikutskottets betänkande 2008/09:TU7
Vissa anpassningar av bestämmelserna om rederiers och fartygs säkerhetsorganisation (prop. 2008/09:10).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 20 §.)

17 § Forum för prövning av slutförvaringssystem för använt kärnbränsle eller kärnavfall

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2008/09:MJU9
Forum för prövning av slutförvaringssystem för använt kärnbränsle eller kärnavfall (prop. 2008/09:76).

Anf. 104 TINA EHN (mp):

Herr talman! Vi ska debattera miljö- och jordbruksutskottets betänkande 9, och jag vill börja med att yrka bifall till Miljöpartiets reservation – reservationen kallad.

I år har Sverige haft kommersiell kärnkraft i 37 år. Kärnkraftsparentesen har alltså redan blivit nästan 40 år lång. År 1972 öppnade Oskars-

hamn 1. Sedan följde elva andra reaktorer. Sedan dess har två reaktorer stängts: Barsebäck 1 och 2.

Trots detta har vi i dag mer kärnkraftsproduktion än någonsin på grund av effekthöjningar i övriga reaktorer. Tillsammans har de svenska reaktorerna till dags dato producerat ungefär 7 000 ton uran i använt bränsle. Om de nuvarande kärnkraftverken får fortsätta till de livslängder på 50–60 år som industrin nu planerar för blir det över 12 000 uran i använt bränsle.

Dessa 12 000 ton utgörs av de farligaste ämnen människan över huvud taget känner till. Ett enda kilo av materialet här i salen skulle ta livet av oss allihop innan vi ens hunnit avsluta den här debatten. Att ta hand om tolv miljoner gånger så mycket på ett säkert och ansvarsfullt sätt kommer att kräva stora resurser och mycket arbete.

Miljöpartiet kommer självklart att ta sitt ansvar i den här processen. Det faktum att vi har varit emot kärnkraften gör inte att vi kan avsäga oss ansvaret för hanteringen av kärnavfallet. Tvärtom kommer vi att ta aktiv del i processen för att utforma en så säker och långsiktig förvaring av kärnavfallet som över huvud taget är möjlig. Vi hoppas att alla partier tar på sig det ansvaret och aktivt granskar de förslag som kommer att komma in till riksdagen.

Ingen tjänar på en snabb och hafsig behandling av kärnavfallsfrågan. Tvärtom kräver den oerhört långa tidsrymd som kärnavfallet är livsfarligt en oerhört gedigen politisk behandling och en eftertänksamhet i hela den politiska behandlingen av kärnavfallsförvaringen. Vi har helt enkelt inte råd att begå misstag som kan visa sig stå kommande generationer och otaliga släktled mycket dyrt. Sällan har det varit mer befogat att påminna om visdomsorden att vårt enda rättesnöre är att tänka efter före.

Kärnavfallet beräknas vara akut giftigt för människor och ekosystem i hundratusentals år. Detta är en för mänskligheten snudd på ogripbar tidsrymd. För att få något begrepp om hur långt vårt ansvar sträcker sig kan man påminna om att vi i Sverige för 2 000 år sedan fortfarande hade stenålder. Hela den tid som gått sedan mänskligheten gick över från att vara jägare till att vara jordbrukare är inte längre än 10 000 år. Det avfall vi har skapat måste alltså hållas avskilt tio gånger längre än den mänskliga civilisationen hittills har funnits.

Svensk kärnbränslehantering, SKB, har ända sedan 70-talet arbetat med att utveckla en enda metod för hur man ska hantera det svenska avfallet. Metoden kallas KBS-3 och bygger på att man ska förvara avfallet i bergrum ca 500 meter under marken i kustnära områden, antingen i Oskarshamns eller i Östhammars kommun.

Men redan innan den slutgiltiga ansökan ens har kommit in till riksdagen för godkännande av slutförvarsplanen har avgörande delar av KBS-3-metoden ifrågasatts i grunden. Det handlar till exempel om vatten genomsläppligheten i berget i de områden som SKB utpekat som lämpliga. När vattenflödet visar sig vara betydligt större än SKB förutsatt ökar det också risken för att radioaktivt material ska komma ut i ekosystemen.

Även kopparkapslarnas hållbarhet har ifrågasatts. Ny vetenskaplig forskning har visat att kopparen eroderar även under syrefria förhållanden, vilket SKB kanske inte räknat med i sina planer. När kopparen bryts

Prot. 2008/09:68
11 februari

*Forum för prövning av
slutförvaringssystem
för använt kärnbränsle
eller kärnavfall*

ned betydligt snabbare än vad som antagits i planerna ökar risken kraftigt för att det livsfarliga innehållet i kapslarna ska läcka ut.

Miljöpartiet har mot bakgrund av dessa risker med KBS-3-metoden föreslagit att även alternativa metoder för kärnavfallslagring ska utredas lika grundligt. Två andra metoder som diskuterats är förvaring i djupa borrhål på tre till fem kilometers djup, där vattnet inte riskerar att nå jordytan innan avfallet blir harmlöst, och lagring i berggrum över grundvattennivån.

Med ett sådant väl utrett underlag skulle riksdagen kunna väga de olika metodernas fördelar och nackdelar mot varandra och fatta ett väl avvägt beslut. Att bara kunna ta ställning till ett enda alternativ känns otillfredsställande och uppfyller inte moderna krav på hur en miljöprövning ska gå till, där man kräver att olika alternativ jämförs med varandra.

Fru talman! Den fråga vi har att hantera i dag berör hur prövningen av ansökan ska göras. I regeringens förslag öppnas det för att prövningen kan göras var som helst i landet där någon del av kärnavfallshanteringen kommer att lokaliseras, det vill säga även inkapslingsanläggningar med mera. Från Miljöpartiets synvinkel är det avgörande för att säkra prövningens kvalitet att prövningen sker i den instans som ligger närmast den slutgiltiga placeringen av slutförvaret. Det vore ett fatalt misstag att låta en domstol som inte har de djupa kunskaper som behövs om miljöförhållandena på den plats den största miljöpåverkan under längst tid kommer att ske pröva ansökan.

Vi anser alltså att det som kallas forumregler i miljöbalken måste kompletteras med ett tillägg som garanterar att prövningen sker vid den domstol som ligger närmast slutförvaret. En ansökan om att få bygga ett slutförvar ska behandlas av den miljödomstol som ligger närmast slutförvaret eftersom det är detta som är den stora miljöfrågan. Även om inkapslingsanläggningen innebär miljörisiker är det mer fråga om en traditionell fabrik, medan prövningen av slutförvarets långsiktiga miljö-säkerhet är en fråga av mycket högre vikt. Den kräver betydligt djupare kunskaper. Denna miljöprövning kommer säkerligen att bli den klart största miljödomstolsprövningen hittills när den kommer. Det är avgörande för den demokratiska processen att allmänheten och lokala miljöorganisationer ges möjlighet att delta vid miljöprövningen.

Det är inte bara lagstiftningen som styr vilken miljödomstol som industrin väljer att ansöka vid. Man kan misstänka att industrin i en ambition att spara pengar och tid kan komma att ta hänsyn till utomstående synpunkt i frågan när tidpunkten för ansökan kommer. Vi anser att det vore bra för alla aktörer om frågan om var ansökan kommer att hanteras inte blir en osäkerhet när tiden för ansökan närmar sig.

Därför yrkar jag bifall till Miljöpartiets reservation som ökar möjligheten för att bästa möjliga juridiska prövning av frågan blir genomförd.

Anf. 105 DAN NILSSON (s):

Fru talman! Vad skulle man uppleva en vanlig dag i Sverige för 100 000 år sedan? Enligt den historiska almanackan är det stenålder. På vissa håll i världen vandrar det runt mammutar och sabeltandade tigrar. I södra Europa kan man stöta på människoliknande varelser som jagar och samlar i skogarna.

I Sverige skyntar vi dock knappast vare sig tidiga människoarter eller mammutar. Här råder istid. Landets södra delar täcks av en ogästvänlig tundra som övergår i ett istäcke ju längre norrut man kommer. Och kallare ska det bli. För varje 10 000 år som går närmar vi oss istidens höjdpunkt för 24 000 år sedan då hela norra Europa täcks av väldiga ismassor.

För ca 15 000 år sedan drog sig isen tillbaka. Då började en period av värme som precis mot slutet skulle innehålla vår svenska nedtecknade historia med vikingar, Gustav Vasa, stormaktstiden och, fru talman, det svenska folkhemmet.

Vad skulle man uppleva en vanlig dag i Sverige 100 000 år framåt i tiden? Det kan vi läsa på Svensk Kärnbränslehanterings, SKB:s, hemsida. För flertalet företag är frågan ointressant, men för SKB är den viktig och även för oss när vi debatterar frågan här i dag. Slutförvaret för använt kärnbränsle måste nämligen vara säkert i minst 100 000 år. SKB säger att man måste kunna visa att människor och miljö skyddas så länge som en miljon år framåt i tiden. Det är ett stort uppdrag – något att tänka på i dessa tider när kärnkraften debatteras och alliansen talar om utbyggnad.

Fru talman! Vi socialdemokrater ställer oss bakom den förändring i miljöbalken som gör att man ska kunna pröva hela verksamheten vid anläggningar som ingår i ett sammanhängande system för hantering, bearbetning, lagring och slutförvaring av använt kärnbränsle eller kärnavfall vid en miljödomstol inom vars område någon av anläggningarna är belägen eller avsedd att vara belägen.

Skälen till regeringens förslag är att använt kärnbränsle och kärnavfall i form av driftavfall och rivningsavfall måste slutförvaras på ett säkert sätt.

SKB ägs av de svenska kärnkraftsbolagen och har bland annat till uppgift att svara för det slutgiltiga omhändertagandet av det använda kärnbränslet och kärnavfallet från de svenska kärnkraftverken.

I beslut angående SKB:s program för forskning, utveckling och demonstration för kärnavfallets behandling och slutförvaring, FUD 1998, gjorde regeringen utifrån då tillgängligt underlag bedömningen att någon form av slutförvaring i berggrunden framstår som det mest ändamålsenliga.

SKB har bland annat utvecklat den så kallade KBS-3-metoden som går ut på att det använda kärnbränslet kapslas in och slutförvaras i förslutna bergrum. Genomförandet av KBS-3-metoden förutsätter uppförandet av två nya anläggningar, dels en inkapslingsanläggning där kärnbränslet placeras i förslutna behållare, dels ett slutförvar. Dessa anläggningar avser att utgöra ett sammanhängande system för slutförvaring av använt kärnbränsle.

Eftersom KBS-3-metoden förutsätter att det använda kärnbränslet mellanlagras innan det kapslas in har SKB byggt en anläggning för detta på Simpevarvshalvön i Oskarshamns kommun i mitt hemlän Kalmar län. Anläggningen benämns Centralt mellanlager för använt kärnbränsle, Clab. I anslutning till Clab planerar SKB att bygga en inkapslingsanläggning och därefter driva dessa som en gemensam kärnteknisk anläggning.

För slutförvaret har SKB, precis som Tina sade, bedrivit detaljerade platsstudier i Oskarshamns kommun och i Östhammars kommun. Man

har dock ännu inte tagit ställning i fråga om vilken av dessa kommuner man anser att det lämpligen bör byggas i.

Fru talman! Platsvalet för var slutförvaret ska placeras kommer att ske inom det närmaste halvåret. Med tanke på de ord som jag inledde med om att miljön och människorna som finns i närområdet kommer att ha avfallet där i evinnerlig tid är det av oerhörd vikt att hanteringen sker med stor öppenhet och att människor känner sig delaktiga i processen i samråd och prövningar.

Vi socialdemokrater har uppfattat att så har skett hittills och förutsätter att så också kommer att ske i fortsättningen, även inom politiken. Det duger inte med slutna rum. I detta perspektiv och på denna tidsskala är en mandatperiod eller 40 år inte ens möjligt att markera.

Anf. 106 SOFIA ARKELSTEN (m):

Fru talman! Jag vill börja med att å alliansen vägnar yrka bifall till utskottets förslag till beslut i betänkandet. I dag debatterar vi juridik och val av domstolar. Alla partier utom Miljöpartiet är överens om förslaget, men det hindrar inte det debattglada miljö- och jordbruksutskottet. Det vi ska tala om är forum för prövningen av slutförvaringssystem för använt kärnbränsle eller kärnavfall, alltså vilken domstol som är behörig att ta hand om prövningen. Det är rent tekniskt en förändring av regeln i 20 kap. 8 § miljöbalken.

Vårt förslag är att mål som handlar om tillstånd för verksamhet vid de anläggningar som ingår i ett sammanhängande system för att ta hand om och slutförvara använt kärnbränsle eller kärnavfall ska prövas av en miljödomstol inom vars område någon av anläggningarna är belägen eller ska avses vara belägen. Det är många och långa ord. Det betyder att vi ser avfallshanteringen som en helhet som ska prövas på samma ställe i samma domstol. Det är viktigt att se till säkerheten och den totala funktionaliteten.

Huvudregeln i miljöbalken i dag är att en fråga om tillstånd för miljöfarlig verksamhet ska prövas i den domstol där verksamheten i huvudsak bedrivs. För att undvika att det blir flera separata mål om samma verksamhet fast i olika delar föreslår vi denna ändring.

Tidigare har sådant hänt. Då har man löst det på ett ganska listigt sätt. En domstol har fått alla ärenden genom institutet överlämnande av mål mellan domstolar. Det är dock behäftat med ett antal rekvisit, alltså förutsättningar som ska vara uppfyllda. Det ena är att det ska finnas ett nära samband eller särskilda skäl och att överlämnandet till *en* domstol bara får ske utan avsevärd olägenhet för någon part. Det är ett sådant rekvisit som anses kunna krångla till det för överlämnandet. Slutsatsen är att det inte är självklart att målen flyttas över till en domstol. Därför vill vi göra denna förändring.

Fru talman! Därför tycker vi i utskottet som regeringen att vi ska förändra miljöbalkens forumbestämmelse och säkerställa den sammanhållna tillståndsprövningen för slutförvaringen.

(Applåder)

I detta anförande instämde Erik A Eriksson och Claes Västerteg (båda c).

Anf. 107 LARS TYSKLIND (fp):

Fru talman! Jag ska börja med att instämma i ett påstående som Tina Ehn framförde, och det var att ingen tjänar på en hafsigt behandling. Nej, det tror jag att vi alla kan hålla med om. Det är därför som det hela tiden handlar om att sätta säkerheten i fokus. När vi nu vill ändra hur man behandlar det här i miljödomstolarna handlar det om det.

Det gäller att säkerställa att man får en sammanhållen tillståndsprövning, som naturligtvis är den absolut mest lämpliga i dessa fall, eftersom det är en sammanhållen och enhetlig process, som hänger ihop.

Det ena är helt avhängigt av det andra, när det gäller inkapslingsanläggningen och själva slutförvaret. Man kan inte leva med den ena eller den andra, utan de är helt beroende av varandra.

Fördelen med att säkerställa att vi har en domstol – där tror jag att vi är ense – är att man får helheten och inte kommer in i den diskussion som Sofia Arkelsten tog upp om att man ska uppfylla vissa rekvisit. Då finns möjligheten att man inte har en sammanhållen prövning, och hela lagändringen går ju ut på att man ska säkerställa det.

Om vi nu ser på verkligheten har vi SKB, Svensk Kärnbränslehantering, som ägs av bolagen, som har till uppgift att enligt den bestämda metod, KBS-3-metoden, som har nämnts här tidigare genomföra detta att inkapsla kärnbränslet och lägga det i förslutna bergrum.

Fru talman! Det finns redan en mellanlagringsstation, som ligger i Oskarshamn, och inkapslingsanläggningen är också tänkt att finnas i Oskarshamn. Det är Östhammars kommun och Oskarshamns kommun som är aktuella för slutförvar, men det är inte bestämt vilken kommun utan ska beslutas under de närmaste åren.

Vi har miljödomstolar på fem ställen i landet, så i det här fallet torde det vara miljödomstolen i Växjö eller i Nacka som skulle ta hand om detta. Men som jag sade förut ska det naturligtvis ligga i en domstol för att man ska få helheten.

Om jag tar upp reservationen sade Tina Ehn, om jag uppfattade det riktigt, att det skulle ligga i den domstol som har den bästa kunskapen om området. Det här är en så pass viktig fråga att det skulle vara fullständigt uteslutet, vilken domstol det än är, att inte se sin uppgift som så otroligt viktig att göra klart för sig exakt vad som gäller på båda ställena. Det har ingenting med geografisk placering av domstolen att göra. Vilken domstol det än blir får vi utgå från att den är neutral och fattar ett riktigt beslut.

Det finns många fall där det är centrala domstolar som avgör. Det ingår syn på platsen och att man har förhandlingar på platsen, så närheten gör att deltagande och öppenhet uppfylls. Det uppfylls i många processer i samhället. Man kan gå till allt från länsrätter till miljödomstolar som besöker de platser där de har fall att avgöra. Det är jämförbart, tycker jag.

Slutsatsen av detta är att det här är ett bra förslag. Även om Sofia Arkelsten talade på alliansens vägnar kan jag på alliansens och Folkpartiets vägnar få yrka bifall till förslaget i betänkandet i dess helhet och avslag på reservationen.

Anf. 108 TINA EHN (mp) replik:

Fru talman! Jag tänkte börja med att ta upp det som vi har debatterat. Företrädarna för alliansen som har varit uppe har pratat om en helhet när

Prot. 2008/09:68

11 februari

*Forum för prövning av
slutförvaringssystem
för använt kärnbränsle
eller kärnavfall*

det gäller hela hanteringen. I den motion som Miljöpartiet har väckt står det ingenting om att splittra upp helheten i hanteringen. Däremot finns det en ambition att man ska kunna utöva demokrati på ett viktigt vis, att det inte ska vara några osäkerheter om var det här kommer att hamna. Folk ska veta var ärendet kommer att befinna sig när tiden för ansökan närmar sig.

Det kommer att vara en av de största miljödomstolsprövningarna när den sker, och då är det viktigt att allmänhet och miljöorganisationer har möjlighet att delta och känna att man vet var det hamnar. Det är alltså en demokratiskt viktig fråga också. Det är någonting som vi trycker på i motionen.

Att Miljöpartiet har en annan åsikt än övriga oppositionen är inte märkligt, som i många andra frågor. Vi är ganska stolta över att vi tycker saker och ting.

En fråga som jag ställer mig är: Vad menas med helheten i det argument som ni för fram här? Vad innefattar det?

Anf. 109 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru talman! Jag sade i mitt anförande att jag uppfattade att vi var överens om att det skulle vara en helhet men att Miljöpartiets förslag går ut på att man ska bestämma vad som styrde, vilken domstol det var och att det var slutförvarets placering som skulle styra den.

Det är så oerhört svårt att förutsäga exakt vilken domstol som är mest lämplig. Vi har ju specialdomstolar. Vi kan säga att det kanske är naturligt att det är den domstol som trots allt har börjat jobba med inkapsling-sanläggningen, som enligt de nuvarande reglerna är Växjö tingsrätt. Även om det hamnar i Östhammar kanske man inte ska förflytta målet. Det finns sådana faktorer som inverkar. Det ska finnas en frihet att välja någon av de miljödomstolar som enligt huvudregeln skulle ha blivit berörd. Det är ju inte vilken miljödomstol som helst, utan någon av anläggningarna måste ligga inom området.

Det här med demokrati: Det är klart att jag också tycker att det är otroligt viktigt att det finns framför allt en öppenhet här. Man kan ju inte bli delaktig om man inte vet vad som pågår. Jag tror inte att någon tjänar på att en sådan här process pågår i slutna rum.

Jag vet inte om det ligger någon underton här från Miljöpartiets sida att det skulle kunna finnas taktiska skäl från industrin att välja den ena eller den andra domstolen, men Tina Ehn kanske kan säga något om det. Jag tyckte att hennes anförande antydde att industrin skulle välja den ena eller andra domstolen av sådana skäl. Det känns helt uteslutet.

Anf. 110 TINA EHN (mp) replik:

Fru talman! Det här är intressant. Vi kommer att diskutera olika delar av kärnkraften framöver, om jag förstod det hela rätt utifrån vad som har hänt. Det finns ingen talare från Centerpartiet i den här debatten, vilket kanske har betydelse i diskussionerna.

Vi vet ju att det har uttalats beslut om att byta ut den kärnkraft som vi har, och det låter inte så anmärkningsvärt egentligen. Men i en av våra nya tekniktidningar kan man i dag läsa om hur den svenska basindustrin drömmer om reaktorbjässar, där vi ska öka vår produktion av kärnkraft något otroligt, från 491 megawatt i en befintlig reaktor till 1 800–2 000

megawatt. Det kommer också att innebära att vi får ökade problem med avfall i framtiden. Som vi vet i dag har vi fortfarande ingen lösning på avfallsproblematiken.

Vi ser att SKB har arbetat med en enda metod för att hantera avfallet. Vi har från Miljöpartiets sida önskat att man ska titta på fler metoder, eftersom vi tror att det kan vara väldigt viktigt.

Jag har också hört att berg- och grundvattensförhållandena vid det berg som man hade tänkt sig vid Oskarshamns kärnkraftverk inte är vad man hade tänkt sig.

Det är hela tiden oroligheter runt denna fråga på alla plan. Därför är det otroligt viktigt att människor får ta del av det och att människor kan känna att de vet hur detta ärende kommer att hanteras. Det gäller inte minst frågan om slutförvar och hur den processen går till.

Anf. 111 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru talman! Att Centerpartiet inte är med har jag ingen anledning att kommentera. Det tror jag beror på att vi har en överenskommelse om kärnkraften och hela energipolitiken. Det ser vi som en styrka från alliansen. Vi är väldigt glada för att vi har en sådan överenskommelse eftersom det ger en långsiktighet och tro på framtiden. I detta ingår att det finns en möjlighet att byta ut befintliga kärnkraftsreaktorer mot nya på, som det heter, på marknadsmässiga villkor.

Vi har kommit till denna slutsats på grund av klimathotet och växthuseffekten. Det är ändå det som står i centrum och som är det centrala problemet att lösa. Då finns det inte utrymme för att inte säkra att vi kommer ur beroendet av fossila bränslen, och kärnkraften har en viktig del där.

När det gäller avfallsproblematiken har Tina Ehn naturligtvis skäl att säga att vi har ett ständigt problem. Jag är övertygad om att detta kommer att bli en naturlig del i processen och att detta inte kommer att vara ett ständigt problem. När man väl har bestämt vilken metod som man ska ha kommer detta att vara en del av helheten från kraftproduktion till förvaring.

När det gäller metod har vi nu KBS-3-metoden som är aktuell. Men om man ser över tid vore det väl ganska dumt att tro att det inte under resans gång utvecklas nya tekniker. Jag kan nog dela uppfattningen att med de kunskaper som vi har i dag är denna metod väldigt bra och säker. Men det är naturligtvis inte uteslutet att vi i framtiden kan ha andra metoder.

Anf. 112 JACOB JOHNSON (v):

Fru talman! Svensk Kärnbränslehantering AB, SKB, kommer under detta år att föreslå var och hur det utbrända kärnbränslet från de svenska kärnkraftverken ska slutförvaras. Därefter börjar prövningen av den ansökan som bland annat ska ske i miljödomstolen enligt miljöbalken. Det kommer att bli en unik och mycket omfattande prövning som måste uppfylla de högsta möjliga kraven eftersom det, som vi har hört, om avfall vars radioaktivitet måste skyddas från omvärlden under minst 100 000 år.

Men prövningen handlar inte bara om själva slutförvaret utan om ett helt system med inkapsling av det utbrända kärnbränslet som kanske är på en plats för att sedan transporteras till en annan plats för slutförvaring.

Prot. 2008/09:68
11 februari

*Forum för prövning av
slutförvaringssystem
för använt kärnbränsle
eller kärnavfall*

Det är naturligtvis viktigt att det är hela systemet som prövas som helhet och i ett sammanhang.

Med nuvarande lagstiftning skulle prövningen då ske dels i den miljödomstol som finns där inkapslingsanläggningen ligger, dels i en annan miljödomstol som finns där slutförvaret föreslås. Det är inte en god ordning för att kunna se till helheten.

I den proposition som behandlas här i dag föreslås en lagändring så att hela systemet prövas vid någon av de miljödomstolar där de ingående anläggningarna är belägna. Jag anser att den föreslagna lagändringen är rimlig och kan ställa mig bakom detta förslag.

Miljöpartiet föreslår i sin reservation att prövning ska ske vid den miljödomstol som finns där slutförvaret föreslås. Miljöpartiets förslag innebär också, i likhet med propositionen, att hela systemet prövas i en och samma miljödomstol. Så långt verkar alla partier vara överens. Men Miljöpartiet vill alltså dessutom knyta valet av miljödomstol till geografisk närhet till slutförvaret. Jag anser att det är en onödig detaljstyrning i en lagtext.

Jag tror, förväntar mig och utgår från att denna miljöprövning, mot bakgrund av frågans vikt, kommer att genomföras sakligt, objektivt och enligt gällande lagstiftning oberoende av vilken miljödomstol som får detta stora ansvar.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 20 §.)

18 § Jakt och viltvård – förenklad beredning

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2008/09:MJU10
Jakt och viltvård – förenklad beredning.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 20 §.)

19 § Biologisk mångfald – förenklad beredning

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2008/09:MJU12
Biologisk mångfald – förenklad beredning.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 20 §.)

Kammaren beslutade kl. 15.25 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

20 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

JuU13 Genomförande av det tredje penningtvättsdirektivet

Punkt 4 (Uppföljning av den nya lagstiftningen)

1. utskottet

2. res. 2 (s, v, mp)

Votering:

144 för utskottet

140 för res. 2

65 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 84 m, 22 c, 20 fp, 18 kd

För res. 2: 110 s, 17 v, 13 mp

Frånvarande: 20 s, 13 m, 7 c, 8 fp, 6 kd, 5 v, 6 mp

Punkt 5 (Myndigheters verksamhet och resurser)

1. utskottet

2. res. 3 (s)

Votering:

159 för utskottet

110 för res. 3

17 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 m, 22 c, 20 fp, 19 kd, 13 mp

För res. 3: 110 s

Avstod: 17 v

Frånvarande: 20 s, 12 m, 7 c, 8 fp, 5 kd, 5 v, 6 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU11 Kommunal demokrati
Kammaren biföll utskottets förslag.

KU16 Regional demokrati
Kammaren biföll utskottets förslag.

**NU13 Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning
2008–2010**

Propositioner ställdes först beträffande utskottets förslag till beslut och därefter i fråga om motiveringen.

Förslag till beslut:

1. utskottet
2. res. 1 (s)
3. res. 3 (mp)

Förberedande votering:

110 för res. 1
13 för res. 3
162 avstod
64 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

147 för utskottet
110 för res. 1
30 avstod

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 m, 23 c, 20 fp, 19 kd

För res. 1: 110 s

Avstod: 17 v, 13 mp

Frånvarande: 20 s, 12 m, 6 c, 8 fp, 5 kd, 5 v, 6 mp

Motiveringen:

Godkännande av

1. utskottets motivering
2. motiveringen i res. 2 (v)

Votering:

155 för utskottet

16 för res. 2

115 avstod

63 frånvarande

Kammaren godkände utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 9 s, 85 m, 23 c, 20 fp, 18 kd

För res. 2: 16 v

Avstod: 101 s, 1 kd, 13 mp

Frånvarande: 20 s, 12 m, 6 c, 8 fp, 5 kd, 6 v, 6 mp

CU10 Barn och föräldrar

Punkt 2 (Beslutsfattandet vid gemensam vårdnad)

1. utskottet

2. res. 2 (v)

Votering:

270 för utskottet

17 för res. 2

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 110 s, 85 m, 23 c, 20 fp, 19 kd, 13 mp

För res. 2: 17 v

Frånvarande: 20 s, 12 m, 6 c, 8 fp, 5 kd, 5 v, 6 mp

Punkt 3 (Fler än två vårdnadshavare)

1. utskottet

2. res. 3 (v, mp)

Votering:

255 för utskottet

29 för res. 3

1 avstod

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 109 s, 84 m, 23 c, 20 fp, 19 kd

För res. 3: 17 v, 12 mp

Avstod: 1 s

Frånvarande: 20 s, 13 m, 6 c, 8 fp, 5 kd, 5 v, 7 mp

Punkt 7 (God man för ensamkommande flyktingbarn)

1. utskottet

2. res. 6 (s, v, mp)

Votering:

147 för utskottet

140 för res. 6

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 85 m, 23 c, 20 fp, 19 kd

För res. 6: 110 s, 17 v, 13 mp

Frånvarande: 20 s, 12 m, 6 c, 8 fp, 5 kd, 5 v, 6 mp

Punkt 8 (Barns skuldsättning)

1. utskottet

2. res. 7 (s, v)

Votering:

160 för utskottet

127 för res. 7

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2008/09:68

11 februari

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 85 m, 23 c, 20 fp, 19 kd, 13 mp
För res. 7: 110 s, 17 v
Frånvarande: 20 s, 12 m, 6 c, 8 fp, 5 kd, 5 v, 6 mp

Punkt 12 (Föräldraskap vid assisterad befruktning)

1. utskottet
2. res. 9 (v)

Votering:

268 för utskottet

17 för res. 9

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 109 s, 84 m, 23 c, 20 fp, 19 kd, 13 mp

För res. 9: 17 v

Frånvarande: 21 s, 13 m, 6 c, 8 fp, 5 kd, 5 v, 6 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU7 Vissa anpassningar av bestämmelserna om rederiers och fartygs säkerhetsorganisation

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU9 Forum för prövning av slutförvaringssystem för använt kärnbränsle eller kärnavfall

1. utskottet

2. res. (mp)

Votering:

273 för utskottet

14 för res.

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 109 s, 85 m, 23 c, 20 fp, 19 kd, 17 v

För res.: 1 s, 13 mp

Frånvarande: 20 s, 12 m, 6 c, 8 fp, 5 kd, 5 v, 6 mp

MJU10 Jakt och viltvård – förenklad beredning

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU12 Biologisk mångfald – förenklad beredning

Kammaren biföll utskottets förslag.

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 11 februari

2008/09:323 Arbetsförmedlingens upphandling av kompletterande aktörer

av *Berit Högman* (s)

till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2008/09:324 Religiösa skolor

av *Amineh Kakabaveh* (v)

till utbildningsminister Jan Björklund (fp)

2008/09:325 Uranbrytning i Sverige med anledning av regeringens utbyggnadsplaner av kärnkraften

av *Monica Green* (s)

till näringsminister Maud Olofsson (c)

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 17 februari.

22 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 11 februari

2008/09:592 Åtgärder för att stärka den kommunala ekonomin

av *Karin Åström* (s)

till finansminister Anders Borg (m)

2008/09:593 ROT-avdrag och småföretagare

av *Karin Åström* (s)

till finansminister Anders Borg (m)

2008/09:594 Påståendet om den expansiva svenska ekonomiska politiken

av *Tommy Ternemar* (s)

till näringsminister Maud Olofsson (c)

2008/09:595 Svensk finanspolitik

av *Tommy Ternemar* (s)

till näringsminister Maud Olofsson (c)

2008/09:596 Polisens beteende i uniform

av *Aleksander Gabelic* (s)

till justitieminister Beatrice Ask (m)

2008/09:597 Riksrevisionens granskning av Kasernen AB

av *Emma Henriksson* (kd)

till näringsminister Maud Olofsson (c)

2008/09:598 Utbildning för judiska barn och ungdomar utanför storstäderna

av *Birgitta Ohlsson* (fp)
till utbildningsminister Jan Björklund (fp)

2008/09:599 Leishmaniasmittade hundar

av *Helén Pettersson* i Umeå (s)
till jordbruksminister Eskil Erlandsson (c)

2008/09:600 Arbete åt nyexaminerade ungdomar

av *Maria Stenberg* (s)
till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 17 februari.

23 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 10 februari

2008/09:570 Det svenska ordförandeskapet och hajfisket

av *Hans Olsson* (s)
till jordbruksminister Eskil Erlandsson (c)

2008/09:580 Vårt gotländska kulturlandskap

av *Christer Engelhardt* (s)
till jordbruksminister Eskil Erlandsson (c)

den 11 februari

2008/09:555 Redogörelse för finanspolitiken

av *Sonia Karlsson* (s)
till finansminister Anders Borg (m)

2008/09:556 Ränta på uppskjuten skatt

av *Jan Emanuel Johansson* (s)
till näringsminister Maud Olofsson (c)

2008/09:557 Lokala alkoholproducenter och Systembolaget

av *Betty Malmberg* (m)
till statsrådet Maria Larsson (kd)

2008/09:559 Konsekvenser av problemen i Försäkringskassan

av *Hans Hoff* (s)
till statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m)

2008/09:560 Tillgängligheten på X 2000

av *Margareta B Kjellin* (m)
till statsrådet Åsa Torstensson (c)

2008/09:561 Arbetsgivaravgiften

av *Krister Örnfjäder* (s)
till finansminister Anders Borg (m)

2008/09:565 Penninghantering i glesbygden

av *Maria Stenberg* (s)

till statsrådet Åsa Torstensson (c)

2008/09:567 Risken att Sverige blir fristad för krigsförbrytare

av *Lennart Sacrédeus* (kd)

till justitieminister Beatrice Ask (m)

2008/09:572 Offentlig upphandling och skattefuskande entreprenad-kedjor

av *Birgitta Eriksson* (s)

till statsrådet Mats Odell (kd)

2008/09:573 Avvecklat miljöbilsstöd och bilbranschkrisen

av *Birgitta Eriksson* (s)

till miljöminister Andreas Carlgren (c)

2008/09:574 Flygplatsen i Söderhamn

av *Åsa Lindestam* (s)

till försvarsminister Sten Tolgfors (m)

2008/09:577 Rutiner kring sjukskrivning

av *Chatrine Pålsson Ahlgren* (kd)

till statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m)

2008/09:579 Kvinnokommissionen 2009

av *Carina Hägg* (s)

till integrations- och jämställdhetsminister Nyamko Sabuni (fp)

2008/09:582 Ekonomisk brottslighet

av *Margareta Persson* (s)

till justitieminister Beatrice Ask (m)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 17 februari.

24 § Kammarerna åtskildes kl. 16.16.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början till och med 11 § anf. 30 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med 14 § anf. 66 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med 17 § anf. 104 (delvis) och

av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Eva-Lena Ekman

Prot. 2008/09:68

11 februari

Innehållsförteckning

1 § Val av justitieombudsman	1
2 § Avsägelse.....	1
3 § Anmälan om kompletteringsval till utskott.....	2
4 § Utökning av antalet suppleanter i utskott	2
5 § Val av extra suppleanter i utskott	2
6 § Särskild debatt om Försäkringskassan.....	3
Anf. 1 Statsrådet CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m).....	3
Anf. 2 VERONICA PALM (s).....	4
Anf. 3 SOLVEIG ZANDER (c).....	6
Anf. 4 ULF NILSSON (fp)	7
Anf. 5 LARS GUSTAFSSON (kd)	9
Anf. 6 LISELOTTE OLSSON (v)	10
Anf. 7 GUNVOR G ERICSON (mp).....	12
Anf. 8 Statsrådet CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m).....	13
Anf. 9 VERONICA PALM (s).....	14
Anf. 10 SOLVEIG ZANDER (c).....	15
Anf. 11 ULF NILSSON (fp)	16
Anf. 12 LARS GUSTAFSSON (kd)	17
Anf. 13 LISELOTTE OLSSON (v)	18
Anf. 14 GUNVOR G ERICSON (mp).....	19
Anf. 15 Statsrådet CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m).....	20
Anf. 16 VERONICA PALM (s).....	21
Anf. 17 SOLVEIG ZANDER (c).....	21
Anf. 18 ULF NILSSON (fp)	22
Anf. 19 LARS GUSTAFSSON (kd)	22
Anf. 20 LISELOTTE OLSSON (v)	23
Anf. 21 GUNVOR G ERICSON (mp).....	24
7 § Meddelande om utrikespolitisk debatt	24
8 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	25
9 § Hänvisning av ärenden till utskott	26
10 § Förnyad bordläggning.....	26
11 § Genomförande av det tredje penningtvättsdirektivet	26
Justitieutskottets betänkande 2008/09:JuU13.....	26
Anf. 22 MARGARETA PERSSON (s).....	26
Anf. 23 MEHMET KAPLAN (mp)	28
Anf. 24 OTTO VON ARNOLD (kd)	28
Anf. 25 MEHMET KAPLAN (mp) replik	30
Anf. 26 OTTO VON ARNOLD (kd) replik.....	31
Anf. 27 MEHMET KAPLAN (mp) replik	31
Anf. 28 OTTO VON ARNOLD (kd) replik.....	32
Anf. 29 INGE GARSTEDT (m)	32
Anf. 30 MARGARETA PERSSON (s) replik	33

Anf. 31 INGE GARSTEDT (m) replik.....	33
Anf. 32 MARGARETA PERSSON (s) replik.....	33
Anf. 33 INGE GARSTEDT (m) replik.....	33
Anf. 34 JOHAN LINANDER (c).....	34
Anf. 35 MARGARETA PERSSON (s) replik.....	35
Anf. 36 JOHAN LINANDER (c) replik.....	35
Anf. 37 MARGARETA PERSSON (s) replik.....	35
Anf. 38 JOHAN LINANDER (c) replik.....	36
Anf. 39 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp)	36
(Beslut fattades under 20 §.).....	38
12 § Kommunal demokrati	38
Konstitutionsutskottets betänkande 2008/09:KU11	38
Anf. 40 PHIA ANDERSSON (s)	38
Anf. 41 BJÖRN LEIVIK (m)	39
Anf. 42 STEFAN TORNBERG (c).....	40
Anf. 43 CECILIA WIGSTRÖM i Göteborg (fp)	41
Anf. 44 KJELL ELDENSJÖ (kd).....	42
Anf. 45 MARGARETA CEDERFELT (m)	43
(Beslut fattades under 20 §.).....	43
13 § Regional demokrati	44
Konstitutionsutskottets betänkande 2008/09:KU16	44
Anf. 46 PHIA ANDERSSON (s)	44
Anf. 47 PER BILL (m).....	45
Anf. 48 STEFAN TORNBERG (c).....	46
Anf. 49 INGVAR SVENSSON (kd)	47
Anf. 50 PHIA ANDERSSON (s) replik	48
Anf. 51 INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	48
Anf. 52 PHIA ANDERSSON (s) replik	48
Anf. 53 INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	48
(Beslut fattades under 20 §.).....	48
14 § Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning 2008–2010	49
Näringsutskottets betänkande 2008/09:NU13	49
Anf. 54 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s).....	49
Anf. 55 KENT PERSSON (v)	51
Anf. 56 LAGE RAHM (mp).....	53
Anf. 57 MARIA PLASS (m).....	54
Anf. 58 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s) replik.....	55
Anf. 59 MARIA PLASS (m) replik.....	56
Anf. 60 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s) replik.....	56
Anf. 61 MARIA PLASS (m) replik.....	57
Anf. 62 LAGE RAHM (mp) replik	57
Anf. 63 MARIA PLASS (m) replik.....	58
Anf. 64 LAGE RAHM (mp) replik	58
Anf. 65 MARIA PLASS (m) replik.....	58
Anf. 66 KARIN PILSÄTER (fp).....	59
Anf. 67 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s) replik.....	61
Anf. 68 KARIN PILSÄTER (fp) replik	62

Anf. 69	CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s) replik	63
Anf. 70	KARIN PILSÄTER (fp) replik	63
Anf. 71	KENT PERSSON (v) replik	64
Anf. 72	KARIN PILSÄTER (fp) replik	64
Anf. 73	KENT PERSSON (v) replik	65
Anf. 74	KARIN PILSÄTER (fp) replik	65
Anf. 75	LAGE RAHM (mp) replik	66
Anf. 76	KARIN PILSÄTER (fp) replik	66
Anf. 77	LAGE RAHM (mp) replik	66
Anf. 78	KARIN PILSÄTER (fp) replik	67
Anf. 79	CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s)	67
Anf. 80	MARIA PLASS (m) replik	68
Anf. 81	CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s) replik	68
Anf. 82	MARIA PLASS (m) replik	69
Anf. 83	CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s) replik	69
	(Beslut fattades under 20 §.)	69
15 §	Barn och föräldrar	70
	Civilutskottets betänkande 2008/09:CU10	70
Anf. 84	HILLEVI LARSSON (s)	70
Anf. 85	LISELOTTE OLSSON (v)	72
Anf. 86	JAN LINDHOLM (mp)	74
Anf. 87	INGER RENÉ (m)	76
Anf. 88	LISELOTTE OLSSON (v) replik	78
Anf. 89	INGER RENÉ (m) replik	78
Anf. 90	LISELOTTE OLSSON (v) replik	79
Anf. 91	INGER RENÉ (m) replik	79
Anf. 92	MARIA KORNEVIK JAKOBSSON (c)	80
Anf. 93	LARS TYSKLIND (fp)	81
Anf. 94	YVONNE ANDERSSON (kd)	83
Anf. 95	HILLEVI LARSSON (s) replik	85
Anf. 96	YVONNE ANDERSSON (kd) replik	85
Anf. 97	HILLEVI LARSSON (s) replik	85
Anf. 98	YVONNE ANDERSSON (kd) replik	86
Anf. 99	AMINEH KAKABAVEH (v)	86
Anf. 100	INGER RENÉ (m) replik	88
Anf. 101	AMINEH KAKABAVEH (v) replik	88
Anf. 102	INGER RENÉ (m) replik	89
Anf. 103	AMINEH KAKABAVEH (v) replik	89
	(Beslut fattades under 20 §.)	90
16 §	Vissa anpassningar av bestämmelserna om rederiers och fartygs säkerhetsorganisation	90
	Trafikutskottets betänkande 2008/09:TU7	90
	(Beslut fattades under 20 §.)	90
17 §	Forum för prövning av slutförvaringssystem för använt kärnbränsle eller kärnavfall	90
	Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2008/09:MJU9	90
Anf. 104	TINA EHN (mp)	90
Anf. 105	DAN NILSSON (s)	92

Anf. 106	SOFIA ARKELSTEN (m)	94	Prot. 2008/09:68
Anf. 107	LARS TYSKLIND (fp)	95	11 februari
Anf. 108	TINA EHN (mp) replik	95	
Anf. 109	LARS TYSKLIND (fp) replik	96	
Anf. 110	TINA EHN (mp) replik	96	
Anf. 111	LARS TYSKLIND (fp) replik	97	
Anf. 112	JACOB JOHNSON (v)	97	
	(Beslut fattades under 20 §.)	98	
18 §	Jakt och viltvård – förenklad beredning	98	
	Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2008/09: MJU10	98	
	(Beslut fattades under 20 §.)	98	
19 §	Biologisk mångfald – förenklad beredning	98	
	Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2008/09: MJU12	98	
	(Beslut fattades under 20 §.)	98	
	Ajournering	99	
	Återupptagna förhandlingar	99	
20 §	Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	99	
	JuU13 Genomförande av det tredje penningtvättsdirektivet	99	
	KU11 Kommunal demokrati	100	
	KU16 Regional demokrati	100	
	NU13 Sveriges handlingsprogram för tillväxt och sysselsättning 2008–2010	100	
	CU10 Barn och föräldrar	101	
	TU7 Vissa anpassningar av bestämmelserna om rederiers och fartygs säkerhetsorganisation	102	
	MJU9 Forum för prövning av slutförvaringssystem för använt kärnbränsle eller kärnavfall	102	
	MJU10 Jakt och viltvård – förenklad beredning	102	
	MJU12 Biologisk mångfald – förenklad beredning	102	
21 §	Anmälan om interpellationer	103	
22 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	103	
23 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	104	
24 §	Kammaren åtskildes kl. 16.16	105	

